

KÖNYVBARÁT

1952. JÚNIUS * II. ÉVFOLYAM * 6. SZÁM

TARTALOM

	Oldal
MISZTI LASZLO: A főiskolai könyvtárosképzésről — — — — —	1
DARABOS PALNÉ: Fejlesszük városi könyvtárainkat — — — — —	3
D. DÖMÖTÖR TEKLA: Az olvasói katalógusok kérdése — — — — —	6
P. F.: Segítsenek fiataljaink a könyveknek az olvasóhoz való eljuttatásában — — — — —	8
KÉKI BÉLA: Első beszélgetésünk az olvasóval — — — — —	10
NAGY SAROLTA: Legyenek a tanácsok a könyvtárak jó gazdái — — — — —	12
Versenyben állnak városi könyvtáraink — — — — —	12
Megjegyzések — — — — —	13
BERZA LÁSZLO: Az ország 3000-ik népkönyvtára — — — — —	14
WESSELY FERENC: Beszélgetés a legjobb falusi könyvterjesztővel — — — — —	16
KEMPFNER PALNÉ: A bajszentjánosi könyvankét tanulságai — — — — —	16
Készítsük elő a könyvtárakat az országos felméréshez — — — — —	17
S. GY.: Amerikai »kultúra« — — — — —	19
A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának határozata a könyvtárügy fejlesztéséről — — — — —	21
Az Állami Könyvterjesztő Vállalat pályázata — — — — —	23

Írók és írások

K. GY.: Kazinczy Ferenc — — — — —	24
RÓNASZEGI MIKLÓS: Az újító ábrázolása irodalmunkban — — — — —	26

Könyvismertetések

MAURICE THOREZ: Válogatott cikkek és beszédek (R. I.) — — — — —	29
MORICZ ZSIGMOND két műve (Szűcs Andor) — — — — —	31
VASZILIJ GROSZMAN: Sztjepan Kolcsugin (R. P.) — — — — —	33
DÉRY TIBOR: Felelet II. (Z. V.) — — — — —	34

Írók és írások

Balla Aladárné: Sallai Imre és Fürst Sándor élete és mártírhalála (I. B.) 36	36
Pándi Pál: »Hazug álmok papjai szűnnek« (Győri György) — — — — —	37
A kommunizmus nagy építkezései (B. T.) — — — — —	38
Ötéves tervünk nagy művei (D. K.) — — — — —	38
Jorge Amado: Zsubiabá (B. L.) — — — — —	35
Soós Magda: A vörös hajó (A. I.) — — — — —	39
Alexej Muszatov: Felragyognak a csillagok (M. Gy.) — — — — —	40
Szpangenberg: Egy vadász naplójából (Cs. S.) — — — — —	40
Dyson Carter: Miénk a holnap (B. L.) — — — — —	40
Urbán Ernő: Az igazmondó Nepomuk (Csillag István) — — — — —	41
Hollós—Schubauer—Blum—László: Az építkezések gépesítése (Kiss Ferenc) 41	41
Könyvek a békeharc szolgálatában (Bibliográfia) — — — — —	42
Erőnk a béke (T. L.) — — — — —	42
Irodalmi eseménynaptár — — — — —	43
Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke — — — — —	43
Olvassuk a klerikális reakciót leleplező könyveket! — — — — —	44
Olvasóink írják — — — — —	45
Hírek — — — — —	48

Címlapon: Könyvkölcsönzés a széphalmi népkönyvtárban

Hátsó címlapon: Móricz Zsigmond (Makrisz Agamemnon műve).

A főiskolai könyvtárosképzésről

A felszabadulás, de különösen a fordulat éve óta könyvtárügyünk hatalmas fejlődésen ment át. Könyvtárainknak, könyvtárhálózatunknak ez a rohamos növekedése szervesen hozzátartozik népi demokráciánknak politikai, gazdasági és kulturális téren elért eredményeihez, ahhoz az általános fejlődéshez, melyet Népköztársaságunk a Magyar Dolgozók Pártjának irányításával, a Szovjetunió segítségével ért el. Az, hogy népünk napról napra egyre inkább *olvasó néppé* válik, nagyrészt jól megszervezett és kiépített könyvtárhálózatunknak tudható be. Népünk olvasási kedvének, igényeinek növekedését statisztikai adatok is tükrözik; azt mutatják ezek az adatok, hogy a könyvtárakba beiratkozott olvasók száma, a könyvtárak kölcsönzési forgalma óriási mértékben emelkedett és egyre inkább emelkedik. Dolgozó népünk milliói, akik elől a feudálkapitalizmus elzárta a művelődéshez vezető utat, szomjazták a tudást, a műveltséget. Szocializmust építeni annyit is jelent, hogy *»minden munkást és minden parasztot kultúrálttá és művelté akarunk tenni és ezt meg is tesszük«*. (Sztálin.)

Olvasó, művelődni vágyó népünk nevelője a művelt és szakképzett könyvtáros. A könyvtáros egyrészt műszaki dolgozója a könyvtárnak, de nemcsak az, annál jóval többnek kell lennie: a szocialista kultúra agitátorának és propagandistájának. A könyvtárosi munka tehát elsőrendűen népnevelői munka; ahhoz, hogy ezt a munkát megfelelően tudja ellátni, a könyvtárosnak politikailag és szakmailag jól fel kell készülnie, magasfokú műveltségre kell szert tennie.

A könyvtárosok képzése érdekében népművelési kormányzatunk eddig is nagyon sokat tett: hosszabb, rövidebb ideig tartó speciális tanfolyamok egész sorát rendezte és rendezi, melyen üzemi és népkönyvtárosaink elsajátítják a könyvtárosi munkához szükséges politikai és szakmai műveltség minimumát. Ezenkívül a budapesti Eötvös Lőránt Tudományegyetemen 1948 óta folyik könyvtárosképzés, a múlt évben pedig a budapesti Pedagógiai Főiskolán minisztertanácsi rendelet hozta létre a könyvtáros szakot, esti és levelező tagozattal. A 4 éves egyetemi képzés célja elsősorban az, hogy nagy tudományos könyvtáraink sokrétű és differenciált munkaterületeire adjon tudományos képesítésű kádereket. A 2 éves főiskolai képzésnek a népkönyvtárak, üzemi és városi könyvtárak, illetve a járási és megyei könyvtárak és a fejlesztendő iskolai könyvtárak számára kell szakképzett könyvtárosokat adnia.

A könyvtárosképzés megszervezésében, intézményes kiépítésében — csakúgy, mint a szocialista építés bármely más területén — példaképünk a Szovjetunió. A Szovjetunióban ma már három önálló könyvtárosképző főiskola, könyvtártudományi intézet van. Ezenkívül könyvtárosképzés folyik a minszki, tbiliszi pedagógiai főiskolán, a litván, azerbajdzsán és tartui egyetemeken. A felsőfokú tanintézetek mellett a középfokú könyvtárosképző technikumok egész sora adja a világ legfejlettebb könyvtárhálózata számára a szakképzett kádereket.

A Minisztertanácsnak a könyvtárügy fejlesztéséről hozott határozata a főiskolai könyvtárosképzés terén is fordulatot jelent, mert külön pontban rendel el, hogy a Pedagógiai Főiskolai könyvtárosszak *esti* és *levelező* tagozata mellett

létre kell hozni a *nappali* tagozatot is. Ugyanis az esti és levelező tagozat mostani hallgatói túlnyomórészt már könyvtárosok, illetve a könyvtárügy területén dolgoznak. A minisztertanács határozat következtében átszerveendő könyvtárhálózatunk, a kultúrforradalom könyvtári frontján megoldásra váró feladatok újabb és újabb, politikailag és szakmailag jól felkészült könyvtáros kádereket kívánnak meg.

A főiskolai könyvtárosképzés tanterve *általános* és *szakmai* tárgyakat foglal magában, annak az elvnek megfelelően, hogy a könyvtárosnak általános műveltséggel kell rendelkeznie és emellett szakmailag is képzettnek kell lennie. Az általános műveltséget nyújtó tárgyak: marxizmus-leninizmus, magyar és világtörténelem, magyar és világirodalomtörténet, szovjet irodalom, tudományismeret (annak az ismertetése, hogy az egyes tudományágaknak mi az anyaga, tárgya), magyar nyelvismeret (nyelvtan, főként stílusgyakorlatok), és orosz nyelv. Az általános tantárgyak mellett a következő szaktárgyak szerepelnek a tantervben: általános könyvtártan (a könyvtári munka szervezése, menete, könyvtári technika), — ebből külön kiemelve a katalógizálás, osztályozás és mint különös jelentőségű, az egész könyvtári munkában legfontosabb rész, a felvilágosító és olvasószolgálati munka. További szaktárgyak: a Szovjetunió és népi demokráciák könyvtárügye, a magyar könyvtárügy története, bibliográfia, könyvtörténet és könyvtártörténet, hírlap- és folyóiratkezelés, sajtótörténet. Az oktatás elméleti és gyakorlati úton folyik, könyvtárakban tett látogatások, a könyvtári munkának a helyszínen történő tanulmányozása egészítik ki.

A jövő iskolai évben meginduló *nappali tagozatra* a középiskolát végző fiúk és lányok jelentkezhetnek. Azok, akik középiskolai tanulmányaik idején már megismerkedtek valamelyest a könyvtári munkával, könyvtári aktívakként, vagy az iskolai könyvtárban dolgoztak és megszerették, hivatást éreznek a könyvtárosi pályára, jelentkezzenek iskolájuk igazgatójánál és kérjék a budapesti Pedagógiai Főiskola könyvtáros szakára való irányításukat. Akik eddig már máshová kérték felvételüket, de könyvtárosok szeretnének lenni, kérjék átirányításukat.

Az *esti* és *levelező* tagozatra beiratkozni óhajtó dolgozók vállalatuk, intézményük, hivataluk személyzeti osztályán keresztül jelentkezhetnek és kérhetik felvételüket.

Azt, hogy dolgozó népünk egyre inkább olvasó néppé válik, Révai elvtárs állapította meg a Párt II. kongresszusán. Bevezetésben arról írtam, hogy ezt statisztikai adatokon konkrétan le lehet mérni.

Móricz Zsigmond országjárási riportjait, kis útirajzait olvasom. Egyik riportban (Ez a magyar kultúra!) arról ír, hogy 1923 szeptemberében Hódmezővásárhely egyetlen könyvkereskedésében elkésérítő tényről értesül: egy hónap alatt egyetlen könyv sem kelt el. Akiknek módjuk lett volna könyvet vásárolni — »leg-alább tízezer család« — azokat is »néha egy-egy Courts-Mahler« érdekelte csupán. Az állam »gondoskodása« legfeljebb odáig terjedt, hogy »a törvények erejével rákényszerítsen tízezer gyermeket arra, hogy a betűvetést megtanulják«, — de a továbbiakban az felelt meg céljának, hogy »lelki analfabétákká« nőjjenek.

És nyissuk ki a Könyvbarát ezévi márciusi vagy májusi számait. Itt arról olvashatunk, hogy a Szovjet Könyv Ünnepe Hete alatt közel negyedmillió könyvet vásároltak dolgozóink. Ötvös csak 25 házból álló kis község, mégis egy nap alatt 30 könyvet vásároltak. Olvashatjuk, hogy az egri városi könyvtárnak 2238 olvasója van, a győri városi könyvtárnak napi átlagos könyvkölcsönzési forgalma 200 kötet, és hogy a csemői könyvtárnak (nagyon kis község lehet, mert a lexikonban sem találtam) 62 olvasója van. Boldog öröm kell, hogy eltöltött minden jóérzésű embert, amikor azt olvassa, hogy Ezsaiás István sztahanovista lakatos Kecskeméten nem egészen 2 hónap alatt 13 könyvet olvasott el.

Könyvtárosnak lenni ma az egyik legszebb hivatást jelenti: a dolgozó, művelődni vágyó nép megbecsült, érdemes nevelője a könyvtáros. 1923-ban nagyon kevesen tudták, ma sokan tudják, de mindenkinek tudnia kell, »*hogy mit is jelent az embernek a könyv? Hogy az azt jelenti, hogy lehullanak az ember körül a*

válaszfalak, kinyílik a börtön kapuja, leomlik a lelkek közt a kínai fal: s én, aki a könyvet kezembe vettem, nem egy elvesztegetett órát kezdek meg, hanem élő emberrel találkozom, egy íróval, aki valami olyanról beszél, amire én nem gondoltam s ami rám nézve fontos, hogy megtudjam. Mert fontos ahhoz, hogy élhessenek, minél több emberrel beszéljek, s megtudjam tőle, amit ő tud s amit nekem is tudnom kell, ha nem akarok Robinzona lenni az életnek». (Móricz Zsigmond.)

A börtön kapuja már régen kinyílt, az ember körüli válaszfalaknak is csak romjai vannak; arra kell törekednünk, hogy ne legyenek az életnek Robinzonjai, hogy szocialista embereket neveljünk.

Azokat, akik hivatást éreznek erre a pályára, akik könyvtárosok, a nép neve-
löi akarnak lenni, várja a budapesti Pedagógiai Főiskola.

MISZTI LÁSZLO

Fejlesszük városi könyvtárainkat

Csekina elvtársnő — a moszkvai könyvtárügyi főiskola tanárának — felszólalása az országos népművelési konferencián nagy segítséget, fontos útmutatást tartalmazott a magyar könyvtárügy dolgozói számára.

Az elvtársnő tapasztalatai alapján a következő fontos kérdéseket vetette fel: a városi tanácsok nemtörődömsége a könyvtárakkal szemben — a városok jelentőségéhez viszonyított kevés könyvanyag — a propagandamunka egyoldalúsága (a műszaki és tudományos könyvek nem kellő népszerűsítése) — a városi könyvtárak módszertani segítése az üzemi könyvtáraknak.

Mindez igaz, de ha a könyvtárak egészét nézzük, fejlődést tapasztalunk.

Ezt mutatja, hogy míg 1951. október hónapjában az akkor még 48 városi könyvtár (melyből csak 24-nek volt függetlenített könyvtárosa), 93.944 könyvet kölcsönzött, addig 1952. február hónapban 53 könyvtár már 158.735 kötetet forgalmazott és március hónapban 168.000 kötetet.

A városi könyvtárak működéséről

Egyik legjobban működő városi könyvtárunk a szolnoki. 1951. januárban 150 olvasója volt, ma 2700 az olvasók száma és havonta átlag 8000 könyvet kölcsönöz. A könyvtár eredményeinek eléréséhez nem utolsósorban járult hozzá a könyvtáros nevelőkészsége, mellyel nemcsak a könyvtár olvasóinak számát növeli állandóan, de munkájához sikerült aktívákat is beszerveznie és ezzel is biztosítania a további fejlődést. Hasonlóan a könyvtárosutánpótlás biztosítását mozditja elő a győri könyvtár dolgozóinak igen jó módszere, akik iskolai tanulmányaikat most befejező diákok között fejtenek ki propagandamunkát és szerettedik meg a könyvtárosi hivatást.

Nem ilyen képet mutat a miskolci városi könyvtár, ahol hét függetlenített könyvtáros működik. Messze elmarad munkája akár a szolnoki, de még egy jól működő falusi népkönyvtár, mint pl. a berettyóújfalusi eredményei mögött is. Míg Berettyóújfalunak 2736 olvasója van, addig a miskolcinak kb. 1500. Míg a miskolci könyvtár munkáját egyhelybentopogás, maradiság jellemzi, addig a szolnoki, egri, győri, szombathelyi, jászberényi stb. könyvtárainkat a lendület, lelkesedés, friss szocialista szellem jellemzi.

Az állomány

Csekina elvtársnő magyarországi tapasztalatai alapján megállapította, hogy városi könyvtáraink könyvanyaga általában kevés és nem méltó városainkhoz. 53 könyvtárunk könyvállománya kb. 700.000 kötet. Szép számnak látszik, de ha közelebbről megnézzük kiderül, hogy kb. 250 ezer kötet az, amely az olvasók igényeit kielégíti, a többi nem használható anyag. Városi könyvtáraink legégetőbb problémája az, hogy kevés a könyv a városok lakosságának számához viszonyítva. 53 könyvtár közül 33 könyvtárnak 5000 kötetten aluli a könyvanyaga.

Pl. Nyiregyházának 4000, Salgótarjának 2000, Szentesnek 2100 a kölcsönözhető könyve.

Kisújszálláson olyan kevés a könyv, főleg az ifjúsági, hogyha a gyerekek kiválasztanak maguknak egy könyvet, cédulára írják fel a nevüket, sapkába teszik és kisorsolják. Másképp a könyvtáros nem tudja igazságosan megoldani a könyvelosztást.

Idei költségvetésükből a könyvtárak egyenként kb. ezer kötettel gyarapíthatják könyvanyagukat, de még ez sem elég ahhoz, hogy az olvasók megnövekedett igényeit kielégíthessék. Jó kezdeményezést tapasztaltunk Sátoraljaújhelyen, ahol az olvasók új könyveket ajándékoztak a könyvtárnak. Azt hiszem, ha a kultúrotthonaink felépítésében komoly szerepet játszott a társadalmi hozzájárulás, ezt itt is megvalósíthatnánk, ha csak olyan szerény formában is, hogy minden második vagy harmadik olvasó egy-egy könyvet ajándékozna könyvtárának. Így komoly lépéssel jutnánk előre.

A könyvtárosok

Városi könyvtárainkban százon felül van már a főfoglalkozású könyvtárosok száma. Könyvtárosaink közül nagy számban vannak olyanok, akik nemrég lettek könyvtárosok, azelőtt kultúrmunkával nem foglalkoztak. Kb. ötvenre tehető azoknak a száma, akik már szakmai oktatásban vettek, vagy vesznek részt. Elsőrendű feladatunk, hogy a még szakmailag nem képzettek iskoláztatását biztosítsuk és a már tanfolyamot végzeteket továbbképzésben részesítsük. Jó kezdeményezés a debreceni egyetemi könyvtáré, amely vállalta, hogy a megyében levő városi könyvtárosok számára szakmai tanfolyamot rendez. Tervezzük, hogy könyvtárosaink augusztus közepére minimum-vizsgát tegyenek. Ennek érdekében írásbeli anyagot fogunk összeállítani és megküldeni a könyvtárosoknak. A vizsga anyagát tanfolyamokon fogjuk megbeszélni. Ezzel elérjük majd azt, hogy a tanfolyam elvégzése alapján jobban megismerjük könyvtáros elvtársainkat, megfelelőbben tudjuk őket segíteni.

Könyvtári propaganda

Könyvtárpropaganda terén is mutatkozik fejlődés. A városi könyvtárak havonta kb. 40 kiállítást és 30 ankétot, könyvismertetést rendeznek. A propaganda legelterjedtebb formája a kiállítás. Kiemelkedő kiállításokat rendeztek az Októberi Forradalom ünnepén, Sztálin elvtárs születésnapján, Rákosi elvtárs születésnapján, a Szovjet Könyv Hetében, Szegeden, Győrött, Pécsen. Helyes és jó módszer a könyvtáron belüli emléksarok felállítása, ahol a nevezetesebb évfordulókhoz kapcsolódó könyvanyagot állítják ki. Helyes továbbá az, hogy a városban tartott ünnepségekre könyvtáron kívül reprezentatív kiállítást rendeznek. Ez komoly, jó propaganda. Jó eredményeket hozott az újonnan beszerzett könyvek bemutatása, egybekötve rövid beszámolóval, melyben a könyvtáros ismerteti a könyv szerzőjét és magát a művet. Jó módszer az újságkivágásokból készíthető album, pl. az Ötéves tervről, a békeharcról, a nemzetközi és hazai eseményekről, a megye irodalmi, művészeti eseményeiről szóló cikkek összegyűjtése. Felkelti az érdeklődést a mozik, a színházak előcsarnokában rendezett kiállítás, mely a film, a színdarab témájához kapcsolódik. Jó propagandaeszköz a faliújság (amit még nem használnak eléggé vidéki könyvtáraink) és a hangoshíradó, plakát. Kőszegen a plakát megjelenése után napi 10—20 olvasó iratkozott be.

Ankétjaink, könyvismertetéseink— amint azt Csekina elvtársnő mondotta —, csgyoldalúak, nem propagálják eléggé a tudományos és műszaki könyveket. De már visszhangja támadt ennek a figyelmeztetésnek, márciusban a Növényolajgyár kultúrtermében a következő szakkönyvek ismertetését szervezték meg: Budagján: *Az ételek és a táplálkozás egészségtana*, Mannenberg—Mirkin: *Hús és húskészítmények technikája*, Fjodorov: *Mikrobiológia*, Minkevics—Borkovszkij: *Olajnövények*. Az előadók orvosok és mérnökök voltak. A városi könyvtár feladata az volt, hogy az ankétokra előadót küldött és kiállítást rendezett a helyszínen az ismertetett szakkönyvekből, folyóiratokból. Karcagon Makszimov: *Küzdelem az aszály ellen*, Micsurin: *A gyümölcskertek varázslója* c. műveket ismertették. Kis-

újszálláson az egyik tsz-ben olvasókör formájában dolgozzák fel a tsz brigádevezetőivel a *Munkamódszer a szocialista mezőgazdaságban* c. könyvet.

Az olvasókkal való foglalkozás a könyvtáros legfontosabb feladata. Erre a könyvtárosnak úgy kell felkészülnie, minden alkalommal, mint egy-egy ütközetre, vagy ahogy a jó tanár készül az órára. Ezen a téren még sok a hiba, sokszor gépiesen foglalkoznak az olvasóval, nem irányítják, segítik eléggé őket, az ajánlott könyveket nem kapcsolják eléggé a helyi gazdasági, politikai feladatokhoz. Pedig a könyvtárosoknak ki kell venniük részüket az új szocialista erkölcs kialakításáért, az új szocialista embertípus megteremtéséért folytatott küzdelemből.

Az olvasókhöz való közelebbjutás egyik kitűnő módja a fiókkönyvtárak létesítése, a könyvtár decentralizálása. A városi könyvtáraknak jelenleg 72 fiókkönyvtárunk van. Termelőszövetkezeti városaink most újabb fiókokat készülnek szervezni városuk területén levő tsz-ekben, tanyai iskolákban. Segítenek a könyvtárosok kiválasztásában, megmagyarázzák a teendőket. A fiókkönyvtárosokat behívják egy-egy napra a városi könyvtárba tanulmányozni az ottani munkát. Ezt annál könnyebben megtehetik, mert mindegyik tsz-város könyvtára vasárnap is nyitva tart. Fiókkönyvtárakat természetesen tömegszervezetekben, tanyai iskolákban, kórházakban is lehet, sőt igen fontos szervezni, a kórházban lévő beteg talán a leghálásabb olvasó.

Mindenütt felmerül a kívánság a műszaki könyvek iránt. Vidéken hat helyen működik műszaki részlegünk, amit idén további 17 fog követni. Ezen a téren még sok hiba van. Nem elég szoros a kapcsolat az üzemi újítókörökkel. De így is több műszaki részlegünk kapott köszönő levelet a dolgozóktól, hogy mennyire segítette a műszaki könyvek elolvasása termelőmunkájukat, hány újítást eredményezett. A győri könyvtár olvasója, Lizicsai László hegesztőmunkás, a szakkönyvek tanulmányozása következtében szakkönyvet írt »Hegesztők kézikönyve« címmel, amely a közeljövőben meg is fog jelenni. Megszívlelték Győrben Csekina elvtársnőnek azt a tanácsát is, hogy az állami könyvtár feladata az üzemi könyvtárak szakmai segítése. A városi könyvtár minden dolgozója 2—3 üzemet patronál. Pl. a Vagongyár, Csavargyár, Textilművek könyvtárait. Hetente egyszer meglátogatják és megbeszélik, miben lehetnek segítségére az üzemi könyvtáraknak.

A részvétlen tanácsok

Fontos útmutatás volt számunkra Csekina elvtársnőnek az a figyelmeztetése is, amelyben megállapította, hogy több városban a tanács nagyfokú részvétlenséget mutat a könyvtármunka iránt. Így pl. a pápai könyvtárat egy év alatt négyszer költöztették, egyre rosszabb helyiségekbe. Gyulán is változatlanul alagsorban hagyják a könyvtárat, Sopronban is. De azért javulás is mutatkozik ezen a téren, mert az utóbbi időben több könyvtárunk kapott új helyiséget. Így Győrött, Szombathelyen, Tatabányán, Nyiregyháza, Szentesen. Általában kevés helyen foglalkozik a tanács a könyvtármunkával, nem érzi még magát a könyvtárak gazdájának. A hegyeshalmi tanács meg is mondta, »hogy nem lehet fontos a kultúrmunka, hisz ennek elhanyagolása miatt még eddig nem bírságolták meg őket a felsőbb szervek.« Ezeket a példákat még számos mással szaporíthatnánk.

A legnagyobb hiba, amit a tanácsok részéről tapasztalunk, az ellenőrzés hiánya. A könyvtárak nagy része ebben az évben először készített munkatervet, nincs azonban arról tudomásunk, hogy ehhez bárki is segítséget nyújtott volna, vagy bárki is ellenőrizte volna.

Megállapíthatjuk, ezután, hogy a könyvtármunka eszmei, politikai színvonala még nem üti meg a kellő mértéket, mindaddig, míg városi könyvtáraink szakmai és kulturális központokká nem válnak.

Ebben az évben a megyeszékhelyeken lévő városi és körzeti könyvtárak egyesülnek. Jelentőségük, funkciójuk, lehetőségeik ezáltal nagymértékben kiszélesednek: a helyi könyvtári feladatok megoldásán túl segítséget nyújtanak majd szakmai és módszertani téren a járási könyvtáraknak és nagymértékben megnövelt könyvanyagukkal még fokozottabban kielégíthetik a dolgozók igényeit.

DARABOS PALNE

Az olvasói katalógusok kérdése

A Könyvtárügyi Szemle II. évfolyamának 3—4. számában hosszabb tanulmányt olvashatunk egy élenjáró szovjet könyvtári tudós, Ambarcumjan tollából: A katalógusok szerepe és jelentősége a szovjet könyvtárakban címmel. A tanulmány többek között az olvasói katalógusok kérdésével foglalkozik, amelyet a magyar könyvtárak mostanáig eléggé elhanyagoltak.

Szószertint idézem Ambarcumjannak azokat a mondatait, amelyekhez észrevételeimet fűzni óhajtom:

»A falusi, körzeti könyvtártípushoz tartozó könyvtárakban, amelyek állományában nem található elavult irodalom, a katalógus csak olvasói katalógusokat foglal magában. Más a helyzet a nagy könyvtárakban. Ezeknek az állományában bőven akadnak olyan könyvek, amelyek elvesztették tudományos jelentőségüket és csupán történeti értékkel bírnak. Az ilyen könyveket ki kell rekeszteni az alapvető olvasói katalógusokból és hivatali használatra szánt, külön katalógusokban kell feltüntetni. Az ilyen könyvtárakban tehát a katalógusok és kartertek rendszere két csoportra oszlik. Az első, fontosabb csoportba tartoznak az olvasói katalógusok és kartertek, a másikba a hivatali katalógusok és kartertek... Azt a kérdést, hogy milyen irodalmat foglalunk bele az olvasói katalógusokba, nem lehet és nem is szabad absztrakt módon eldönteni, tekintetbe kell venni a könyvtár típusát, feladatait, a könyvvállomány összetételét és az olvasóközönség jellegét.«

A továbbiakban megtudjuk, hogy az OSZSZSZK Minisztertanácsa mellett működő Népművelési Intézmények Bizottsága 1950-ben rendeletet bocsátott ki az elavult és felesleges irodalomnak a forgalomból kivonására vonatkozólag. Ez a rendelet pontosan előírja, hogy milyen könyveket tarthatnak a népkönyvtárak, falusi könyvtárak, a területi és egyes nagy városi könyvtárak. Megtudjuk továbbá, hogy a Szovjetunió nagy könyvtárai, mint pl. a Lenin Könyvtár, a Moszkvai Állami Egyetem Könyvtára stb. utasításokat dolgoztak ki az általános olvasótermi katalógusok számára.

Tehát más követelményeket támasztunk egy tudományos könyvtár, egy nagy városi könyvtár, egy népkönyvtár olvasói katalógusával szemben. Más könyvek fognak olyan könyvtár olvasói katalógusában szerepelni, amelyet szakemberek látogainak és mások egy városi könyvtár olvasói katalógusában, amelynek nevelő és ajánló jellege sokkal inkább ki kell, domborodjék.

Az olvasói katalógus akkor felel meg céljának, ha a megfelelő könyveket foglalja magában és azokat megfelelő módon tárja az olvasó elé. Az utóbbi években a szovjet könyvtárosok átdolgozták katalógusaikat, hogy kiküszöböljék belőlük az ideológiai hiányosságokat és megvalósítsák eszmei-politikai pártosságukat. Ezeknek alapelveit Ambarcumjan cikkéből igen jól megismerhetjük.

Hogyan állnak hazai könyvtáraink ezekkel az olvasói katalógusokkal? Nyugodtan mondhatnánk, hogy sehogy. Csupán az újonnan alakult üzemi és falusi könyvtárak azok, amelyeknek anyaga nem tartalmaz felesleges, elavult könyveket és ezeknek katalógusai sem felelnek meg azoknak a követelményeknek, amelyeket a szovjet könyvtárak olvasói a katalógusoktól megkívánnak. Maguk a katalógusok nem irányítanak, nem igazítanak útba, annotációt nem tartalmaznak. Képzett és jó könyvtáros ideig-óráig segíthet ezen a hiányosságon, bár a könyvanyag és az olvasók számának növekedésével ezek a könyvtárak sem nélkülözhetik ajánló jellegű, jó szakkatalógus segítségét. Más a helyzet azonban a régebbi anyagot is tartalmazó városi, üzemi könyvtáraknál, amelyek csaknem kivétel nélkül elavult, értéktelenné vált, sőt sokszor kimondottan ellenséges anyagot is tartalmaznak.

A forgalomból kivonandó könyvek jegyzékei, amelyeknek alapján könyvtárosaink a fasiszta könyveket eltávolították, hiányosak és sok esetben hibásak voltak. Mint Révai elvtárs mondotta a Magyar Dolgozók Pártja II. kongresszusán tartott beszédében, gyakran egyenesen előmozdították az ellenség tudatos kártevő munkáját. Ezek a jegyzékek azonban nagyrészt a szépirodalomra korlátozódtak. Ami a külföldi szépirodalmat és a tudományos, ismeretterjesztő anyagot illeti, erre nézve a könyvtárosok még ennyi útmutatást sem kaptak. A külön-

bőző tudományágak szakemberei nem siettek segítségükre. Külső segítség nélkül viszont — a tudományok mai differenciáltsága mellett — a könyvtárosok jó munkát végezni nem tudnak, mert még az ideológiailag legképzettebb, legműveltebb könyvtáros sem lehet egyaránt otthon a történelemben, politikai gazdaságtanban, külföldi szépirodalomban, jogban, fizikában stb.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár — országunk legnagyobb városi könyvtára — volt az első nagy könyvtár, amely a katalógustisztítás munkáját elvégezte. A szovjet tapasztalatokat akkor még nem ismertük, munkamódszereink menetközben alakultak ki. A nehéz és felelősségteljes munka közben számos hibát követünk el, s talán ha tapasztalatainkról beszámolunk, ez a többi könyvtárnak is utmutatást adhat.

1. Az elavult és ellenséges könyvek katalóguscéduláinak kiszedését nem a szakkatalógusban, hanem a betűrendes, szerzői katalógusban végeztük el. Ennek oka az volt, hogy a feladatot rendkívül sürgősnek találtuk és minthogy a szak-katalógusban ugyanaz a könyv többszörösen szerepel, ez rendkívül meglasztotta volna a válogatást. A helyes módszer azonban a szakok egyenkénti megtisztítása, mégpedig úgy, hogy minden szakot a megfelelő szakember nézzen át. Az elkövetett hibákat a második katalógusrevízió tárta fel, mikor a kiszedett anyagot még egyszer alaposan felülvizsgáltuk. Így történt pl., hogy az első revízió alkalmából csaknem az egész ókori Keletre vonatkozó anyagot — mely egyik értékes külön-gyűjteményünket képezi — a zárolt könyvek közé sorolták, mert ez a katalógust revideálók számára aránylag ismeretlen szakterület volt. A revíziót végzőknek pontosan tisztában kell lennie a külföldi kiadók politikai jellegével is, mely sok esetben biztosabban eligazít, mint a könyv címe.

Sok példát sorolhatnánk fel az átnézés közben felmerült hibákról és elhajlásokról. Fiókkönyvtáraink forgalomból kivont könyvei között ott találtuk Benedek Elek és Verne Gyula ifjúsági remekeit, Reymont Parasztok c. művét, melyet most adtak ki újonnan a Szovjetunióban, Shaw regényeit és még számos értékes és szép művet, amelyet a hozzánemértő könyvtáros fölös buzgalommal el akart távolítani a polcról. Egy tudományos könyvtárunkban az első revízió alkalmával a világirodalom olyan remekeit tették indexre mint Ronsard költeményeit, Kleist drámáit. Ilyen hibák persze más könyvtárakban is bőven előfordultak. Pl. előfordult, hogy Kant műveit és Aristoteles Metafizikáját nem akarták kiadni filozófiaszakos egyetemi hallgatónak — mikor pedig az egyetemi tanulmányaikhoz előírt anyag volt.

Másrészt viszont még mindig találunk a városi, üzemi könyvtárakban elavult, áltudományos, sőt ellenséges könyveket is. Itt elsősorban fel kell figyelni az 1948 előtti Népszava-kiadványokra, amelyek még nagyon sok helyen megvannak. Pl. Engels művei rossz fordításban, káros előszóval, Bauer Ottó művei, stb. Komoly veszélyt jelentenek régebbi útleírások, mert ezeket az olvasók gyakran keresik és amelyek között bőven akad a Szovjetuniót rágalmazó, a gyarmati kizsákmányolást magasztaló mű. A Franklin, Athenaeum, Dante könyvkiadók nagy szépirodalmi sorozataiban vannak komoly értékű művek, de bőven akad ponyva is. Itt tehát az a munka vár a könyvtárosra, hogy egyenként bírálja el a műveket.

Még mindig akad olyan vidéki, de budapesti könyvtár is, ahol az olvasók kezébe adják Hutchinson Testamentumát, Vicki Baum, Swinnerton regényeit, a harmincas évek amerikai »best-seller« ponyvái és az ifjúságot Tutsek Anna Cilikéjével butítják — hogy csak néhány kiragadott példát említsek.

2. Fontos, hogy ezt az elvégzett munkát kellő módon írásban is lefektessék és a kisebb könyvtárak rendelkezésére bocsássák. A könyvtárak közötti együttműködés és tapasztalatcseré hiánya sehol sem látszódik olyan fájdalmasan, mint éppen ezen a téren. Olvasóink, akiktől egy-egy ellenséges könyvet megtagadunk, nem egyszer hivatkoznak arra, hogy majd átmennek egy másik könyvtárba, ahol ugyanazt a könyvet minden nehézség nélkül megkaphatják. Ez nem is lesz addig másként, amíg minden könyvtár egymagában, magára utalva végzi ezt a nehéz

és felelősségteljes munkát, amit csak az ország szaktudósai és nagy könyvtárai vállalva tudnak véghezvinni és amit kötelességük a kisebb könyvtáraknak is rendelkezésére bocsátani.

Ezeknek a jegyzékeknek természetesen tekintettel kell lenniük arra az elvre, amelyet Ambarcumjan idézett cikkében lefektetett, hogy az olvasói katalógus más és más anyagot tartalmaz a könyvtár jellege szerint. A jegyzékben tehát pontosan meg kell jelölni, hogy pl. a szóbanforgó könyv elavult, de nem elleneséges, tehát a tudományos könyvtárak anyagában szerepelhet, de a népkönyvtárak könyvei között nem, vagy, hogy kimondottan fasiszta, mindenképpen eltávolítandó stb.

Az újfajta olvasói katalógus ajánló jellegű: aktív ideológiai befolyást gyakorol az olvasóra, kialakítja marxista világszemléletét, fejleszti kulturális igényét. Ehhez első lépés katalógusaink megtisztítása az oda nem illő anyagtól.

Könyvtáraink bíznak abban, hogy az egész tudományos világ segítségükre lesz ebben a nehéz és felelősségteljes munkában, mert csak így tudják fontos szerepüket a jövőben jól teljesíteni.

D. DÖMÖTÖR TEKLA

Segítsenek fiataljaink a könyveknek az olvasóhoz való eljuttatásában

A DISZ Központi Vezetősége Intéző Bizottsága az elmúlt év végén nagyjelenlőségű határozatot hozott, melyben meghatározza a DISZ-szervezetek feladatait a könyvpropaganda területén. A határozat megállapítja, hogy »A DISZ fontos feladata segíteni a könyvtárak munkáját, kiterjedt könyvpropagandát folytatni, hogy a fiatalok megszeressék a könyveket. Felolvasások, viták olvasóköri szervezésével segíteni, hogy minél több fiatal legyen a könyvtárak látogatója... a DISZ-szervezetek adjanak tanácsot a fiataloknak, hogy milyen könyveket vásároljanak. Az Allami Könyvterjesztő Vállalatot, különösen az Ifjúsági Könyvkiadó által kiadott könyvek népszerűsítésében segítsék...«

A DISZ könyvpropagandisták munkájához kívánunk segítséget adni akkor, amikor a Komszomolszkaja Pravda múlt évi cikkei alapján beszámolunk a Lenini Komszomol könyvpropaganda munkájáról.

*

A Komszomol Központi Bizottsága nagy figyelmet fordít a könyvkiadásra, a könyvterjesztésre és a könyvtárak munkájára. Minden Komszomol-bizottságban külön felelőse van a könyvpropaganda munkának. A Komszomolnak gazdag tapasztalatai vannak a könyvek népszerűsítése terén. Előadásokat, felolvasásokat szerveznek és nem ritka eset, amikor előzetes terv alapján egész előadás-sorozatot tartanak irodalmi témákról az üzemekben. Az előadások szervezéséről a Komszomol-bizottság munkatervet dolgoz ki és az előadásokat komoly agitációs munka előzi meg.

A könyvtárakkal együttesen külön ifjúsági olvasói értekezleteket is szerveznek, amikor egy-egy előre meghatározott könyvet tárgyalnak meg a fiatalok a könyvtárak vezetőivel együttesen. Ezeket az olvasóértekezleteket hetekig tartó munkával készítik elő és azok vezetését rendszerint a Komszomol-bizottságok titkárai, vagy felelős tagjai vállalják el.

Az értekezletek után gyakran fordulnak a Komszomol-fiatalok levélben bírálat-tal az írókhoz. Maguk az írók is gyakran keresik fel a fiatalok vitaestjeit. A szovjet fiatalság ilyen módon aktívan vesz részt az új irodalom kifermálásában.

A Komszomol-aktívák a nagyobb üzemekben vándorkönyvtárakat hoztak létre. A könyveket a Komszomol-fiatalok leviszik a központi könyvtárból a műhelyekbe. A könyvtári Komszomol-aktíva állandó összeköttetésben van a központi könyvtárral, begyűjti az igényeket és tanácsot ad az olvasóknak, hogy milyen könyveket válasszanak. Hasonló vándorkönyvtárak működnek a kolhozokban is. Azokban a kolhozokban, ahol még nincs helyi könyvtár, a Komszomol-aktívák rendszeresen eljuttatják a könyveket a legközelebbi könyvtárból.

Eppen a legutóbbi időkben tűzte ki célul a Komszomol, hogy minden faluban könyvtárat hozzanak létre. Ma már sok olyan vidék van, ahol a Komszomol kezdeményezése nyomán minden kolhozban és minden faluban berendezték már a könyvtárat. A Komszomol-aktívák a kolhozparasztokkal gyűléseken vitatják meg a felállítandó könyvtárakkal kapcsolatos kérdéseket, összeállítják számos esetben a beszerzésre javaslandó könyvek jegyzékét.

A Komszomol-szervezetek a Komszomol Központi Bizottság IV. plénuma határozatait teljesítve, hatalmas segítséget nyújtanak a *könyvterjesztés* munkájában. Néhány példa: a bjelorusz ziai Komszomol Központi Bizottsága felhívta a köztársaság Komszomol-szervezeteit, hogy minél több komszomolista bevonásával nyújtsanak hathatós segítséget a könyvkereskedelem munkájához. A köztársaság könyvesboltjaiban 150 komszomolistát ajánlottak könyvterjesztő és üzletvezetői munkák elvégzésére. A köztársaság lapjaiban, különösen az ifjúsági lapokban mind gyakrabban jelennek meg könyvismertetések. — A szaratovi közgazdasági iskola komszomolistái az ifjúmunkásokkal karöltve irodalmi estet rendeztek. Egyidejűleg az előcsarnokban a könyvkiadás fejlődéséről rendeztek kiállítást, ugyanitt a legújabb könyveket árusították.

Kazahsztánban a kolhozokban rendszeresen tartanak előadást a megjelent új könyvekről. A XVIII. Pártkongresszusról elnevezett kolhoz gyűlésén a komszomolisták elhatározták, hogy könyvtárat létesítenek és könyvnapot rendeznek a kolhozban. Erre az ünnepi alkalomra a kolhoz klubhelyiségeit feldíszítették és egy nap alatt 45,000 rubel értékű könyvet vásároltak a kolhoz dolgozói. A fenti példákön kívül még számos szervezetről számolhatnánk be, ahol a komszomolisták szívügyüknek tekintik, hogy a jó könyv minél hamarabb eljusson az olvasókhöz.

Befejezésül idezzuk a Komszomolszkaja Pravda 1951. május 18-i számában »Könyvet a tömegeknek« címmel megjelent cikk utolsó sorait: *»A Komszomol szervezeteknek minden lehető el kell követniök a könyvkereskedelmi munka megjavításáért. A könyveknek az olvasókhöz való eljuttatása, a Komszomol nemes feladata.«*

P. F.

»Igen fontos és nagy kérdés a könyvtárak könyvekkel való ellátásának kérdése. Az a könyvtár, amely nem egészül ki folytonosan az újonnan megjelenő irodalommal, elveszti az olvasó érdeklődését; aki nem megy többé könyvtárba, közömbös lesz.«

(Krupszkája)

»A könyvtáros az ügy lelke. Feladatának rajongója kell hogy legyen, értsen ahhoz, hogyan kell az olvasók tömegeivel dolgozni.«

(Krupszkája)

Első beszélgetésünk az olvasóval

Első beszélgetésünk elkerülhetetlenül úgy kezdődik, mint valami unalmas hivatali ténykedés: a könyvtáros kiállítja az új olvasó törzslapját, rávezeti az olvasó személyi adatait, nevét, korát, foglalkozását, lakcímét. De a tinta meg sem száradt a törzslapon, amikor a jó könyvtárosban már zsong a kérdések egész raja. Tudni szeretné, hogy új olvasója honnan került az üzembe, olvasta-e már más könyvtár könyveit, igényes, komoly olvasónak ígérkezik-e, vagy szerény kezdő, aki két-három regényen és néhány politikai brosúrán kívül többet nem olvasott életében. Fölcsillan a könyvtáros szeme, ha arra gondol, hogy ő ismertetheti még a mai irodalom értékeivel s ő vezetheti be az új olvasót a számára még fölfedezetlen, rejtelmes szépségű világba, a magyar és külföldi klasszikusok világába. Az olvasó közben a könyvekkel dúsan megrakott polcokat szemléli s önkénytelenül kíváncsi kérdések tolnak föl benne. A járatosabb talán hallani szeretné, hogy a könyvtárban teljes-e a régi magyar prózaírók sorozata s milyen folyóiratokra fizet elő a könyvtár, jár-e a Csillag mellett az Uj Hang is, és a Szovjetszkij Szozjuzt, a gyönyörű szovjet képes folyóiratot megtalálja-e itt. A kezdő olvasót pedig az nyugtalanítja esetleg, hogy megtalálja-e a regényt, amelynek a filmváltozatát tegnap este látta a moziban.

Tele van érdeklődéssel a könyvtáros és az új olvasó egyaránt s mégis a gyakorlatban legtöbbször az történik, hogy a kikívánczozó kérdések helyett csak a szokványos mondat hangzik el: mit adjunk, mit szeretne az elvtárs olvasni? Pár perc múltán az olvasó két vaskos kötetet a hóna alatt és magában azzal bajlódva, hogy belső kielégületlenségét leküzdje, lép ki a könyvtár ajtaján.

Még ha sok a munka, tolonganak az olvasók és nincs időnk bővebb beszélgetésre, akkor sem szabad az új olvasót csak sietve, mechanikusan kiszolgálni, hanem legalább helyezük kilátásba, hogy egyszer alaposabban megmutatjuk neki a könyvtárat s mindjárt jelezzük is, milyen időtájt kellene alkalomadtán jönnie, hogy ennek szerét ejthessük. Ha pedig engedi az időnk, akkor ragadjuk meg a lehetőséget és elegyedjünk beszélgetésbe. Mutassuk be könyvtárunkat, mondjuk el, hogy hány kötet van benne s a könyvek hogyan oszlanak meg tárgyak szerint. Hol nagyobb könyvtárról van szó, ott engedjük be az új olvasót a kölcsönző pult mögé, vezessük végig a raktár állványai között, így tájékoztathatjuk legkönnyebben a könyvtár állománya felől. Természetesen felhívjuk az olvasó figyelmét katalógusainkra, igyekszünk ügyesen rávezetni, hogyan vegye igénybe a katalógusok segítségét. Beeszojzuk mondanivalónkba, hogy mikor tart nyitva a könyvtár és melyek használatának szabályai.

Persze, közben megszólaltatjuk az olvasót is. A váltakozva folyó beszélgetés során tájékozódunk arról, hogy milyen fokon áll irodalmi műveltsége, vagy olvasottságának milyen hiányai vannak. Olyan-e új olvasónk, akivel vitatkozni lehet a nagy orosz realistákról s netalán tán olyan finomságokról is, hogy Vas István, Képes Géza vagy Aprily Lajos fordít-e verset különbül. Vagy pedig kiderül, hogy olvasónk szokása szerint este az ágyban olvasgat, de, sajnos, két-három oldal után kiesik a könyv a kezéből s a vaskos köteteknek sosem jut a végére. Ezért rövid mulattató olvasmányokat kér, mire azonnal megkérdezhetjük tőle, hogy egyebek közt olvasta-e Mikszáthtól a Gavallérokat. Azt is meg kell tudnunk, hogy mutatkozik-e olvasónkban érdeklődés a szakirodalom iránt s hol tart a politikai ismeretek, a politikai fejlettség tekintetében. Mindezt tudnunk kell, mert az új olvasó elemző törzslapja üres s csak úgy lehet a könyvtáros segítségére a továbbiak során, ha az első beszélgetésből leszűrt véleményünket pár szóban, tömören följegyezzük a törzslap hátára. Természetesen óvakodnunk kell attól, hogy kérdezősködésünk faggatódzássá fajuljon. Ne feledjük, hogy az olvasó nem állást keres, és a mi szerepünk nem a szemlévzeti előadóé.

Összegezve mondanivalónkat: tájékoztatnunk kell az új olvasót a könyvtár anyagáról és használatának rendjéről, szabályairól, a könyvtárosnak pedig — ha általánosságban is — képet kell nyernie a könyvtár új tagjának olvasottságáról.

KÉKI BÉLA

Legyenek a tanácsok a könyvtárak jó gazdái

Nem mondanék igazat, ha azt állítanám, hogy a könyvtáraknak eddig nem voltak gazdái. Inkább arról kell beszélnem, milyen gazdák voltak a tanácsok, jók-e vagy rosszak. Azt hiszem, nyugodtan mondhatjuk, hogy többségük rossz gazda volt. Mostohan, vagy egyáltalán nem törődtek a könyvtárakkal, lebecsülték a népművelési és benne a könyvtármunkát. Persze, mindez nem jelenti azt, hogy nem voltak olyan tanácsok, amelyek igenis törődtek azzal, milyen a helyi könyvtár, hogyan ajánlja a könyveket a könyvtáros, mit olvasnak az emberek.

Szeretnék közvetlen, vagy közvetett úton szerzett tapasztalataimból néhányat elmondani, hogy bebizonyítsam a fenti állítások igazát.

Egy évvel ezelőtt Nagyrécsén jártam, Zala megyében. A helyi népkönyvtárról nem tudtam semmit, a könyvtáros hónapokig nem küldött jelentést. Minthogy senki nem tudott felvilágosítást adni arról, hol van a könyvtár, egyenesen a tanácsházba mentem. Nem mondtam meg, hogy könyvtáros vagyok, csak annyit, hogy a megyei tanácstól jöttem. Először arról érdeklődtem, hány lakója van a községnek, van-e tszcs, mivel foglalkozik a lakosság. Közben igyekeztem a beszélgetést a népművelési munkára irányítani. A tanácselnök meglehetősen panaszkodott. »Népművelési munka? — hát bizony, nehezen megy itt minden. Nehéz itt az emberekkel bánni. Maradiak.« — Mit csinálnak az emberek szabad idejükben? Olvasnak-e? Tanulnak-e? — kérdeztem. »Hát bizony elkélne itt egy könyvtár, biztosan szívesen olvasnának az emberek« — mondotta a tanácselnök. Aztán elmondtam, hogy egy év óta van már könyvtár Nagyrécsén, de kilenc gyerek kivételével más nem olvassa. Hogyan olvastak volna eddig, amikor azt sem tudták, hol a könyvtár, ki a könyvtáros?

Nem a nagyrécei dolgozóiban volt a hiba. Bebizonyította ezt Takács Tibor parasztfiatal, aki a hat napos könyvtáros-tanfolyam elvégzése után egy hónap alatt 70 olvasót szervezett a népkönyvtárba.

Előfordult az is, hogy a tanács nemtörődőmségét éppen a könyvtárak területén használta fel az ellenség.

Győrszentmártonban másfél, két hónappal ezelőtt könyvtár-ellenőrzés volt. A községben igen gyengén működött a népkönyvtár, könyvtári propaganda egyáltalán nem volt. A helyi plébános hamarosan feltalálta magát. Saját könyvtárából kölcsönzött a fiataloknak, közben mindenkivel »elbeszélgetett« egy kicsit. A helyi tanács felfigyelt ugyan erre, de ennél többet nem csinált.

A könyvtármunka lebecsülése megmutatkozott abban is, hogy a tanácsok a népkönyvtárak elhelyezésére nem fordítottak gondot. Bedugták valahova, aztán magára hagyták.

Áprilisban meglátogattam a móri járási kultúrházat. A könyvtárat egy olyan helyiségbe tették, ahol egyébként felesleges lim-lomot, bútordarabot, üres ládákat tartanak. Ebben a helyiségben talán sohasem takarítanak, minden csupa por, pókháló. A szoba levegője dohos, ritkán szellőztetnek. A fiatal könyvtáros — társadalmi munkában végzi a könyvtári teendőket — munkájához eddig semmi segítséget nem kapott a tanácstól. A mostoha körülmények ellenére 460 olvasója van a könyvtárnak, áprilisban 994 könyvet kölcsönzött ki a könyvtáros. A móri járási kultúrház 460 olvasója joggal kér barátságosabb otthont a könyvtár részére.

Hasonló vád illeti a hajdúhadházi községi tanácsot is. Azt gondolta a tanácselnök, a könyvtárnak jó helye lesz abban a sötét lyukban, amelyet egy régi, elhagyott épület hátsó részében kijelölt számára. Amikor a debreceni könyvtáros tiltakozott ez ellen, egy másik hasonló sötét zugot ajánlott. A helyiségprobléma még a mai napig sem oldódott meg.

Hajdúhadházan 1400 ember olvasója a könyvtárnak. Az olvasók tábora napról napra növekedik. Ezeknek az embereknek nem mindegy, hol a könyvtár. Olyan könyvtárhelyiséget érdemelnek, amely rendes, tiszta, barátságos. A móri és hajdúhadházi tanács vegyen példát a karácsondi községi tanácsról, amely kimeszeltette, rendbehozatta a könyvtárhelyiséget, elkészíttette a népkönyvtárat

jelző táblát, segít a könyvtárosnak a könyvtári rendezvények — kiállítások, könyvismertetések — szervezésében.

Anyagi támogatásban igen kevés helyen részesültek könyvtáraink. A hajdúmegyei Bedő községben a tanácselnök azért nem adta át a népkönyvtárnak a román nemzetiségű dolgozók számára leküldött könyveket, mert a csomag átvételéért járó összeget a tanács pénztárából fizette ki.

Ennek az ellenkezőjéről tett bizonyosságot a felsőszentmártoni (Baranya megye) községi tanács elnöke, aki a saját részére vásárolt könyveket elolvasás után a népkönyvtárnak ajándékozta.

Nem akarom a példákat tovább sorolni, ebből a néhányból megállapíthatjuk, hogy a tanácsok sok mulasztást követtek el könyvtári területen. Ezeket a hibákat kormányzatunk is felismerte és országosan kívánja orvosolni.

A könyvtárügy fejlesztéséről szóló minisztertanácsi rendelet — amelyet a magyar könyvtármozgalom fejlődése szükségessé tett — külön pontban foglalkozik a tanácsok feladataival. A határozat 9. pontja így hangzik:

»Az illetékes helyi tanácsok kötelesek ellenőrizni és támogatni a könyvtáros munkáját, a könyvek propagálását, az olvasók számának és a könyvek forgalmának növekedését, az olvasók igényeinek kielégítését.

A helyi tanácsok kötelesek gondoskodni az illetékességi területükön lévő könyvtárak anyagi szükségleteiről (megfelelő helyiségről, berendezésről, íűtésről, stb.) a könyvvállomány fejlesztéséről, az elrongyolódott könyvek újrakötetéséről és a könyvtárosi állások betöltéséről.»

A határozat világos, érthető, nem szorul magyarázatra. A határozat minden sorát meg kell szívlelnie nemcsak a móri-, hajduhadházi-, györszentmártoni- és bedői tanácsoknak, de valamennyi községi tanácsnak is.

Tudjuk, hogy a határozat nem jelenti azt, hogy minden gyökeresen megváltozik máról holnapra. A könyvtárosoknak kell a továbbiakban harcolniuk a határozat maradéktalan végrehajtásáért.

A minisztertanácsi rendelet egész könyvtárügyünk fejlődését segíti elő, valamennyi könyvtáros kezébe hathatós eszközt adott, amelyre mindenkor hivatkozhatunk, mint pártunk, kormányzatunk intézkedésére. Legyen minden tanács a népkönyvtáraknak jobb gazdája, törekedjék arra, hogy a könyvtárak támogatásával segítse elő dolgozó népünk kulturális felemelkedését.

NAGY SAROLTA

Versenyben állnak városi könyvtáraink

A városi könyvtárak egymásközi versenyt a Miskolci Városi Tanács Könyvtára indította el. A verseny célját és feladatát abban látta, hogy a verseny ki fogja szélesíteni a városi könyvtárak munkaterületét, nagyobb lendületbe hozza az elvégzendő feladatokat és állandóan javítja a könyvtári munkát. A versenyre kihívott fél a Debreceni Városi Könyvtár volt. Ezt a kezdeményezést városi könyvtáraink nagy örömmel vették és lelkesedéssel csatlakoztak a mozgalomhoz. Ma már párosversenyben állnak a Veszprémi Városi Könyvtár a Székesfehérvárral, a Győri a Békéscsabaival, a Pécsi a Szegedivel, a Szombathelyi a Nagykanizsaival. E könyvtárközi verseny pontjai:

1. A beiratkozott olvasók számának megsokszorozása.
2. A könyv forgalmának, a könyvkölcsönzésnek a megsokszorozása.
3. A szakkönyvekből rendezendő ankétok mennyiségi és minőségi emelése.
4. Könyvtároskáderek előképzése könyvtárosi iskoláink számára.
5. Olvasóértekezletek: minőségi és mennyiségi szempontból.

A versenyszervezőket az egyes könyvtárak — az eredmény érdekében — megbeszélnek és láttamoztatják a tanácsokkal, az olvasóknak szintén tudomására hozzák, természetesen az egész könyvtári kollektívának is.

Igen helyesen gondolkodnak a városi könyvtárak, mikor a könyvtárközi versenyben is egyik eszközét látják könyvtáraink eddigi hiányos működése megjavításának, a könyvtárosok szakmai képzése emelésének, a termelés megsegítésének.

MEGJEGYZÉSEK

»Egy igazán jó regény, egy igazán jó színdarab, egy igazán jó vers éppen úgy növeli népünk erejét, mint egy új gyár, mint egy új bányá.«

(Zsdánov)

Nagy József elvtárs, az Ózdi Kohászati Üzemek szakszervezeti könyvtárának vezetője írja, hogy egyik könyvtáros munkatársát Diósgyőrbe helyezték át. Kérte, hogy helyette Ferencz Gézát, aki már másfél éve könyvtári aktívája és aki egyhónapos könyvtárosiskolát végzett, tegyék a könyvtárba. »De őt Szikora elvtárs, a kultúrotthon igazgatója szerint nem lehet kihozni az üzemből, azért, mert szakmunkás, esztergályos. Üzemből csak olyanokat lehet kihozni, akiknek odabent semmi hasznukat sem veszik — például a lógósokat — füzte még az előbbiekhöz Szikora elvtárs. Önkéntelenül is arra gondoltam: »mi lesz veled szegény szakszervezeti könyvtár, ha csak ilyen kérdéseket kaphatsz.«

Nem tudom, szükséges-e ehhez valamiféle megjegyzést, kommentárt fűzni. Jó szakmunkásokra az üzemekben valóban igen nagy szükség van, de lógósokra a könyvtárakban sincs szükség. A könyvtár a könyvtáros részére sem nem üdülőhely, ahol kipihenheti fáradalmait, sem nem búvóhely, ahol lóghat a munka elől. Az üzemi könyvtáraknak és könyvtárosoknak a többi között, de elsősorban, az a hivatásuk, hogy segítsék és támogassák a termelést, hogy a dolgozók kulturális és szakmai színvonalának emelésével lehetővé tegyék számukra, hogy még jobban és még termelékenyebben dolgozzanak. A könyvtárosok a nép nevelői — úgy gondoljuk, hogy lógósok nem nevelhetik a népet.

*

Életemben az első örömet az első könyv okozta.«

(Gorkij)

Dávid Andrásné, zsámboki népkönyvtáros írja: »A nép szemjühozza a kultúrát, amit bizonyít a könyvtár olvasói számának állandó emelkedése. De a pártnak és a tömegszervezeteknek egyes tagjai nem járnak elöl jó példával. Meg sem nézik, hogy milyen könyveink vannak. Sőt, egyesek együtt fújják az ellenséggel, hogy a népkönyvtár könyvei csak oktatnak, de nem szórakoztatnak.«

Való igaz, hogy a mi könyveink tanítanak, még hozzá szépre és jóra, magasabb erkölcsre, helyes magatartásra, a munka, a nép és a haza szeretetére. De Dávid elvtársnő helyesen ismerte fel, az ellenség hangja szól azokból, akik azt állítják, hogy a szovjet irodalom, az új magyar irodalom és klasszikusaink nem szórakoztatnak, nem nyújtanak felüdülést. A mi könyveink igenis szórakoztatnak is. Mivel bizonyítsam? Kérdezzék meg azok, akik tudatlanságukban az ellenkezőjét állítják, — magukat az olvasókat. Azokat az olvasókat, akik munkában eltöltött nap után és új munkanap előtt gyakran egy éjszaka alatt olvasták el Solohov: *Új barázdát szánt az eke* című regényét, Nyikolajeva *Aratását*, a *Donyeci bányászokat*, Illés Béla *Kárpáti rapszodiáját*... a végtelenségig sorolhatnánk. A mi könyvtárainkban megtalálhatók a múlt nagy íróinak művei is. Ott van Mikszáth *Különös házassága*, Tolsztoj *Háború és béke* című műve és Maupassant *Szépfiúja* is. Szeretném megkérdezni, hogy lehetséges az, hogy ezek a művek, amikor csak egy szűk, kiváltságos réteghez juthattak el, szórakoztatók voltak és ma, mikor az egész nép élvezheti őket — és mélyebben meg is értheti, mint a múltban bárki, — egyszerre unalmasakká, csak oktatókká váltak. Attól tartok, nem könyveinkben van a hiba, hanem abban, hogy ellenségeinknek fáj, hogy ma már a kultúra a népé lett. És ezeknek az ellenségeknek segít az, aki tovább szajkózza: »a mi könyveink csak oktatnak, de nem szórakoztatnak.«

Az ország 3.000-ik népkönyvtára

Alig egy éve, 1951 április 29-én avatták fel Balatonszárszón az ország 2000. népkönyvtárát. Azóta eltelt egy eredményekben gazdag esztendő. Erőművek, gyárak, iskolák, kórházak, épültek fel. Új hősök születtek a szocializmus nagy építkezésén. Tudósaink, művészeink maradandó és nagy-szerű alkotásokkal bizonyították be, hogy a néphez hű, a békét építő dolgozói hazáinknak.

A fejlődés lendülete megmutatkozik a könyvtári hálózatunk rohamos növekedésében is.

Május 6-án megnyílt a 3.000-ik népkönyvtár Széphalmon.

A kis, alig 130 házból álló község, az eperjes-tokaji hegység aljában húzódik meg. 750 boldog, felszabadult ember él itt. Ünnepi hangulat uralkodik a faluban. A pártnak, a dolgozó nép kormányának újabb elismerése, megtiszteltetése érte őket. A kultúra fegyverét küldték el hozzájuk.

A tanács elnöke, Borza elvtársnő büszkén meséli, hogy április 4-re vilányt is kapott a község. Valóban találkoztunk az utolsó szálak bekötését végző szerelőkkel.

»A mult évben az országos begyűjtési versenyben elsők között voltunk« — szól közbe a párt titkára. Atveszi a beszélgetés fonalát. Egyszerre akar mindent elmondani: »A multban a lakosság a földesuraknak dolgozott. A zsiros barna föld gazdag termését a kastély ura vette el. Azoknak, akik megszenvedtek érte, csak a megaláztatás és keserűség jutott. Az osztorcsapás is kijárt, amikor rossz kedvében találták az »intéző urat«, vagy nem elég gyorsan lérték ki a hazakocsikázó »földesúr« elől. Az évtizedes fenyők hűvös árnyékában meghúzódo kastélyig soha nem hallatszott a dolgozók sóhaja.«

Már a kastélyhoz vezető úton járunk, közeledünk a könyvtár új otthona felé. A kastély — amelyet félve kerütek el a multban — ma a Rákóczi tiszcs tulajdona, napközi otthon is van benne.

Az épület egyik fehérre meszelt, világos termét dekorálják éppen. Ide kerül a könyvtár.

Ujra kint vagyunk a szabadban. Zelina elvtárs párttitkár Kazinczy Ferenc sírjához vezet. A sír felett a magyar nép és Széphalom szeretete véste köbe a négy sort:

*»Széphalom sírva gyászol Tégedet,
De hidd, a művészet nem felejt el,
Míg a műsáknak szentelt oltárán
Áldozatot nyujt a honfi kebel.«*

A magyar irodalom kiemelkedő alakja ebben a községben élt. Ide tért vissza a kufsteini és munkácsi várfogságból, s innen irányította évtizedeken át a magyar szellemi életet. Az akkori irodalmi élet középpontjává tette Széphalmot. Itt temették el a hűvös fák árnyékában, ahol életében harcolt és álmódott szellemi életünk kibontakozásáról. Egy évszázad telt el azóta, s most valóra váltak Kazinczy álmai.

Kazinczy sírjához felszabadulás előtt nem járhattak a dolgozók, mert a kastély közepében van. Most minden nap sokan

keresik az emléket őrző mauzóleumot, hogy tanujelét adják az iránta érzett tiszteletüknek. Elgondolkozom azon, milyen sokat is jelent az, amit Zelina elvtárs így fejez ki: *»A keserves elnyomatás évtizedei után meghamisítatlan valóságában a miénk lett Kazinczy.«*

Alkonyodik. A nap már a Sátorhegy mögül küldi aranyos sugarait a báránylehős égre. A faluban lázas készülődés folyik. A kastély bejáratánál most szegeztek fel a táblát:

»Az ország 3000. népkönyvtára.«

Már a kölcsönzési időt is kiírták. Egy másútan érkeznek a kíváncsiskodók. A könyvtárost kérdezzetik: *»Milyen könyvek lesznek?«* Még egy-két kép kerül a falra, Kazinczyé a könyvszekrény fölé, s elkészültek a helyiség díszítésével.

A kastély előtti térség — melyet hatalmas fenyők vesznek körül — megtelik ünneplő közönséggel. Keményvonású parasztok, tankaruhás asszonyok, lányok sokasága gyülekezik.

Elcsöndesednek. Urbancsot elvtárs, a Megyei Tanács VB-elnök helyettese adja át a népművelési minisztérium nevében a könyvtárat.

Azt akarjuk, hogy népünk gazdagodjék minden téren, a kultúra terén is.

»A mi népkönyvtárunk a szocialista kultúrát hirdeti. A becsületes termelő munkára tanít. Megtanít a gazdag szovjet tapasztalatok alkalmazására. Lelkes dolgozóivá, harcos katonáivá nevel bennünket hazánknak és a békének. Ezt küldte nekünk el a pártunk!«

Ötszáz ember érezte ebben a percben megfogható közelségben Rákosi elvtárs gondoskodó kezét. Felzúg a taps, ütemesen hangzik: *»Éljen Rákosi«, »Éljen a párt«, »Sztálin—Rákosi«* s a szeretetnek lelkes megnyilvánulását a hegyek felől jövő szél szárnyaira kapja.

Az elnökhelyet megilletődve veszi át a könyvtár kulcsát: *»Ígérem, hogy olyan szeretettel viseljük gondját a könyvtárnak.*

»Milyen szeretettel küldték ezt nekünk.«
»Javaslom, hogy könyvtárunk Kazinczy nevét viselje.« Lelkesen fogadják el a javaslatot.

Zelina elvtárs párttitkár szól most. *»Hátunk és szeretetünk száll a nagy felszabadító Szovjetunió és annak nagy vezére, Sztálin elvtárs felé, aki lehetővé tette számunkra, a békés építést, a gazdasági és kulturális fejlődést. A könyvtárat úgy fogjuk tekinteni, mint egyik fontos eszközt, amely közelebb viszi a falut a városhoz.«*

Az ünnepség után a könyvtárat tekintik meg. Mindenki egyszerre akar beszélni. Venter Györgyné tszcs-tag már *»Az aratás«*-t lapozgatja.

Szabó István ácssegéd pedig aláírja az első belépési nyilatkozatot.

Kipirult arccal tevékenykedik Dzipin Anra könyvtáros.

Már egészen otthonosan mozog. Büszkén mutogatja a 300 kötet könyvet. Érti, hogy a jövőben ő is felelős a falu kulturális neveléséért. Örül ennek a munkának. Szívesen vállalta a könyvtárosságot.

Jó otthonra és rendes gazdára talált 3000-ik népkönyvtárunk.

Széphalom dolgozó népe jól fogja felhasználni ezt a fegyvert abban a harcban, amelyet békés életünkért, a szocializmus építéséért vívunk.

BERZA LASZLO

Beszélgetés a legjobb falusi könyvterjesztővel

Bene Albert egyike a DISZ leglelke-
sebb biharnagybajomi népnevelőinek.
Nemcsak népnevelő munkáját végzi lel-
kesen. A földművesszövetkezeti boltban,
ahol dolgozik, munkatársai és a vevők
egyformán szeretik a mindenkiel udva-
rias fiút.

Mikor közöltem vele, hogy ő kapta
meg »az ország legjobb földművesszövet-
kezeti könyvfelelőse« címet, úgy elpirult,
mint egy kislány.

— Higyje el az elvtárs, nem azért dol-
goztam — mondja — nekem már az is
nagy kitüntetés volt, hogy könyvfelelős-
nek választottak meg a kartársak. Most,
egy éve kerültem ide. A szüleim a föl-
desi tszcs-ben dolgoznak. Addig én is
velük voltam.

— Amikor könyvfelelős lett, mit csinált?

— Éreztem, hogy kell valamit csinál-
nom. Megkértem Szabó István főbölcs
kartársat, meg a bolt másik két dolgozó-
ját, Antalné és Bertánét, hogy segítse-
nek a könyvterjesztés munkájában. Ugy
csináltuk, hogy a boltban minden dolgozó
»frontján« helyeztünk el könyveket és így
mindegyikünk egyformán foglalkozhatott
a maga helyén pulttagitációval. A »Könyv-
barátban« és a »Könyvfelelősben« mindig
figyeltük hogyan dolgoznak a jó szövet-
kezeti könyvfelelősök és minden jó mód-
szert magunk is mindjárt bevezettünk.

— Melyik módszer vált be legjobban?

— Hát megmondom őszintén, a magunk
módszere. A múlt évben sátrat állítottunk
a Tanácsházánál, aztán meg a Kultúr-
ház előtt. Láttuk, hogy milyen nagy ered-
ményeket hozott az utcai árusítás. Azon
törtük a fejünket, hogyan lehetne ezt
tovább fejleszteni.

— Az új módszert először a Rákosi
Mátyás-utcában próbáltuk ki — folytatja.
— Már hét elején végig jártuk az utcát.
Minden házban elmondtuk, hogy vásár-

nap az ő utcájukban lesz könyvsátor.
Mindnyájan jöjjenek el és vásároljanak.
Hétközben a boltban is mindenkit meg-
hívtunk a Rákosi Mátyás-utcai könyv-
sátorhoz. Vasárnap reggel aztán felállít-
tottuk a sátrat. Szépen feldíszítettük zász-
lókkal, virágokkal és hangszórót is sze-
reztünk bele. Először gyerekek csoporto-
sultak a sátonál. Később jöttek a fel-
nőtték is, és azon a vasárnapon nem volt
olyan ház a Rákosi Mátyás-utcában, ahol
ne vettek volna legalább egy könyvet.
Következő vasárnap a Sztálin-utcában,
azután a Vöröshadsereg-utcában csinál-
tunk könyvsátrat. Azóta már 18 utcában
csináltunk hasonló könyvsátrat. Terjesztési
módszerünk nagyon jól bevált, ma már
igen sok dolgozó paraszt vásárol nálunk
rendszeresen könyveket. Csak egy pár ne-
vet említek: Somogyi Ferenc, Falutykai
Károly, B. Nemes Róza, Kalmár Károly.

— Szeret olvasni Bene elvtárs?

— Bevallom őszintén, hogy egy évvel
ezelőtt még nem igen olvastam. A
»Könyvbarátot« mindig nagyon vártam,
mert abból ismertem meg az új könyvek
tartalmát, majdnem úgy, mintha magam
is olvastam volna. Ez nagy segítséget
jelentett nekem az eladásnál, mert tud-
tam a könyvekről beszélni. Hanem a
»Könyvbarát« könyvismertetései után,
magam is kíváncsi lettem a könyvekre.
En is elkezdtem olvasni. Most már hacsak
egy kis időm van, azt olvasással töl-
töm el.

— Nagyon boldog vagyok, hogy enyém
lett a vándorzászló, — fejezi be és
örömtől ragyog az arca. — Azt ajánlom
a többi könyvfelelősnek, hogy ne akar-
ják egyedül megoldani a feladatokat.
Minden segítséget vegyenek igénybe. Ha
engem nem támogatott volna a pártveze-
tőség, a tanács, a tömegszervezetek és a
boltban dolgozó társaim, soha nem tud-
tam volna ezt a szép eredményt elérni.

WESSELY FERENC

A bajaszentjánosi könyvankét tanulságai

A jó könyv a legjobb propagandista.
Könyvtárosi munkámban, ankétok során
azt tapasztaltam, hogy a jó könyvre leg-
szomjasabb olvasók a fiatalok közül ke-
rülnek ki. Majdnem valamennyi könyv-
ankét ifjúsági közönsége hozzászólásában
megemlíti, hogy a könyvtár ifjúsági
könyvállományával nincs megelégedve,
vagy azért, mert kevés az ifjúsági könyv,

vagy azért, mert olyanokat tartalmaz a
könyvtár, amely nem érdekli.

Azt is gyakran tapasztaltam, hogy az
ifjúsági könyvankétokon hangzik el a leg-
több, legbátrabb bírálat, mégha a bíráló
nincs is az érettségnek azon a fókán,
melyet az irodalmi kritika megkíván; a
könyv szépségét, jóságát, a tanulságokat
azonban majdnem valamennyien leyon-

ják és jól vonják le. Az ifjúság kitűnően tud szervezni is, és azok az ankétok a legnépszerűbbek, ahol a könyvtári aktívák — rendszerint fiatalok, DISZ-tagok — végzik a szervezési munka nagy részét. Az ifjúsági szervezők ifjúsági ankétokra majdnem helységük valamennyi fiatalját elhozzák.

Ilyen teltházú ankétot rendeztek a bajszentjánosi úttörők is. Már az ankét megrendezése előtt hetekkel, felkeresték a Népkönyvtári Központ ankétfelelősét levélükkel; nem is levél volt, csomagnak is beillt. Körülbelül 100 megválaszolt kérdőívet tartalmazott, melyek arra feleltek, hogy az úttörők milyen irodalmi mű iránt érdeklődnek, milyen ankétot szorgalmaznak, milyen könyveket olvasnak, olvasnak, vagy olvasnának. A szervezési munkában a levél elküldése és az ankét időpontjának kitézésétől kezdve a lehető legaktívabban vettek részt. Bevonták a helyi iskolai igazgatót, a VB elnököt, az oktatási osztály vezetőjét és a tömegszervezeteknek mindazon tagjait, akiket csak megmozdíthattak. Az előadásra 120 főből álló hallgatóságot toboroztak. Bajszentjános összes lakossága 80 család, ebből következik, hogy egy-egy családból legalább egy személy hallgatója volt az ankétnak. Igen helyesen, megjelentek a szervezésben részvevő felnőttek is, akiket előbb említettünk, előljárt a párt küldötte, de eljöttek az üzemi és a városi könyvtárosok is. Az ankétot tartó író — jelen esetben Hartay Emilt — ünnepélyes fogadásban részesítették az úttörők. Az állomáson az úttörőknek kis csapata várta, a csapattanács elnökkel az élén, megérkezésekor üdvözölték és elkísérték a szépen dekorált iskolaterembe. Gondoskodtak az úttörők könyvtáros-aktívái arról is, hogy

az ünnepséget azokból a könyvekből válogatott könyvkiállítás emelje, amelyeket a könyvtár jó munkája eredményeül addig kapott. Az ankétot az úttörők kultúrmisszorának közepébe állították be. Maga az ankét 45 percig tartott. Az író nemcsak az előadásra készült, nemcsak anyagát dolgozta fel, hanem alaposan tanulmányozta az úttörőknek megválaszolt és a Népkönyvtári Központba juttatott kérdőíveit is. E kérdőívek személyi adatai alapján hallgatóságát ismerősöként üdvözölhette; ezzel rögtön áthidalta az idegenséget, nevükön szólítva hallgatóit, egyéni irodalmi érdeklődéseikre is nyomban megadta a választ. Meg is nyerte hallgatóit: majdnem valamennyi hozzászólott az előadáshoz, amely nem egy könyvről szólt. Az »Egri csillagok«-tól kezdve, az »Ijju gárdá«-ig legalább tíz könyvet beszéltek meg. A hozzászólások taglalták a hősöknek jelleméből folyó cselekedeteit, a szocialista erkölcsnek megfelelő magatartásukat, építő, vagy romboló munkájukat, hibáikból való gyógyulásukat. A hozzászólások során az ifjúság kifejtette, hogy íróink kevés ifjúsági könyvet írnak; szeretnének könyveket az úttörőkről, csillagászatról, a földről, utleírásokról, mégpedig képes utleírásokat hazánkról és a Szovjetunióról, hazánk és a Szovjetunió azokról a férfiaiáról, nőiről, akik előbbre vitték a tudományt. Az írónak ez a munkája, mellyel ankétja folyamán magához látta ifjú hallgatóit, erős oktató és nevelőmunka volt. Fejlesztette olvasói aktivitásukat, felébresztette és helyes irányba terelte érdeklődésüket, képességeiket, nagy mértékben hozzájárult szocialista emberré válásukhoz.

KEMPFNER PÁLNE

Készítsük elő a könyvtárakat az országos felméréshez

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának a könyvtárügy fejlesztéséről szóló határozata 8. pontja kimondja, hogy minden nyilvános tömegkönyvtárnak pontos leltárt kell készítenie és az állományáról szeptember 15-ig jelentést tennie a Központi Statisztikai Hivatalnak.

A határozat nyomán erősen fejlődik és fokozatosan egységessé válik a könyvtári hálózatunk. Hogy ez a folyamat tervszerű és zökkenő nélküli lehessen, mindenekelőtt meglévő könyvtáraink pontos felmérése szükséges. A felmérés főleg a könyvtárak állományára és forgalmára terjed ki. A legelső teendő a könyvleltárak

(állománynaplók) kiegészítése, az állománnyal való egyeztetése. Akad még, sajnos, szép számmal olyan üzemi- és népkönyvtár is, ahol még egyáltalán nincs leltár. Pedig a leltár annyira fontos, hogy annak elkészítését a határozat külön elrendeli. A pontos leltár nemcsak a felmérés biztosítója, hanem a könyvállomány megőrzésének is alapja. Még ma is előfordul, hogy a társadalmi munkában dolgozó, egymást gyakran váltogató könyvtárosok felületes munkája következtében elvesznek a könyvek, pusztul a szocialista vagyon. A leltár elkészítését minél előbb el kell kezdeni. A leltározás

módja le van írva az *Üzemi és Népkönyvtárak kezelési szabályzatában*. A szabályzatot a könyvtárosok megkaphatják a Népkönyvtári Központtól (Bp., V., József Nádor-tér 10.), vagy bármely körzeti könyvtártól. De megvan a SZOT által kiadott *Könyvtárosok kézikönyve* című füzetben, valamint a Könyvbarát 1951. évi decemberi számában is. Könyvtársaink az ide vonatkozó részt gondosan tanulmányozzák át és úgy fogjanak a leltározáshoz.

Hol szerezzük be a leltárkönyvet?

A falusi könyvtárakat a körzeti könyvtárak látják el leltárkönyvvel. Az üzemi és városi könyvtárak Budapesten a 82-es számú APISZ-boltnban, Csáky-u. 25., vidéken a megyeszékhelyeken lévő nyomtatványellátó boltokban kaphatják meg.

A falusi és városi könyvtárak könyveik egy részét a körzeti könyvtártól letétként kapták és ez az anyag a körzeti könyvtár leltárában szerepel, ügyelni kell arra, hogy ezekről a könyvekről csak egy könyvtár adjon számot, még pedig az, ahol a könyv van. A falusi és városi könyvtárak a szabályzat szerint saját anyagukat a leltárkönyv *leltári részébe* vezessék be, a körzeti könyvtár anyagát pedig a *letétbe kapott könyvanyagról*, részbe írják és mindkét részt együtt jelentésik, mint a könyvtár állományát. A körzeti könyvtár viszont csak a ténylegesen nála lévő anyagról ad jelentést. Ezt nem leltárkönyve alapján teszi meg, hanem a központból kapott és gondosan beletárolt könyvekből kivett letétlapokat rendezi és ennek alapján állítja össze jelentését.

Ahol a leltárkönyv már megvan, feltétlen állományellenőrzést kell végezni a nyár folyamán. Előtte gondosan át kell nézni a nyilvántartást és az egy hónapnál régebben kikölcöszött könyveket be kell vonni. A rövidebb ideje kintlévő könyveket meg kell vizsgálni.

Az állomány bejelentésére nem elég a kötetek száma, a könyvtár összetétele is

fontos. A Könyvbarát legutóbbi számában a könyvek raktározásáról szóló cikk ismertette a szovjet tömegkönyvtárak által állományuk nyilvántartására használt csoportosítást. Ezt a kezelési szabályzat újabb kiadása is tartalmazza. E szerint kell a könyvek statisztikáját összeállítani. A nagyobb kötetsszámmal rendelkező könyvtárak már most kezdik könyvanyaguk ilyen módon való összeírását. Ez természetesen nem érinti eddigi raktári rendszerüket. Ezt a leltárkönyvben kell elvégezni úgy, hogy a leltári napló minden tételéhez római számmal írják oda, a mű csoportszámát. (Társ. pol., ideológia: I., Term. tud.: II. Mezőgazd. irod. III., Műszaki irod. IV., Szépirod. V., Gyermekek és ifj. irod. VI., Egyéb VII.). A szép-irodalom és ifjúsági irodalom jegye után megfelelő betűvel jelezzék, hogy a szép-irodalmi mű magyar, szovjet, vagy egyéb. Pl. Babajevszkij: Aranycsillag lovagja V. sz., Gárdonyi: Egri csillagok VI. m., Sadoveanu: Mitrea Kokor útja V e., stb. Azokban a könyvtárakban, ahol a raktározás már ezen csoportosítás szerint történik, ott erre a munkára nincs szükség, mert ott ezek a számok be vannak írva a *Raktári jelzet* rovatba. Az adatfelvétel idején már csak a leltárkönyvbe bejegyzett számok összeszámlálását kell elvégezni.

Több városi könyvtárunkban a könyvanyag egy része feldolgozatlanul, ömlesztett állapotban van. Ennek az anyagnak csak a darabszámát kell majd bejelenteni.

Az adatfelvétel nemcsak a könyvállományra terjed ki, hanem a könyvtár működésére is. Ezért minden könyvtár gondosan vezesse munkanaplóját, nyilvántartását, hogy a könyvtár forgalmáról, olvasóiról is pontos jelentést adhasson. Minden igyekezetükkel azon legyenek, hogy pontos adatszolgáltatásukkal járuljanak hozzá az ország könyvtári helyzetének felméréséhez. Ezzel a munkájukkal segítik a további tervezést, segítik a szocializmus építését.

»A szocialista építőmunkához művelt emberekre van szükség.«

(Kalinin)

»A könyvek mutatták meg helyemet az életben.«

(Gorkij)

Amerikai „kultúra“

Teljességre még csak hozzávetőlegesen sem törekedve, érdemes egy pillantást vetni a kapitalista könyvkiadásra s azon belül néhány könyvre.

A filléres áron, elképesztő mennyiségben forgalombakerülő ponyvaregényeket, az olvasó fantáziájára bízva meg sem emlíjük, hiszen ez a »műfaj«, sajnos, Magyarországon is igen elterjedt volt. A példányszám óriási tömegére jellemző fényt vet az American Freeman című folyóirat egyik cikke, amely megírja, hogy Earl Gardner, néves detektívregényíró művei 1933 és 1947 között, nem kevesebb mint 28 millió példányban fogytak el az USA-ban! Itt tekintetbe kell vennünk azt, hogy Gardner csak egyetlen egy szerző, akihez hasonlót — ugyancsak az American Freeman szerint — 285-öt tartanak nyilván az Egyesült Államokban. A detektívregényírók ilyen nyilvántartása nagyon hasonlít a prostituáltak nyilvántartásához, annál is inkább, mert az amerikai írók többsége valóban prostituáltak módjára, készpénzért szolgálja ki a Wall Street igényeit.

A detektív- és cowboy-históriák mai változatairól még feltétlenül meg kell említeni azt, hogy azok százszorosan, ezerszeresen brutálisabbak, mint valaha. A gyilkosok ma már nem puffantják le áldozataikat hideg közönnyel, mint valamikor régen a ponyva hőskorában, hanem különféle raffinált módszerekkel általában hátra kinnözzák ellenfeleiket. A legbrutálisabb vadállati ösztönök felkorbácsolása a cél, amit nem egyszer illusztrációkkal is elősegítenek. Utalunk itt a gyermekek számára százezres példányszámban készülő *Comics Stripe* folyóiraatra, amelynek címlapján rendszerint félig, vagy egészen meztelen nőalakok lövöldöznek, vagy szúrják ki megkötözött ellenfeleik szemét, vagy a Saturday Evening Post hasábjain Sidney Smoll tollából megjelent regényre, amelynek egyik színes illusztrációja alatt ez az aláírás olvasható: »Az őrnagy saját kezével fojtotta meg...«

Ha a Demokratikus Jogászok Nemzetközi Szövetsége Koreába küldött bizottságának, az USA-csapatok ott elkövetett tetteiről közzétett jelentését olvassuk, borzadva döbbenünk rá a rettenetes valóságra: a förtelmes kínzások, a vadállatián körmönfont vérengzések kísértetiesen hasonlítanak, sőt egyeznek sok amerikai

ponyva storyjával, vagy a *Comics*-lapok rajzaival.

Az ilyen szellemet terjesztő termékeket persze, óriási tömegben erőszakolják a nyugati országokra, sőt, hogy az üzlet még kifizetődőbb legyen, sok esetben ott a helyszínen, nemzeti nyelven adják ki azokat. A *Readers Digest* című háborús uszító folyóirat válogatott cikkeit például *Readers Digest Selection* címen, *egymillió példányban franciául* adják ki Párizsban. Egyetlen francia újság ilyen nagy példányszámmal még nem ért el.

Az amerikai vezetőkörök jól tudják, hogy a háború kirobantásához a tömegek ideológiai megdolgozása elengedhetetlenül szükséges s ezért nem sajnálnak sem költséget, sem fáradságot ilyen célokra. Óriási irodalmi díjakat tűznek ki azok számára, akik az »amerikai eszményeket« (vulgáris demagóg frázisokat) a legjobban népszerűsítik. Ezek a frázisok korántsem újak, most azonban új tartalommal telítődnek meg: »nyugati civilizáció«, »amerikai életforma«, »nyugati erkölcsi kultúra« — ezekről szavalnak, meg arról, hogy e »szent« eszményeket az »istentelen«, »keleti«, »ázsiai«, »bolsevista« veszedelem fenyegeti. Ugyiszólván naponta jelennek meg a Szovjetuniót és a népi demokráciákat rágalmozó könyvek, amelyek semmiben sem különböznek a hitleri Németország kulturpropagandájának hasonló rendeltetésű műveitől. S ha már a hitleri Németországról van szó, hadd utaljunk a fokozódó — s természetesen nem magától, hanem a különféle eszközökkel, így *könyvekkel* is szított — faji gyűlöletre, a fasizmus egyik tipikus kísérőjelenségére, vagy méginkább előfeltételére. A fasizmusnak világszerte céljai érdekében szüksége van a felsőbbrendű faj mítoszára; ezzel magyarázhatók a második világháború befejezése óta megszaporodott négerlincselések és más, hasonlójellegű terrorcselekmények is.

A kapitalista világban az irodalom a legteljesebb mértékben üzleti alapon folyik s mint ilyen, természetesen állandó belső harcokat is vív, teljesen függetlenül attól, hogy az egymással versengő felek »eszmék« célja egy és ugyanaz. Adás küzdelem folyik, a bestseller-listára való feljutásért. Ez a lista általában azokat a könyveket tartalmazza, amelyeket a közönség a legjobban keres, tehát legkönnyebben el-

adhatók. A valóság, persze, más. A listána való felvétel ára 5000 dollár körül mozog.

Hogy milyen könyvek kerülnek e hírhedt listára, azt elgondolhatjuk egy amerikai folyóirat cikke alapján, amely közli, hogy valamennyi angol nyelven megjelenő könyv közül minden negyedik detektívregény s a bestsellerek listáján ez az arány még sokkal nagyobb.

Nézzünk meg néhány könyvet. A Mindszenty, Grösz és általában minden népi demokráciaellenes kémkedési ügyben erőteljesen exponált *Spellman* amerikai bíborosérsek »Lelenç« című könyve, amelyben a »dollár dicsőségéért« szenvedő harcosoknak a katolikus egyház pártfogását biztosítja a túlvilágon — természetesen rajta van a listán. Nem hiányozhat róla Jesmond *Young* arról brigádtábornok *Rommelről* írt dicsőítő munkája, amelyről írva, *De Biard* amerikai »hadtörténész« megállapítja: »*Rommel* békét akart kötni a nyugati hatalmakkal és folytatni a harcot Oroszország ellen«. S ha azt hisszük, hogy az angol bestseller: a Szovjetunió elleni hitleri rablóhadjárát páncéloshadműveletei vezetőjének, *Guderian* tábornoknak »Panzer leader« című műve megjelenése (1952 január, London, M. Joseph-kiadás, B. H. Liddel Hart kapitány előszavával), mindennek a teteje, úgy tévedtünk. A New York Herald Tribune ez év március 26-i száma szemérmetlenül azzal dicsekszik, hogy a Nyugat-Berlinben felállított új amerikai könyvtárban még Hitler *Mein Kampf*-ját is megkaphatja az »érdeklődő«.

Egészséges ember fantáziája még követni is képtelen a mai amerikai irodalom »fejlődési« irányát. Az Ellery Queen's Mystery Magazine című folyóirat pályázatán díjat nyert *H. F. Heard: The President of the United States Detective* (Az Egyesült Államok detektív elnöke) című főműve. Ebben egy USSR néven emlegetett mongol birodalom »főbiztosa« hatalmas dagályhullám segítségével tervbeveszi az USA megsemmisítését. A detektívelnök megszimatolja ezt, megfelelő ellenintézkedéseket tesz s végül egy rádiótelevízió szózatban magyarázza meg a vi-

lág népeinek, hogy az USA-ban ezentűl hazájukat tiszteljük... Mindez természetesen az ezerszer megfúrt és megbecsületlenülített »demokrácia« nevében.

A brutalitást és kegyetlenséget nyíltan hirdeti, az Amerikában közismert, fiatal humorista, *Calder Willingham*, aki egy katonai akadémia életét választja vidám regénye tárgyául. Igazi, becsületes író, a katonai akadémia bemutatásán keresztül kigúnyolhatná az egész fasizta militarizmust. *Willingham* e helyett »vidám kópék«-nak állítja be a kaszárnyaszerelemtől teljesen elvadult katonákat, akik pusztán kedvtelésből kékre, zöldre verik a gyengébb újoncokat. A szerző »rém mulatságosnak« tartja azt az esetet, amikor egy fiatalembert úgy kínoznak meg, hogy orrát a vilárykapcsolóba nyomják...

Az elkeseredés, a pesszimizmus, a kilátástalanság nyomasztó szelleme csap ki a mai nyugati irodalomból. Az ész tagadása dominál és az irracionális, a valótlan, a habonás elem kerül előtérbe. Ilyen, a valóságtól teljesen elrugaszkodott regény Norman *Maler: Barbary shore* (Barbár part) című, most megjelent könyve.

Öt ember él egy piszkos, elhanyagolt panzióban: egy nimfomániás asszony komisz gyermekével, egy elzúlott, iszákos nő, egy rendőrspicli és végül egy leszerelt katonája, aki a második világháborúban elvesztette emlékezőtehetségét. Az öt ember ott fetreng a szennyes panzióban, ahol hisztérikus összetűzések, tébolyig fokozódó dialógusok között, fantasztikus titkok derülnek ki. Az író zabolátlanul csapongani engedi beteges fantáziáját. Gyilkosságok és szimbolikus cselekvések váltják egymást, míg végül a társaság szétrebben.

A haladónak egyáltalán nem nevezhető *Neue Zürcher Zeitung* cikkírója ez utóbbi két regényről írva, önkénytelenül felkiált: »Ugy tűnik, hogy a brutális regényirodalomnak *egy* nagy ellensége van és az az *önnön* elkeseredés.«

Ilyen elszomorító képet mutat egy pusztulásra ítélt, *halódó* világ, amerikai mintára: átalakult, *halódó kultúrája*.

S. GY

A Magyar Népköztársaság minisztertanácsának 204—3 1952. számú határozata a könyvtárügy fejlesztéséről

(Kivonatos szöveg.)

A szocialista építés sokrétű feladatainak megoldása, valamint a dolgozók széles tömegeinek egyre növekvő művelődési vágya szükségessé teszi az állami, szakszervezeti és tömegszervezeti könyvtárak munkájának alapvető megjavítását és továbbfejlesztését. Meg kell teremteni az állami könyvtárak egységes irányítását és felügyeletét, az állami könyvtárak egységes rendszerét, amely biztosítja a tudományos könyvtárak tapasztalatát és segítségét a városi, községi, szakszervezeti és szövetkezeti könyvtárak számára.

Ennek érdekében a Minisztertanács a következő határozatot hozza:

1. Az Országos Könyvtári Központ feladatkörét részben az Országos Széchenyi Könyvtár, részben pedig a Népkönyvtári Központ veszi át.

2. Az Országos Széchenyi Könyvtár, az Országgyűlési Könyvtár és a Központi Műszaki Könyvtár (Központi Technológiai Könyvtár) felügyeletét a Műszaki Dokumentációs Központtal együtt 1952. július 1-i hatállyal a népművelési miniszter veszi át.

3. Az Országos Széchenyi Könyvtárat, mint az ország legnagyobb könyvtárát a tudományos és tömegkönyvtárak legfontosabb segítőjévé kell fejleszteni. Feladata saját könyvtári tevékenységének továbbfejlesztése mellett a módszertani és bibliográfiai segítségnyújtás a többi könyvtáraknak. Az Országos Könyvtári Központ feladatai közül az Országos Széchenyi Könyvtár átveszi a bibliográfiai munkát és a nemzetközi könyvcserre feladatát. Az Országos Széchenyi Könyvtárban központi könyvtártudományi módszertani kabinetet kell létesíteni.

Az Országgyűlési Könyvtár nyilvános könyvtári tevékenységét ki kell fejleszteni. A Központi Műszaki Könyvtár külön feladata, hogy a közvetlen könyvtári tevékenység mellett rendszeres segítséget nyújtson a tömegkönyvtáraknak a technikai irodalom propagandája terén.

4. A Népkönyvtári Központot tovább kell fejleszteni. Feladata a különböző megszűnt könyvtárak könyvanyagának összegyűjtése és rendezése, a megfelelő könyveknek a tudományos és nyilvános

könyvtárakba való eljuttatása és az egyes könyvtárakban feleslegessé vált könyveknek más könyvtárakba való átirányítása, továbbá az újonnan szervezendő könyvtárak részére a régebben és újonnan megjelent könyvekből tartalék könyvvalap létesítése.

5. 1952. év végéig minden megyében a megyei tanács intézményeként megyei és 1952-től kezdődően 1954. év végéig minden járásban a járási tanács intézményeként járási könyvtárat kell szervezni. A megyei és járási könyvtárak feladata a közvetlen könyvtári tevékenység mellett a városi és községi könyvtárak rendszeres szakmai, módszertani irányítása és támogatása. A megyei és járási könyvtárak létesítése során a körzeti könyvtárakat a megye, illetőleg a járás székhelyén lévő városi könyvtárakkal egyesíteni kell.

A megyei könyvtár minimális könyvállománya legalább 15.000 kötet legyen, melyből legalább 2000 kötet gyermekirodalom. A járási könyvtárak minimális könyvállománya a könyvtár létesítésekor legalább 5000 kötet legyen, melyből legalább 700 gyermekirodalom.

6. Az általános iskolák, a gimnáziumok, az egyetemek, a különféle szakközépiskolák, technikumok, szakfőiskolák, továbbá hivatalok, intézetek, intézmények és vállalatok könyvtárainak közvetlen felügyeletét az illetékes miniszter látja el.

Az általános és középiskolai könyvtárakat erőteljesen fejleszteni kell. Az egyetemi könyvtárak az egyetemi szükségletek ellátása mellett nyilvános könyvtári tevékenységet is végezzenek, nyújtsanak rendszeres bibliográfiai és módszertani segítséget a tömegkönyvtárak részére.

Az üzemekben (hivatalok, intézmények) levő vállalati szakkönyvtárak fejlesztéséért, irányításáért az illetékes miniszter felelős. A vállalat igazgatója (hivatalvezető) köteles biztosítani, hogy a vállalati könyvtár a vállalat dolgozóinak rendelkezésére álljon. Ebből a célból a vállalati könyvtár és a szakszervezeti könyvtár között megfelelő együttműködést kell biztosítani.

7. A népművelési miniszter valamennyi nyilvános tömegkönyvtár felett szakfelügyeletet gyakorol és támogatja működésüket.

8. Minden könyvkölcsönzéssel foglalkozó nyilvános tömegkönyvtárat a területileg illetékes járási, a járás alól kivett városokban a városi, Budapesten a városi kerületi tanács végrehajtóbizottságánál 1952. szeptember 15-ig nyilvántartásba vétel céljából be kell jelenteni.

A könyvvállomány ellenőrizhetősége érdekében minden nyilvános tömegkönyvtár köteles könyvvállományáról pontos leltárt készíteni. A könyvvállományról minden nyilvános tömegkönyvtár 1952. szeptember 15-ig tartozik jelentést tenni a Központi Statisztikai Hivatalnak. A továbbiakban a népművelési miniszter évenkénti adatszolgáltatásra kötelezheti a nyilvános tömegkönyvtárakat.

9. Az illetékes helyi tanácsok kötelesek ellenőrizni és támogatni a könyvtárak munkáját, a könyvek propagálását, az olvasók számának és a könyvek forgalmának növekedését, az olvasók igényeinek kielégítését.

A helyi tanácsok kötelesek gondoskodni az illetékességi területükön lévő könyvtárak anyagi szükségleteiről (megfelelő helyiségről, berendezéséről, fűtésről stb.), a könyvvállomány fejlesztéséről, az elrongyolódott könyvek újrakötetéséről és a könyvtárosi állások betöltéséről.

10. Gondoskodni kell arról, hogy az állami könyvtárakban a hivatásos könyvtárosok száma arányban legyen az elvégzendő feladattal. Ennek érdekében az Országos Létszámbizottság állapítson meg létszámnormákat a megyei, járási, városi és községi könyvtárakra vonatkozóan.

11. A könyvtáraknak az újonnan megjelenő könyvekkel történő ellátása — a népművelési miniszter által megadott irányelvek alapján és a könyvkereskedelmi érdekeinek figyelembevételével — az Állami Könyvterjesztő Vállalat feladata.

A könyvtárak könyvellátásának biztosítása céljából az Állami Könyvterjesztő Vállalat keretén belül »könyvtárellátó«-t kell szervezni.

A könyvtárak könyvvállományuk leltárát rendszeres időközben kötelesek ellenőrizni és pedig az 5000 kötetnél kisebb könyvtárak évenként, az 5—25.000 kötetig terjedő könyvtárak minden két évben, a 25—100.000 kötetig terjedő könyvtárak minden öt évben.

12. A megyei, járási és városi könyvtárakat új helyiségbe átköltöztetni csak a népművelési miniszter előzetesen megadott írásbeli hozzájárulásával szabad.

13. Biztosítani kell a könyvtáros kádeerek megfelelő kiválogatását és fokozottabb mértékű képzését.

A jelenlegi Pedagógia Főiskola könyvtáros szakán az esti és levelező tagozat mellett ebben az évben meg kell indítani a nappali tagozatot.

14. Az Országos Széchenyi Könyvtár, a Népkönyvtári Központ, a megyei, járási, városi és községi könyvtárak részletes feladatkörét és szervezetét a népművelési miniszter, a Központi Műszaki Könyvtár és a Műszaki Dokumentációs Központ feladatkörét és szervezetét pedig a népművelési miniszter az Országos Tervhivatal elnökével egyetértésben határozza meg.

15. A jelen határozat végrehajtásáról — a 11. pont tekintetében a belkereskedelmi miniszter a népművelési miniszterrel egyetértésben, egyebekben pedig — a népművelési miniszter az illetékes miniszterekkel egyetértésben gondoskodik.

Dobi István s. k.,
a minisztertanács elnöke.

»A könyvek nevelték bennem a felelősségérzetet az élet minden rosszaságáért és szinte vallásos tiszteletet gerjesztettek bennem az emberi értelem teremtőereje iránt.«

(Gorkij)

»A kiadóvállalatoknak, olvasótermeknek, könyvtáraknak a pártnak alárendelt és a pártnak felelős intézményé kell válniok.«

(Lenin)

Az Állami Könyvterjesztő Vállalat pályázata könyvtárosok, üzemi könyvterjesztők, könyvesboltok dolgozói és földműves-szövetkezeti könyvfelelősök számára

Az Állami Könyvterjesztő Vállalat pályázatot hirdet; könyvtárosok, üzemi könyvterjesztők, könyvesboltok dolgozói és földműves-szövetkezeti könyvfelelősök számára. A pályázat célja: az olvasás népszerűsítése, a szocialista-realista irodalmi művek fokozottabb terjesztése — az olvasók bírálata, véleménye, javaslata segítségével — könyvkiadásunk minőségi megjavítása, dolgozó népünk kulturális színvonalának emelése.

A feladat az, hogy az elvtársak minéi több állandó, felnőtt olvasólevelezőt szervezzenek és kapcsoljanak be az olvasólevelezői mozgalomba és jó, minőségi levelekkel szolgálják könyvkiadásunk, könyvterjesztésünk ügyét.

A pályázat 1952 június 15-én indul és 1952 október 30-án zárul. Az olvasók levelezésének megkönnyítése és díjtalanatlétele érdekében, külön erre a célra nyomattunk bértmentesített borítékot és levelet. Ilyen borítékokat az elvtársak az Állami Könyvesboltokban és közvetlenül központunk propagandaosztályától (Budapest V, Deák Ferenc-u. 15. sz.) díjtalanul igényelhetnek.

A pályázat feltételei a következők:

1. ki hány felnőtt olvasólevelezőt szervez be a pályázat ideje alatt?
2. a levelezők állandó levelezők legyenek (havonta *legalább* egy-két levél).

3. milyen minőségű a levél, mennyiben segíti elő a kitűzött célt? A bírálóbizottságban a Népművelési Minisztérium, a Magyar Írók Szövetsége, a DISZ, a könyvkiadók és az Állami Könyvterjesztő Vállalat megbízottjai vesznek részt.

A levelekben bírálják meg dolgozóink az elolvasott könyveket — elsősorban az új magyar írók műveiről mondjanak véleményt; a könyv kiállításának minőségéről is, stb. Írja meg a levélíró: mit köszönhet a könyveknek, hogyan hasznosította az olvasottakat mindennapi munkájában, rendszeresen olvas-e és mit olvas, van-e saját könyvtára, vásárol-e könyvet, milyennek látja az üzemi vagy a falusi népkönyvtár munkáját, melyik könyv tetszett: vagy melyik nem, milyen tárgyú könyv érdekli, mit vár íróinktól, könyvkiadóinktól a jövőben, stb. stb. Külön felhívjuk az elvtársak figyelmét a szak-könyvekről szóló levelekre. Írják meg dolgozóink, hogyan javították meg munkájukat az elolvasott szakkönyvek nyomán, milyen újításokat vezettek be.

A verseny győztesei értékes könyvjutalomban részesülnek.

	I. díj	50 kötetes könyvtár
2 db	II. »	30 » »
5 »	III. »	20 » »
10 »	IV. »	10 » »
20 »	V. »	5 kötet könyv
30 »	VI. »	2 » »

Ezenkívül: 100 kötet könyv kerül kiosztásra a díjat nem nyert, de eredményes munkát végző szervezők között és 200 kötet könyv kerül kiosztásra a legjobb olvasólevelezők között.

A díjnyertes szervezők »Jó szervezésért« című színes oklevelet kapnak.

Álljanak csatasorba könyvtárosaink, üzemi könyvterjesztőink, könyvesboltjaink dolgozói és a földműves-szövetkezeti könyvfelelősök a verseny sikeréért. A feladat szép és nemes. Minden egyes újabb olvasólevelező, minden egyes jól megírt levél, bírálat könyvkiadásunk, könyvterjesztésünk, könyvtármozgalmunk fejlődését segíti elő. Legyen ez a pályázatverseny is népünk kulturális felemelkedésének újabb, nagyszerű állomása.

A pályázathoz sok sikert kíván, az

Állami Könyvterjesztő Vállalat

*

(Kérjük a könyvtárosokat és könyvterjesztőket, hogy ettől a pályázattól függetlenül munkájukról, tapasztalataikról, eredményeikről és nehézségeikről a jövőben is közvetlenül a »Könyvbarát«-nak (Szerkesztőség: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11.) számoljanak be.)

ÍRÓK és ÍRÁSOK

Kazinczy Ferenc

A francia forradalom eszméi tért hódítottak Magyarországon is. A feudalizmus elleni küzdelem, harc a polgári haladásért, az uralkodói abszolutizmus korában, csak titkos összeesküvés formájában történhetett.

Martinovics Ignác, a magyarországi összeesküvők feje 1794. májusában Zemplénbe küldte egyik társát, hogy a haladószellemű nemeseket megnyerje a titkos társaság számára. Ekkor kapcsolódott be a mozgalomba, az akkor harmincöt esztendőes Kazinczy Ferenc, aki addig megyei, majd tanügyi hivatalt viselt és szerkesztette az első magyar szépirodalmi folyóiratot, a Kassai Magyar Múzeumot, később pedig az Orpheust. Ez utóbbi nemcsak szépirodalmi folyóirat, Helvetiusnak és Rousseaunak forradalmi írásait is hozta.

Az összeesküvést hamarosan vérbefojtották, elfogták Kazinczyt is. 1795. május 8-án a Királyi Tábla a Reformátorok Társaságában való részvételéért halálra és minden vagyona elvesztésére ítélte, amelyet később meghatározatlan ideig tartó (»amíg bűnhődésének megfelelő jelét nem mutatja«) fogságra változtatta át. Hetedfél évig raboskodott, vagy mint ő számolta, 2387 napig, különböző császári börtönökben.

Kiszabadulása után hátat fordított a felvilágosodás plebejus-forradalmi irányzatának, a jakobinizmusnak, elfordulva a közvetlen politikai cselekvéstől, elére állt a nyelvújítás és az új irodalmi formák megteremtéséért folytatott küzdelemnek, amelynek akkor politikai jellege volt.

»A gazdasági élet változásaiból kinőnek nagy politikai, társadalmi változások, de ehhez az is kell, hogy az emberek érzelmei, gondolkodása, öntudata megváltozzék. Hogy az öntudat megváltoztatásának valamely országban egy bizonyos korban mi a főeszköze, az irodalom-e, a filozófia-e, vagy a közvetlen politikai cselekvés, az sok mindenben múlik. De, hogy az irodalom is lehet ez az eszköz, az bizonyos. Magyarország válasza a francia forradalomra, a nyelvújítás és az új irodalom volt — írja Révai József Kölcsey tanulmányában — a magyar írók a nyelv, az irodalmi formák, a költői érzelmek területén igyekeztek megterem-

teni azt, amit a francia nép a valóságban megteremtett: az új polgári világot.« Az akkori haladó magyarságnak típusait ugyancsak Révai József jellemezte. Az első típus Martinovics és köre: a polgári haladás plebejus-forradalmi útját akarta járni, — a második típus Berzeviczy Gergely, aki a haladást gazdasági vonalon sürgette és jobbágyfelszabadítást hirdetett. A harmadik típus Kazinczy.

Az ő útja volt a legkönnyebben járható út. Az, hogy a magyarság az irodalommal csatlakozott a felvilágosodás nagy európai mozgalomához, az az elmaradottságnak és a gyengeségnek volt a jele.

Fogságából hazatérve (1801 júniusában), miután rendezte anyagi természetű családi ügyeit, megházasodott. 1806-ban feleségével, Török Zsófiával beköltözött Kis-Bányácskán levő családi házába. A falucska nevét Kazinczy megváltoztatta és Széphalomnak nevezte el.

Széphalomról irányította az ország ébredező irodalmi életét, fel akarta rázni a nemzetet aléltságából, meg akarta újítani a nyelvet és a stílust Buzdított, agítált, serkentett, fáradságtalanul irányított, tanácsokat adott, mint azt huszonkét vas-kos kötetben kijárott levelezése bizonyítja.

Nagy irodalmi érzékenységgel erősen reagált minden olvasás-élményre. Ha új író jelentkezett, kitörő lelkesedéssel üdvözölte, barátságát és segítségét ajánlotta fel. Szigorú kritikus volt, pontosan előírta, hogy mit vár az írótól és, hogy hogyan kell az írónak írnia. Nem örült annak, ha az írók elkülönültek tőle és egymással az ő megkerülésével érintkeztek. Azt akarta, hogy minden szál őrajta menjen keresztül. Voltak tévedései is, nem értette meg pl. a debrecenieket: Fazekas Ludas Matyija, népiessége miatt nem tetszett neki.

Fogsága utáni munkásságát mindenkéül a nyelvújításért vívott harc jellemzi.

Nyelvünk szókincsében is hordozta feudális elmaradottságunkat. A polgári öntudat kifejlődésének nagyon fontos eszközét, a nyelvet csiszoltabbá, változatosabbá, hajlékonyabbá kellett tenni, hogy az a fejlődés szolgálatába állhasson. Szókincsünk nem bizonyult már elégnek, amikor az új tudományok és felfedezések új kifejezéseit, a városi és polgári élet új fogalmait kellett meghatározni.

A nyelvújítók új szavakat alkottak, elavult szavakat felelevenítettek és népi tájszavakat bevettek az irodalmi nyelvbe. Több évtizedig tartó munkájuk eredménye, több mint tízezer új szó volt. Révai József, már idézett tanulmányában a nyelvújítás lényegéről szólva, két fontos szempontot jelöl meg. Az egyik a latin nyelv elleni harc, amely *»kiinduló pontja volt a feudalizmus elleni küzdelemnek, kezdeti formája volt a nemzet polgári egységéért, a nemesség és a jobbágyág feudális, rendi elkülönözése ellen folytatott harcnak.«*

Tudvalevő, hogy a latin nyelv a kiváltságos nemesség nyelve volt. A másik szempont pedig az, hogy a nyelvújítás körüli harcot nyíltan, mint a haladók és a maradiák közötti küzdelmet fogták fel. Kazinczy látta a nyelvújítás haladói, politikai jelentőségét és nyelvünk telfrissítése által akarta a haladottnál, műveltebb népek szintjére emelni a magyar irodalmat. Pallérozott nyelvvel írt műveket akart és már nem elégedett meg, mint Bessenyeiék a pusztán magyar nyelvű írásművekkel, hanem a magyarnyelvűség mellett a művészi szépség fontos kellékét is kívánatosnak tartotta. A hozzá forduló írókat fordításra buzdította. Igen sokat fordított ő is, a *Külföldi Játékszín* első darabjaként közreadta *Hamlet* fordítását. Ő az első magyar Shakespeare fordító, fordítását előadásra szánta *»úgy, amint az a mi játszószíneinkre léphet«*. Kelemen László az első magyar színgazgató, azonban úgy vélte, hogy a magyar közönség még nem értené meg Shakespeare remekét, — nem is adták elő a *Hamlet*-t, de megjelent a mű és Kazinczy kifejthette az előszóban, hogy mit is akart fordításával elérni és, hogy milyen célokat tűzött maga elé. Fordított még Klopstock-, Goethe-, Schiller- és Gessner-műveket — többek között. Fordításaiban nemcsak a hűségre, hanem, a széphangzásra is nagy gondot fordított. Az egyszerűség és méltóság Kazinczy legfőbb stíluskövetelménye. Verset keveset írt, — ezek között epigrammái a legsikerültebbek. Igazi jelentősége Kazinczynak nem a költészetében, hanem a nyelvújításban és prózai munkáiban van.

Fogságom naplója. Utolsó, de kétségtelenül legjelentősebb műve. 1828-ban már hozzákezdett fogsága történetének megírásához, de kiadatásához nem lehetett abban a korban reménye. Toldy Ferenc őrizte a kéziratot és feltehető, hogy titokban egyes részei már Kazinczy életében is, kézzől kézre jártak. 1848-ban egy kis részletét már nyomtatásban kiadták.

1931-ben a reakciós irodalomtörténészek forradalmi élet igyekeztek a műnek tom-pítani és kiadásukban Kazinczy forradalmi tevékenységét ifjúkori tévedésnek minősítették. A mi szemünkben ez az érdekes tárgyú mű különösen jelentős. A felszabadulás után már másodszer jelent meg nyomtatásban. Az utóbbi kiadáshoz Tolnai Gábor írt bevezetőt. Tőle vesszük a következő sorokat: *»Mi igenis politikai művet látunk és ünneplünk a Fogságom naplójában. Kazinczy a forradalom, a haladás harcosainak hősiességét rajzolta meg. Azért írta meg a művét, hogy emléket állítson a szabad utókor-nak azokról a férjiakról, akik nagy lelküket a honért kockáztatták.«*

Másik jelentős prózai műve a *Pályám emlékezete*. Aprólékos gonddal, többször átdolgozott mű, amely értékes írói arcképeket közöl korának íróiról és betekintést enged egy olyan ember gondolatvilágába, akinek mindennél fontosabb volt a szépség és a szép formák meglelése és ezen keresztül a haza javának előbbrevitele.

Az *Erdélyi levelek* erdélyi utazásáról írott visszaemlékezései, amelyet először csak 1931-ben adtak ki nyomtatásban. Ebben a művében Kazinczy Erdélyt példaképpül állítja a magyar nemesek elé, mert ott a főrendek is tiszta, szép magyarsággal beszélnek.

Kazinczy jelentősége, hogy a reakció idejében felismerte, hogy a nyelv és az irodalom fejlesztésével szolgálhatja a haladás ügyét. Működése irodalmunkban egy új korszak kezdetét jelentette. Ő volt az első Magyarországon, aki az irodalmat elválasztotta a tudományoktól és annak önálló értéket tulajdonított. Mint a nyelvújítás és az irodalmi újjászületés vezére, nevét nemcsak az irodalomtörténetbe írta be: a magyar művelődés történetét vizsgálva sem szabad megfeledkeznünk Kazinczy Ferencről.

Majd másfélszázaddal ezelőtt Széphalomra figyelt az ország íróinak és költőinek tekintete, — odafutottak be a Széphalmi Mester kezébe a legfrissebb szépliteratúrai dolgozatok, költemények és fordítások. Mindaz ami az elmaradott magyar népet a kultúra és a haladás, a polgári fejlődés és a »tisinosodás« útjára vezetete.

Demokráciánk most Széphalmon állította fel a 3000. népkönyvtárat. Széphalomra ismét elkerültek a szépirodalomnak, a haladó tudománynak és ismereteknek felbecsülhetetlen értékű kincsei, a dolgozó nép kezébe.

K. GY.

Az újtó ábrázolása irodalmunkban

»... *Ismertesse meg az irodalom az új élet alkotóinak, a felszabadult munkásságnak jellemét és a hazafiságot, hogy ellenségeink mindennemű támadási kísérletével szemben olyan könyveket kapjunk kézbe, amelyekből fejlődni, tanulni tudunk...*«

Egész dolgozó népünk kívánságát tolmácsolják ezekben a szavakban a Diósgyőri Kohászati Üzem dolgozói a Magyar Írók Első Kongresszusára küldött üdvözlésükben. Figyelmeztető szó volt az írónk, költőink számára, hogy fordítsanak még nagyobb figyelmet az új élet alkotójára, a szocializmust építő emberre, ábrázolják még nagyobb eszmei tisztaságú, még magasabb művészi színvonalú művekben ennek az újtípusú embernek küzdelmét, munkáját, vágyait. Ez az ábrázolás színes, sokrétű és végtelenül gazdag lehet, olyan, amilyen gazdag, színes és sokrétű szabad, dolgozó népük élete.

Az olvasók tömegei minden esetben nagy várakozással veszik kezükbe a megjelenő regényeket. Az újtók, a sztahanovisták fejlődésének, küzdelmeinek történetéből tanulni akarnak. Napjainkban, amikor Loy Árpád és Gazda Géza kezdeményezései ragyogó hősi tettekre ösztönöznek, dolgozóink azzal az igénnyel nyúlnak a szépirodalomhoz, hogy biztatást mérítsenek belőle, ha első ötletükkel még nem mernek előállni, vagy harcos elszántságot tanuljanak, ha útjukon akadály mutatkozik.

Nem különleges adottság kérdése, hogy valakiből újtó lesz-e vagy sem. Az újtó nem »születik« újtónak, hanem sok tapasztalat, munka és tanulás útján lesz azzá. Először talán még nagyon is fontosnak látja saját érdekeit, még élénken él tudatában a rosszlelkű mult ezernyi keserves tapasztalata és féltékenyen óvja újítását, nehogy a végén kijátsszák, félrelökjék, mint ez vele, vagy másokkal a régi világban annyiszor megtörtént.

Ilyen ember Bogáti Péter regényének főhőse, Hegyi Balázs is. Kubikos. A dunaparti rakodótelepet, ahol dolgozik, lassan előlnti a bauxitbányából érkező »vörös érc« (erről kapta címét a könyv), mert az egyetlen rakodószalag és a rossz munkaszervezés nem képes az uszályokra továbbítani a felgyűlő nyersanyagot. A kubikosok pedig nem hajlandók »szakadásig« dolgozni. Egyedül Hegyi Balázs eszében állik fel a munka jobb megszervezésének módja (az, hogy a rakodószalag előtt két palló fusson és a munkásnak ne kelljen ugyanazon az úton visszatérnie, feltartva

a többieket) — újítását azonban nem hajlandó közölni, amíg a telepen be nem vezetők a teljesítményberezést. Az olvasó első pillanatban hajlandó Hegyi Balázs oldalára állni ebben a kérdésben, hiszen a telep vezetője ellenség, aki bizonyára igyekszik majd elvenni Hegyi Balázs és a többiek kedvét az újítástól. A kicsinyes egyéni érdekek féltése csak akkor pattan ki, amikor Hegyi Balázs hosszú vitát folytat Fábíánnal, akinek szava a párt ígéretét jelenti a teljesítménybér bevezetésére. Hegyi elsősorban és mindenáron csak a pénzt akarja látni, a többivel nem törődik. A hosszú beszélgetés után Fábíán meglátja Hegyi Balázs és társainak problémáját:

— *Igaza van ennek a kubikosnak, ennek a Hegyinek. Miért is újítson? Hát megmagyarázta neki valaki, hogyha itt valami sürgős, akkor az neki is sürgős? Tudja ő azt, hogy miért dolgozik? Nem új szál lítószalag kell ide. Más. Egészen más.*

Ez a másvalami, a párt nevelő, iránytmutató, tudatosító ereje. Hegyi Balázs és társainak története azt mutatja, hogy a párt azonnal felfigyel a nép tehetséges fiaira és féltő gonddal örökdió sorsuk felett. Hegyi Balázs elindulásának történetéből a kétkedők és bizonytalanok megtanulhatják: a mi hazánkban már nem sikkad el az értékes kezdeményezés. Az egyéni alkotóerő soha nem látott kibontakozásának idejét eljűk. És még valamire megtanít a regény. Arra, hogy a képesség, az ötlet, az egyéni éredek csak az első, bizonytalan lépés megtételéhez elegendő. A további fejlődéshez, újabb sikerek eléréséhez már a szocializmust építő ember tudatossága, harcossága, a néphez, a közösséghez, a párthoz való hűsége a követelmény. Hegyi Balázs tudatosodásának, kommunista emberré válásának nemcsak a termelés emeléséért, az ellenség leleplezéséért folyó küzdelem a rúgója. Segítette őt Fábíán és a többi kommunista kritikával, tanáccsal, segítette az iskola, amelyre a párt küldte, a legfontosabbról pedig ő maga beszélt a falusi párt-szervezet vezetősége előtt:

— *A szaktárs először nem is akarta közölni újítását, mert félt, hogy nem fizetik meg. Mindenáron pénzt akart látni. Így volt?*

— *Igy — felelte csendesen.*

— *Hát akkor mégis, miért újított?*

— *Igaz, az egész pénzzel kezdődött... de azután, ahogyan azt először mondtam... azután...*

— *Azután?*

Hegyi felelet helyett benyűnt a kabátzsebébe. Szakadozott szélű, foltos, agyon-

lapozott, agyonolvasott könyvet húzott elő és letette az asztalra. A zöld posztóluza-ton vörös fölként égett a könyv. Gyűrött fedelén szembenézett a címe az asztal körül ülőkkel: Sztálin: A sztahanovistákról.

Sztálin szavai eljutottak Hegyi Balázs-hoz és megérlelték benne a jövő emberét.

Felszabadulásunk óta ki nem találkozott ilyen vagy olyan formájában a nép ellen-ségével? S kit nem torpantott meg, ha csak egy pillanatra is, hogy nehezen sike-rült levetkőznie a régmúlt sok csökevé-nyét? Bizonyára sokan lesznek, akik egy-egy részletben magukra ismernek Lugosi Sándor alakjában, Örkény István *Házastár-sak* című regényének főhősében. Örkény István regényében nagyüzemi munkások, a proletariátus régi, kipróbált harcosai áll-nak eléln. Öntudatosabbak, látóköriük szé-lesebb, világosabban látják a párt szerepét életük jobbrafordulásában, éberebben figyel-nek minden hibára, minden kártevésre, amellyel az ellenség az ő gyáruk, üzemük területén kísérletezik. Ebben a környezet-ben az újítók is hamarabb születnek.

De közöttük is vannak, akik elmarad-nak. Akikben sértődöttség kerekedik felül, akiknek családi életében még mindig él a férj és a feleség kapcsolatának kispolgári felfogása. Ezek közé tartozik Lugosi Sán-dor is. Amikor hazajön a hadifogságból, tele van tervekkel, munkalázzal. A munka-verseny megszervezéséről, bölcsőde felállít-ásáról beszél. Odakint a kollektív munka magas formáját láthatta, tanúja lehetett, miként, hogyan lesznek a ma még leg-magasabb teljesítmények holnapra már el-avultakká. Természetes, hogy Lugosi mindazt, amit látott, szeretné megvalósi-tani abban az üzemben, amely immár sajátjává lett. Bevásztják az üzemi bi-zaltságba. Amikor azonban ráébrednek, hogy az infláció leküzdése után pár hó-nappal a legfontosabb feladat még a pro-letariátus hatalmáért, a jobboldali szociál-demokraták és ittmaradt fasiszták lekü-zdéséért vívott harc — Lugosi elkedvet-lenedik, magábahúzódik, lassan elszakad a többiektől.

Pedig ő maga is érzi, hogy helytelenül cselekszik. Újítása — mert ő is újító — vala-hol az irodában fekszik, kutya se törődik vele. S Lugosiban furcsa ellentmondás nő-vekszik. Egyrészt valami dacosság, csak-azértis, amikor az újításról van szó — de ennél nem több. Sokáig nem találja meg az utat vissza a közösséghez és újítását ezért is túljá sokáig elhallgatni az ellen-ség. Másrészt valami méla beletörődés, le-mondás (amely palackházart parányi hajók építgetésében nyilatkozik meg). Ez az el-szigetelődés és belső küzdelem családi éle-tében is válságot okoz. Felesége, Eszter, a

szabad ember lendületével, kiváló emberi képességekkel lesz a párt, a termelés élen-járó harcosává. Lugosi azonban nemcsak elszigetelődik, hanem lassan el is marad a többiektől és hiúsága, sértődöttsége felesé-gével való szakításra készletli. Lugosi té-ves ösvényre lépett, az ellenség is megkör-nyékezi, a bércsaló Tarics személyében, aki be akarja avatni piszkos üzeméibe.

Lugosi életébe is, akár csak Hegyi Ba-lázséba a párt hozza a döntő fordulatot. Rábízzák a termelési felelős tisztét és az új munkán keresztül visszatalál a közösség-hez. Újítása azonban egyelőre nem válik be...

Örkény regényének főalakjában sok el-maradt, kérdésekkel és álproblémákkal küszködő dolgozónk ismerhet magára. Lu-gosi a feleségét továbbra is »az asszony« alárendelt szerepében szeretné látni, meg-ülkőzik azon, hogy Eszter örömmel megy a pártiskolára — és majdnem elszakadnak egymástól. Amikor újítását elfektetik, el-kezdvetlenedik, ha kritizálják munkáját, megsértődik — mindkettővel az ellenség-nek használ. Ha a párt nem állna melléje, végkép elbukna. Ha Bikov elvtárs nem adná át neki és társainak tapasztalatait. Lugosi újítása soha nem valósulhatna meg. Bikov elvtárs látogatása a regénynek egyik legközvetlenebb hangú, legmegkapóbb ré-sze:

»Az esztergályost, aki mesterségének minden csinját-bínját ismeri, semmiféle bü-vészkedéssel elkápráztatni nem lehet. Bir-mann Gusztai nem volt hajlandó kézpénz-nek venni, amit a tolmács rettentő bő lére eresztve a gyorsvágási módszerről elő-adott. Hanem az tüstént szemet szúrt neki, hogy Bikov egészen másként mozog, mint ő vagy a többi szaktárs. Mozdulatai tiszták, gyorsak, pontosak és oly szabályosak, mint egy geometriai rajz... Ertelme nem-csak a gépen és nem is csak testének moz-gásán uralkodott, hanem a meg nem fog-ható, szikraként tovapattnó időn is...«

Bikov elvtársat, Makszimenko elvtársat és Szovjetunióból jött vendégeinket sok-szor fogadták ezzel a hangulattal dolgo-zóink. Első pillanatban csodának, elérhe-tetlen valaminek tűnik hatalmas teljesít-ményük. A közvetlen találkozás pillanatában, a munkamódszerátadás alatt azonban gyö-keresen megváltoznak a vélemények. Így változott meg Birmann Gusztai, Lugosi Sándor és a többiek véleménye is. Örkény könyvéből sokat tanulhat az olvasó. Kár, hogy az újító főhős szerepeltetése elle-nére magáról az újítás folyamatáról ke-veset olvasunk, a sok töprengésre, vívó-dásra, számolgatásra csak utal az író. Szükszavúan veszünk tudomást a regény-ben arról is, hogy Eszter is újító. Ugyan-

csak ilyen »született« újító Fajt villany-szerelő is, akinek önfeláldozása a hősi tettekre lelkesítő sztálini műszakban a könyv egyik legdinamikusabb erejű része.

Vészi Endre kis írásában, a *Gazda Géza forintjai-ban* Gazda Géza így válaszol arra a kérdésre, hogyan lesz valaki újítóvá:

— *A mi korunkban úgy, elsősorban úgy, hogy adni akar valamit az országnak.*

Ha visszakanyarodunk Bogáti könyvéhez, a cselekmény folyamán találkozunk Sarkadival, a kommunista gépésszel. Sarkadit ilyesvalami készíti az újításra:

»...*Ha tovább gyorsít, most már valóban összetörik a gép... mit tegyen. mindenki őt figyelni... Fábrián, a bányász a párt... Sarkadi István kommunista gépezést figyelik...«*

Ugyancsak a párt hívja fel Szeberényi Lehel *A hegyek elmozdulnak* című regényében a főhős figyelmét arra, hogy munkahelyén nagy a lemaradás:

— *Utánanéztünk, honnan odódik az a nagy százalék selejt, — mondja Blaskó, a párttitkár Csorba Mátyásnak, a regény főhősének —, hol lehetne valamit tenni... és kiderült, hogy a felsőöntésnél van a selejt nagyobb része...*

Amikor Csorba egy pillanatra megtorpan, Blaskó figyelmezteti:

— *A Szovjetunióban az ember hegyeket mozdít.*

Csorba Mátyás öntudatos, régi kommunista. Ő valóban adni akar az országnak, mikor újít. Ő valóban magáénak érzi a gyárat, meglátja az összefüggést az egyes-ember munkája és az ország terve között s a párt szava egész súlyosságában feltárja előtte a felsőöntés problémáját.

Csorba Mátyás töprengéséből, a feladattal való megbirkózásából Szeberényi Lehel könyvében többet látunk, mint Lugosi Sándoréból, Örkény regényében. Ezért érezzük hitelesebbnek az ábrázolást. Mert Csorba Mátyás számára az elmozdítandó hegyeket nemcsak a selejt hegyei jelentik, amelyet meg kell szüntetni, nemcsak az ellenség jelenti, amely többször is igyekszik félresiklatni újítását és elvenni a kecvét, hogy sajátjaként igyekezzék megoldani az üzem gondjait. Számára a hegyek elsősorban saját munkatársai, akikben még sok nyoma van a múltnak, akik még nem úgy állnak a munkához, ahogyan a termelés, a terv megkövetelné.

— *Lehet belőlük embert faragni — mondja tétova szóval.*

— *Kommunistát faragj belőlük. Ne*

várd, hogy készen kapod a kommunistákat... — feleli Blaskó.

Ez a pár szó éles fényvel világítja meg az újítómozgalom hatalmas jelentőségét. Csorba Mátyás újítókat (gondoljunk csak Kriston Barnára), kommunistákat nevel. Újítóink Csorba Mátyásnak anyag- és gép-szeretetében, a közösségért végzett munkája tudatosságában, a nép, a párt iránti odaadó hűségében magukra ismernek. S mindegyiküket áthatja az a tudat, hogy egész népünk feltű szeretettel és izgalommal figyeli egy-egy újítónk munkáját (ennek kifejezője Szeberényi könyvében Csorba Mátyásnak Rákosi elvtárrsal történt találkozása, amely a legjobban sikerült része regényének).

Ebben a rövid áttekintésben nem lehet célunk egy év regényterméséből valamennyi újító-hős vagy főhős bemutatása. Vészi Endre regénye, az *Új híd a Dunán*, K. Grandpierre kisregénye: *Nem vagy egyedül*, az Ótéves Terv Kiskönyvtára füzetei és a fenti regények ezt mutatják, hogy írónk érdeklődéssel fordulnak a jövő embertípusa, az újító, sztahanovista ábrázolása felé. A felsorolt három példa az újító fejlődésének szakaszait csak vázlatosan mutatta. Az első lépés nehézségeit, a múltból megmaradt sok gátlás és alprobléma elleni belső küzdelmet, az új embertípus kialakításáért folytatott harcot és az újítás folyamatát ilyen vagy olyan megnyilatkozásában természetesen mindhárom regény ábrázolja.

Akárcsak a valóságban, regénycink újítóinál is pártunk segítsége, iránymutatása fejlődésük döntő rúgója. Akárcsak a valóságban, regényeink újítóit is a nép, a haza iránti szeretet, a párt iránti odaadó hűség jellemzi, valóban példaképei lehetnek olvasóinknak, új munkahöstettekre buzdítják őket, hozzájárulnak tudatosodásukhoz.

Az újítómozgalom tömegmozgalom, forradalmi mozgalom. A termelés és az emberek forradalmi mozgalma, amely megszünteti a szellemi és fizikai munka közötti különbséget, amely — Sztálin szavaival — a munkásosztály kulturális és technikai színvonalát a mérnökök és technikusok színvonalára emeli.

Az Irókongresszus óta megtett lépések nagy reményekre jogosítanak, bár irodalmunk kétségtelenül adós még az újítókról, sztahanovistákról írt nagyobblelkű művekkel. Adós még irodalmunk termelőszövetkezeteink újítóiról, micsurinistáinkról szóló regényekkel is.

RÓNASZEGI MIKLÓS

KÖNYVISMERTETÉSEK

Maurice Thorez:

Válogatott cikkek és beszédek

Szikra

Ez a cikkgyűjtemény a nemzetközi munkásmozgalom nagy harcosának, Thorez elvtársnak 1930-tól 1950-ig terjedő két évtizedes munkásságát tükrözi. Valamennyi beszéd, valahány cikk, a francia munkásmozgalom történetének egy-egy fontos állomására világít rá, megmutatja az osztályharc állását, azt, hogy abban az időpontban melyek voltak a francia dolgozó nép, a francia munkásosztály követelései és hogyan vezette ezt a harcot élcsapata, a Francia Kommunista Párt.

Ez a könyv egyben arra a kérdésre is választ ad, hogyan lett a Francia Kommunista Párt a legfőbb szavazóval rendelkező milliós párttá, az ország első pártjává. Thorez elvtárs tette azzá.

1930-ban, amikor Thorez elvtársat főtitkárrá választották, tízéves volt a Francia Kommunista Párt, még a kezdeti nehézségekkel küzdött.

Thorez elvtárs a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának VI. kongresszusán elmondott beszédében (1930 június) a következőképpen jelöli meg a párt előtt álló feladatokat: *»Fogyatékosságunk abban áll, hogy még nem tudjuk eléggé megszervezni sorainkat, hogy nincs meg eléggé az összhang, pártunk ideológiai-politikai befolyása és szervezeti súlya között... Nálunk is két frontban velődik fel a küzdelem kérdése. Most szervezeteink megszilárdítására és világos politikai irányvonalra van szükségünk.«*

Thorez elvtárs vezetésével a párt és a francia munkásosztály küzdelmes, sikeresben és megpróbáltatásokban gazdag utat tett meg. A szilárd elméleti alap biztosítja, hogy soha nem tévelyeg, mindenkor megtalálja a helyes politikai irányvonalat, leszűri a győzelmes bolsevik párt harci tapasztalatait és alkotó módon alkalmazza a francia viszonyokra.

A kötet első részében Thorez elvtárs főleg három problémakörrel foglalkozik:

a lenini alapon álló proletárpárt egységének megteremtése, vagyis az opportunista és szektáns elhajlások leküzdése, a tömegek megnyerése elsősorban a szakszervezetekben, az egységfront-taktika helyes alkalmazása, a szocialista munkások megnyerése és küzdelem az áruló szocialista vezetők ellen.

Thorez elvtárs mindenekeelőtt az üzemekben kívánja a párt munkáját megerősíteni. Cikkei, beszédei sokat foglalkoznak az üzemi sejtek munkájával, rámutatnak a hibákra, a baloldali és jobboldali elhajlásokra, a bírálat és önbírálat helyes alkalmazásának módjára, amelyben a vezető elvtársaknak kell példát mutatniuk, a pártonbelüli demokrácia fontosságára. Ezzel foglalkoznak: *»A párt akció-programmja«, »Nem bábok kellene nekünk!« »Csapjunk bátran hűhöt!«* 1930—31-ből való híres cikkei.

Thorez elvtárs a párt soronkövetkező legfontosabb taktikai feladatának az egységfront megteremtését tekinti. Felveszi tehát a harcot a reformista szakszervezeti vezetők, a CGT ellen és a szervezett, valamint a szervezeten munkásokat a munkásegység alapján álló CGTU köré akarja tömöríteni. Kijadja a jelszót, hogy a mindennapi követelésekért folyó harcot össze kell kapcsolni a nagy politikai harccal, a tőke uralma elleni harccal. A bérkövetelésekért, a tisztességes társadalombiztosításért folyó harcot a kommunistáknak kell vezetniük.

Az egységfront megteremtése útjából el kell hárítani a legfőbb akadályt. *»Ahhoz, hogy kivívjuk a győzelmet a burzsoázia felett, meg kell nyernünk a szocialista munkásokat. Nem akarunk megegyezést a szocialista vezetőkkel, nem akarunk megállapodást a szocialista szervekkel. A szocialista munkásokat akarjuk ütközetbe vezetni.«*

A könyv kimagasló cikke: »*Vádoljuk a szocialista pártot*« 1932-ből való. Aktuális ma is minden szava. Éles vádirat ez a jobboldali szocialista vezetők ellen és csak egy-két nevet kellene kicserélni benne — s el lehet mondani a mai szociáldemokráciáról is. »*Azzal vádoljuk a szocialista pártot, hogy a burzsoázia legfőbb, társadalmi támasza.*« A szociáldemokrácia elkendőzte a gazdasági válságot, új aranykorról, a kapitalizmus virágzásáról zeng himnuszokat az imperializmus korszakában, támogatja a burzsoázia nyomorpolitikáját, a legaljasabb eszközökkel akadályozza a bérkövetelésekért, az igazi társadalombiztosításért folyó harcot. A szocialista párt a francia imperializmus védője. A szocialista párt háborúra szólít fel a Szovjetunió ellen. A szocialista párt a reakció pártja. Végül Thorez elvtárs arról a nagyszabású manőverről rántja le a leplet, hogy a szocialista párt a Szovjetunió rágalmazásával, az osztályharc tagadásával igyekszik félrevezetni a munkásosztályt. Azt ígérgeti, hogy békés úton, államkapitalizmus segítségével fognak eljutni a szocializmushoz. Mindezt azért, hogy »*megkönnyítsék a kapitalizmusnak, hogy erőszakos rendszabályokkal próbálja megmenteni életét.*«

Ilyen harcok során kovácsolódott ki céltudatos irányítás alatt a munkásosztály vezette egységfront a háborús veszély, a fasizmus veszélye ellen. E kettős veszedelem ellen folytatott harcban a párt már nemcsak a létrejött munkás-paraszt-szövetségre, hanem a városi középrétegekre is támaszkodhatott.

A francia nép saját tapasztalatából győződött meg arról, hogy a fasizmus ellen, az elnyomás és a nyomor politikája ellen egyetlen párt küzdött következetesen: a Francia Kommunista Párt. Ez a következetes harc győzelemre vezetett. »*A Népfront, amelyet a Francia Kommunista Párt kezdeményezett, egy egész történelmi korszak számára a munkásosztály alapvető politikája lett. Dimitrov elvtárs a Kommunista Internacionále VII. kongresszusán kifejtette ennek elvi okait, mikor felszólította valamennyi ország kommunistáit, hogy mozgósítsák a dolgozó tömegeket a Népfront lobogója alatt.*«

Következett a háború, a gyalázatos megszállás, az illegálitás éve. Ez az időszak ismét bebizonyította, hogy a fel-

szabadulásért folyó harcban a kommunisták álltak az élen, Sémard, Cadras, Cate-las, Péri, Ramier és a mártírok végeláthatatlan sora vérük hullatásával bizonyították a kommunisták igaz hazafiságát.

És Thorez elvtársnak a felszabadulás után elmondott beszédei ismét a széles egységfront létrehozásáért harcolnak. Ujra itt van a faszizálódás, az új háború ki-robbantásának veszélye. A Francia Kommunista Párt most az amerikai térhódítás, Nyugat-Németország újrafelfegyverzése ellen küzd. Küzd az ellen, hogy a Szovjetunió és a szocializmus tábora ellen előkészített háború számára a francia ifjúság adja a bakákat, az ágyútölteléket. Leleplezi a Marshall-»segélyt«, amely az amerikai monopoltőke rabságába súlylyeszti Franciaországot és a szociáldemokráciát, amely szekértolója minden gázságnak.

Thorez elvtárs minden sorából a Szovjetunió iránti szeretet sugárzik. Szembe-állítja a rombolás, a faszizálás és a nyomor politikájával a szocializmus országának ragyogó gazdasági eredményeit, a békés építés hatalmas alkotásait, nemzetközi vonatkozásban pedig a következetes békeharcot, a béketábor növekvő erejét, amelynek hatása alól az atomlovagok sem vonhatják ki magukat.

Thorez elvtárs Franciaország egész dolgozó népe érzelmeinek adott hangot, amikor ezt mondta:

»*Nem, Franciaország népe nem akar háborút. Nem fog, soha sem fog háborút viselni a Szovjetunió ellen.*«

A kötet záró cikkének címe: »*Le a háborút előkészítő 18 hónapos katonai szolgálattal! Le a pótszolgálattal! Éljen a béke!*«

Thorez elvtárs egységre hívja fel az egész francia népet.

»*Mindnyájan együtt fogunk harcolni, hogy mindenütt visszavonulásra kényszerítsük a fasizmus és a háború ügynökeit és megalapozzuk gyermekeink és hazánk napsugaras, boldog jövőjét a »daloló hónapokat.«*

Thorez elvtárs írásai útmutatást és hasznos bátorítást nyújtanak minden kommunista, minden békeszerető ember számára.

R. I.

Móricz Zsigmond két műve

ÁRVÁCSKA.

Néhány évvel halála előtt írta ezt a könyvet az idős és már beteg író, a Rózsa Sándor két köteté közötti lélekzetvételben, sietve, mintha attól félne, nem lesz már ideje elmondani Árvácska kálváriáját. Ki ez az Árvácska? Egy csepp leány, lelenc gyerek, akinek a neve se fontos, egy kis »senki«. Mint forgószélben a fűszál, úgy kavarog a kislány élete, ide-oda csapódik, sorsa keresztül hurcolja az egész úri-Magyarország minden poklán. Sehol olyan kiáltónak nem tiltakozik Móricz Zsigmond a társadalom megveszekedettségei ellen, mint, ebben a művében.

Árvácska életútja Dudásék kicsiny pusztáj tanyáján indul. Dudásék eleseit emberek, akiket vesztette tett a vagyonsodás láza. Van ugyan malac az ólban, egy tehén az istállóban, de sok gyerek is van, s a lelencet azért tartják, mert pénzt kapnak érte, dolgozni tud, enni se kér, a ruhájában meg a kis Dudás lány megyen iskoába, Árvácska késő őszön is pucéran indul tehenet legeltetni. Ami pofont, kegyetlenséget Dudásék kapnak az élettől, azt tovább adják Árvácskának. Mert legalább ilyen egyensúly legyen az életükben: gyötrik őket ezer felől, de ők is gyötörhetnek valakit. És meg is gyötörik Árvácskát. Tűzzel égetik össze a kezét, hogy ne merjen többé dinnyét leszakajtani, ha még oly éhes lesz is. Szegény kislány, nem gondolja, hogy valamikor még visszavágyik Dudásékhoz, »kedvesanyám« mindig ütöskész kezei alá. Mert így történ. Életének következő állomásán, Zsaba Máriánál, a kulákasszonynál az éhezés, az erejét meghaladó robot mellé az egyedüllét érzésének rémítő üressége társul. Dudáséknál gyerekek között volt, akik, ha csúfolták is, ha el is szedték a ruháját, életének egyszerű kis világában mégis társak voltak apró csinytevésük elkövetésében, a játék ritka perceiben. Zsaba Máriánál csak az oktalan verés. De nem hozott változást életében az sem, hogy Zsaba Máriától Verőékhez került. Verő »gépész úr« volt a malomban, s a törtető, korlátolt »iparos«-család új meg új kegyetlenségeket tartogat a lányka számára. Megverik a disznóért, megverik, mert haza adja a pénzt, amit idogének-től számalomból kapott (kitől loptad?), fakanállal verik hólyagosra a nyelvét és a száját. Az emberi gonoszság teljes galériáját felvonul a kislány ellen e három családban. Intézményesített pokol a lelenc-gyerek sorsa Magyarországon s ezt az

állam nemcsak tűri, de elősegíti — kiált a regény az olvasók felé. Mert Dudásékat, Verőéket a horthy-világ szülte, torzította el, veiközöttette ki emberi műveltükből. A regény izzó gyűlöletet áraszt Árvácska sorsának intézői ellen, érzik rajta, hogy az író öngyűlöletét plántálja át az olvasóba. Hogy a könyv lapjain nem csillan meg a kivezető út fénye e rémítő valóságból, azt bizonyítja, hogy Móricz Zsigmond maga se látta, nem ismerte fel azokat az erőket, amelyek -- na az adott pillanatban a felszín alatt is — megváltak s százezernyi Árvácska sorsának megváltoztatásán munkálkodtak már. Az »Árvácska« ennek ellenére megrázó hatású alkotás, örök mementóként adhatjuk gyermekeink kezébe majd: ilyen volt a Horthy-Magyarország.

GYALOGOLNI JÓ.

Először jelentek meg kötetben Móricz Zsigmond válogatott riportjai, országjárásának, harminc évig tartó barangolásának legjellemzőbb dokumentumai. *Gyalogolni jó.* Ez a címe a könyvnek. Egy fél élet teméntelen írása közül válogatta ki a szerkesztő a kötet anyagát s ez a munka olyannyira sikerült, hogy a kötet szinte Móricz egész életművének, író-éretklődése irányainak kis tükrét adja, amelyben Móricz Zsigmond eddig utól nem ért eredményei éppúgy felmérhetők, mint megtorpanásai, tanácstalanságai, tévelygése. Az anyag változatossága elképzelné engedi, milyen sok ember, táj, kérdés került az író vándorlásai alatt tarsolyába, bizonyítja, milyen hallatlanul gazdag tárház az élet az olyan író számára, aki élő kapcsolatban él a néppel. A kötetben kitárul az író messzi horizontja, nemcsak térben, az ország valamennyi horizontja felé, de időben is, a nép multja és jövője felé. De bizonyítja a kötet Móricz Zsigmond látókörének korlátait is, szemléletének ezt az egyoldalúságát, amelyet Illés Endre, a kötet szerkesztője falu-provinciálisizmusnak nevez a könyv előszavában. Megmutatja, hogy az író kapitalizmusellenessége nem azon az úton halad, amely a problémák megoldásának reális útját mutatta.

Ezek a riportok nem nyersanyagok regényeihez, elbeszéléseihez. Megállnak a maguk lábán, kompozíciójuk és stílusuk szerint is egyenrangúak az elbeszélésekkel. A bennük rejlő írói munkamódszer, az alaposság, a nép ügyének odaadó szol-

galata, a nép forró szeretete, amely átcsap minden során, minden időben buzdító példa országot járó (vagy nem járó) íróink előtt.

A kötet első riportja a már-már szociográfiai-szociológiai tanulmány az ökörtói tüzésetről, 1910-ben íródott, az utolsó, a Hortobágyról szóló költői írás 1942 márciusában, néhány hónappal az író halála előtt. A kötet valamennyi írása a dolgozó nép ügyével való azonosulás mellett tesz hitet és lázadás az idejétmúlt feudalizmus uralma ellen. »Ott látam a béresek és a szegény pusztaí s faluszei családok dunyhái alatt, s hallgattam a szivöböl fakadó kitéréseket, s elmondását olyan dolgoknak, amiket csak ökölbeszoritott kézzel lehet hallgatni... Mennyire csodálkoztam, hogy a nép írói oly távol vannak a néptől... azok, akik csak népszínműi szemmel hozzák a nép hangjait és színeit. Hamisítás, amely megegyezik egy felsőbb réteg kívánságai-val és rendeleteivel.« — Ezeket 1933-ban mondta Móricz Zsigmond országojáró útjairól tartott előadásában. Minden utirajza ilyen hitvallás.

1910-ben Szatmár megye Ökörítő községében egy táncmulatságon a hatóságok ostobasága több, mint háromszáz ember tűzhalálát okozta. »... Mind halottam. Valamennyit gyászolom. Földieim, véreim... Ott tanultam megismerni nemcsak a magyar parasztot, hanem az embert is« — kezdi az esetről írt tanulmányát, amely vádbeszéd lesz a vármegyei hivatalok, a közigazgatás célszerűtlensége, bürokratizmusa, lélektelensége ellen. »A magyar nép olyan, hogy lehetne vele valamit kezdeni, de az a baj, hogy a fölötté álló rétegek nem olyanok, amelyekből jó áradhatna lefelé... Rossz petróleumlámpát, a lampiónt hozott a kultúra, amelyben bízakodva ötszázan mertek máglyára állni... Ha felelős a magyar paraszt azért a durva és elmaradott és nyers lélekért, amelyet a legegyszerűbb megfigyeléssel meg lehet állapítani nála, százsorta jobban felelősek az összes felettes hatóságai, amiért nem képesek rájuk hatni s a lelkükben lévő rendkívül nagyjértékű anyagot igaz kultúrával ki-művelni« — írja ebben az írásában.

Az első világháború idején írt írásai is leleplező erejűek. Az »Interjú a favágóval« remekmű, amit benne megír, döbbene-tet. A Tolsztoj könyveit ismerő orosz

hadifogolyról szóló írásban így ír »... a mi írónk között senki sincs, aki a nép számára dolgozzon: mi mind valami hamis látás és beállítas alapján, a nép nagy életét s bölcsességét akarjuk kiszívni, hogy mézzé kenjük a legfelső réteg, a nép kizsákmányolói számára.«

Hogy tud fájni a lelke, mikor a rendszer olyan konokságával találja magát szemközt, amely kiabálva kevesbíti meg a nép jövőjét.

A Hármaskörös szabályozási tervéről írja ezeket: »Az egész munka, a Hármaskörösnek ez a szabályozása, az összes építészeti beleszámításával öt és félmillió pengőbe kerülne az állami közegek számítása szerint... az illetékes hatalmak nem adták meg az engedélyt, nem szavozták meg az öt és félmilliót... a legelső nagyszerű és modern tervre, a Hármaskörös szabályozására nincsen pénz.«

Hogy tud örülni, mennyi melegséggel telik meg a hangja 1919-ben a somogyi földműves szövöttekzetek láttán, mert bennük a nép igazabb jövő felé indulását ismeri fel. »Valóságos csoda, amit láttam« — írja. »Nem lehet ideálisabb és szociálisabb megoldást kívánni... Magyarországon végre a boldog béke útján halad.«

Ennek az írásnak önmagán túlmutató jelentősége is van, az, hogy bizonygatója Móricz Zsigmond forradalmiságának és megmutatja, hogy az író szilárdan állt a proletariátus diktatúrája mellett.

Végtelenségig sorolhatnánk a példákat, az idézeteket az író társadalombíró írsaiból. Még egyet említsünk meg, azokat az írásokat, amelyek túlmutatnak az ország horizontján: Olaszországi úijegyzeteit. Ezek az írások a gyönyörű tájak mögött megmutatják az emberi nyomorúságot egyrészt, másrészt a kevesek dúskálását és »leszedik a keresztvizet« a pápa, a szent város nimbuszáról, mikor a »Tengeri farkas« című filmet játszó templomról ír az író, vagy bebizonyítja, hogy a szervezett pápai áldások az idegenforgalom szolgálatában állnak.

Móricz Zsigmondnak ezek a munkái is jövőnk útját egyenetlik, megmutatva azt, és figyelmeztetve minden időket arra, honnét indultunk el, milyen mélyről emelkedtünk fel.

SZÜCS ANDOR

Vaszilij Groszman :

Sztyepan Kolcsugin

Uj Magyar Könyvkiadó

A nagy társadalmi átalakulásokat megelőző időszakok, a kizsákmányolás és elnyomás fokozódása, a mind kiméletlenebbé váló népellenes rendszerek nemcsak a gyengék embertelenítését fokozzák, hanem együttjárnak a forradalmi mozgalmak megerősödésével, megizmosodásával is. A Bolsevik Párt s a világ valamennyi forradalmi pártjának története bizonyítja, hogy az önkény legsötétebb éveiben formálódtak ki azok a nagy jellemek, azok az emberek, akik a legöntudatosabbak élén megvívták a kor nagy küzdelmeit.

Vaszilij Groszman kitünő regénye, a Sztyepan Kolcsugin, ezt példázza. Tárnya: hogyan lesz forradalmárrá egy fiatal munkás az elnyomás súlya alatt, az embertelenség láttán és az emberségért harcolók segítségével, támogatásával. A regény elején gyerekként, a valóságot is csak összefüggéstelennek látszó mozzanataiban, a más valóságért folyó harcot pedig egyáltalán nem ismerő gyerekként ismerjük meg. S amikor elválnak tőle a regény utolsó lapjain, forradalmár, bolsevik, azoknak a harcos hősöknek egyike, akik 1917 októberében megostromolják majd a Téli Palotát. Kagarjakovszkij, a bolsevik vezető kérdezi tőle:

»— Aztán csinál-e forradalmat Sztyepán?

— Csinálok — válaszolta.

A regény tehát: fejlődés-regény; egy ember sorsán, egy sors, egy jellem alakulásán keresztül mutatja meg egy osztály tudatosodását, rajzolja meg azt a világot, melyben — Lenin szavával élve — az uralkodó osztály nem tud, az elnyomott osztály pedig nem akar többé úgy élni, mint azelőtt. E kort jól ismerjük a Párt-történetből; Groszman könyve azonban ezért kiváló írás, mert nem sematikusán kifundált illusztráció a Párttörténet megfelelő fejezeteihez: — tipikus megelevenítése annak az életnek, amely egy korban jellemző volt, s amelyben ott lüktetett már az elkövetkező jövőendő valósága is.

Nagy regények már az első szavukkal megadják mondanivalójuk hangulátát; a *Sztyepan Kolcsugin* indulásakor is érezzük mi a könyv alapmondanivalója:

»Afanaszilj Kuzmics vasesztérgályos így szólt:

— Ez ház? Ez fegyencáttelépítő állomás.

S amikor megkérdezték tőle, miért áttelépítő, az öreg haragosan azt felelte:

— Azért áttelépítő, mert a földi fegyenc táborból a magunkfajta embert itt igazgatják át a mennybe.

Az első mondatok megadják a könyv hangulátát; s az apa halálának, Sztyopka fokozódó nyomorának, munkábaállításának rajzából szívesen nő ki az elnyomás ábrázolása mellett maga a forradalmi mozgalom is, amely szétveti majd a régi világ kereteit. Végtelenül gazdag anyagból ragadja ki a legfontosabb — társadalomra és egyénre egyaránt jellemző — mozzanatokot a szerző, amikor valamelyik hőst s mögötte egy társadalmi osztályt jellemez. Sztyopka figuráját előbb csak néhány vonással rajzolja meg, majd a bányában eltöltött időszak, gyermek-játékai, rokonszenve egy bolsevik forradalmár iránt, még nem öntudatos részvétele az 1905-ös forradalomban — megannyi esemény teszi mind gazdagabbá alakját. Megismerjük egyéni arcát s egyben annak az osztálynak legjobb tulajdonságait, melynek fia és harcosa — az orosz munkásosztályét. Kolcsugin fejlődésének útja persze nem »törletlen«. A munkásosztályt nem választja el kínai fal a burzsoáziától, s a polgári erkölcsök, illúziók nem hagyhatják érintetlenül a proletáriatus gyermekeit sem. Sztyepán fejlődésének egy adott fokán abban reménykedik, hogy tanulással kiszakadhat abból a nyomorból, amelybe beleszületett, megtalálhatja érvényesülésének útját. De a külső események s osztályösztone ráébresztik, hogy túl kell jutnia ezen az állásponton, megőrizvén belőle azt, ami értékes: a tudásvágyát s a kemény tanulást, el kell jutnia a munkásosztály közös felemelkedésének ügyéhez, ezért kell harcolnia. S így érkezik el Sztyepán Kolcsugin a forradalomhoz, a Bolsevik Párt-hoz, a tudatos küzdelemhez. Az író ezt a fejlődését gazdagon, sokrétűen, ezerszínűen ábrázolja. Hogy csak egy mozzanatot ragadjunk ki Sztyepán útból: amikor munkástársai nem tudnak kivergődni egy gázcsőből és halál fenyegeti őket, Sztyepan segítségükre siet. Feladata rendkívül nehéz; úgy érzi nem bírja már tovább, összeroppan, nem tudja lélekzetét visszatartani, s elpusztítja a gáz. Szinte a világirodalomnak is kevés jelenete ábrázolja olyan mélyen és igazi írói realitással az ember és a természet küzdelmét, a dolgozó és öntudatos férfi kemény akara-

tanak győzelmét, mint ez a néhány oldal; de mennyire más Sztjjevan helytállása a mentési munkálatokban, mint a polgári regények legjobbjaiban ábrázolt ember és természet ellentét rajza! Sztjjevan Kolcsugin nem egyszerűen a természet erői ellen lázadó ember, hanem — s ebben rejlik az író nagysága — *munkás*, aki maga alá gyűri a természetet, s akinek küzdelme öntudatos, megint csak osztályának legjobb tulajdonságait magában összpontosító.

A regény folyamán Kolcsugin életrajza másokéval kereszteződik; a jelentősebb, jobban megrajzolt figurák s a csak egyszer-kétszer felbukkanó alakok elmélyült írói munkáról tanuskodnak. Sztjjevan gyermekkorában ismerkedik meg Szergej Kravcsenkóval, a gyártelep orvosának fiával és Szergej fejlődésének rajza szervesen kapcsolódik Sztjjevan élet-útjához. Groszman mesterien mutatja meg, mi a közös a két fiatalember alakulásában: becsületességük, elszántságuk, az, ahogyan azért eljutnak a bolsevik mozgalomig. De megmutatja azt is, hogy miben különbözik a két út: Sztjjevan munkás, Szerjőzsa értelmiségi, s éppen ezért fejlődésük menete természetesen számos mozzanatban eltérő. Szergej alakjának, forradalmi társaságának s az egész orosz intelligencia útkeresésének rajzát adja néhány kitűnő fejezetben az író. S ezek a részek tovább tágitják a regény világát a Bolsevik Párt vezetői, a forradalom legöntudatosabb irányítói felé. Rendkívüli gazdagsággal — szinte a *Klim Szamgin*a emlékeztető sokrétűséggel — mu-

tatja meg az író azt a rendkívüli erkölcsi fölényt, amelynek alapjáról a bolsevikok vilákozhatnak és harcolhatnak az elleneséges, vagy zavarosfejű, zagya ideológiák alapján tévelygő mensevikekkel, eszerekkel.

Groszman írói művészete abban is megmutatozik, hogy bizonyos figurákat csak egyszer, a regény cselekményétől megkövetelten, hoz színre, s ezek a helyzetek mégis oly jellemzők, hogy megismerjük a bennük szereplő és tevékenykedő embert — és, ismétlem, mögötte egy osztályt.

A regényről, mint Puskin *Anyeginjéről*, elmondható, hogy az orosz élet egyszakaszának valóságos enciklopédiája.

A *Sztjjevan Kolcsugin* a forradalom előtti Oroszország, a munkásmozgalom nagy eposza; olyan könyv, amely minden olvasóját gazdagabbá teszi, amelynek minden sora szeretetet, szocialista humanizmust, ugyanakkor az elnyomás gyűlöletét sugározza. Epp ezért élő, aktuális írás ma is, ezért jutalmazták 1940-ben Sztálin-díjjal, s ezért jelent tanulságot számunkra is: a magyar kapitalizmus emléke még nem is oly régi, mint az oroszé.

E sorok célja csak az lehet, hogy felkeltse az érdeklődést egy nagy könyv és egy nagy író iránt, akinek műve méltán foglal helyet a szovjet irodalom nagy alkotásai, Solohov *Csendes-Don*-ja, Gorkij *Artamonovok*-ja, Fagyejev *Tizenkilenc*-je mellett.

R. P.

Déry Tibor:

Felelet II.

Szépirodalmi Könyvkiadó

Déry Tibor regénye második részének cselekménye három évvel az első rész befejezése után indul. A közbeeső három évben Köpe Bálint a regény főhőse, gyermekből ifjúvá serdült. Az eltelt időben sorsa nem sokat változott, »*többnyire szedett-vedett alkalmi munkákon dolgozott, amelyeket rendíthetetlen jókedve és szívóssága Budapest tiz kerületéből kapart össze a keze alá. 1931 telén egy belvárosi szücsnél kifutóskodott, tavasszal Kistarcsán parasztoknál szántott, trágyát hordott, kutat ásott, nyáron a Márkus gumiarüzet szolgáltatában öntözőcső-reklám-cédulákat osztogatott a budai villanegyedekben.*« Most a regény indulásakor —

1933 januárjában egy ferencvárosi festékkereskedésben szolgálja ki a vevőket, de már megért benne a nagy, sorsdöntő elhatározás. Keresztapjához, példaképéhez, az öreg szervezettmunkás Neiselhez fordul kérdésével: »...*Tessék megmondani, keresztapám, hogy egy gyerek elhagyhatja-e a családját!*« Arról van ugyanis szó, hogy Bálint szakmát akar tanulni, hogy ne maradjon egész életére »*mindenki lábkapocája, aki könyörületből jelfogadja, ötvenéves korára is kifutóskodjon, reklám-cédulákat osztogasson, vagy szeneslegénynek menjen, pályaudvarokra zsákolni, vagy szemetet túrni a Cséry-telepen,...*« Csakhogy a kérdés és elhatározás nem

egyszerű: Bálint keresete jelenti családjá, özvegy édesanyja, két kis huga, sőt munkanélkül tengődő bátyja létalapját, akiket, ha Bálint szakmát tanul, vagyis nem keres, a szó szoros értelmében éhhalál fenyeget. A regénynek — ez az indítási talán a leglélektelállóbb része. Bálintnak itt dől el a sorsa — nem is azon, hogy tanul-e szakmát, vagy sem, hanem, hogy elég kemény-e, könyörtelenül kemény-e önmagához, hogy élete későbbi, döntő csatáit meg tudja-e majd vívni. Itt, — ezen az elhatározáson dől el, hogy Bálint dib-dáb ember lesz-e, akit csak hány-vevő a sorsa, vagy harcoss proletár, aki maga alakítja majd saját és osztálya sorsát. »Az embernek tisztán kell látnia, hogy mit akar és hogy mit bír el — mondta Neisel.« És Bálint vállalja, nemcsak a háromévi koplalást, de azt is, hogy sorsára hagyja azokat — legalábbis átmenetileg —, akiket a legjobban szeret. Ha Déry nem ilyen mélyen, Bálint lelkének minden rezzenésére ügyelve írta volna meg ezt a jelenetet és az utána következőt — amelyben Bálint hazaszalad az anyjához Kistarcsára; aláírhatja vele a tanonckodáshoz szükséges engedélyt, de elhárítja magától az anyai gyöngédséget, mert az megingathatja elhatározásában, majd rettenetes hóvihárban küszködve gyalog teszi meg az utat vissza Budapestre, mintegy próbának vetve alá magát; ha a vihart és a fagyot kiállja, kiállja akkor az életet is — akkor Bálintot özönnek, kegyetlen és háládatlan gyerekek éreznénk. De így Bálint még jobban a szívünkbe férközik.

Bálintnak sikerül tanoncnak bejutnia egy autójavitó műhelybe. Rendíthetetlen kitartása — mely nem alkalmazkodni —, hanem az emberek — és körülményeken való győzhetőség — végül a hön áhitott esztergapad mellé segíti. A műhelyben megismeri az alkotás örömét, és osztályát is, annak különböző típusait: derék, kitűnő szakmunkásokat, oportunistá törtetőket és megismerkedik a legveszedelmesebb ellenséggel: a munkásáruval is.

Már-már úrrá lesz minden nehézségen és kitanul, mikor Horthy pribékjei elhurcolják Neiselt. A bajt — akaratlanul — Bálint okozta, úgy érzi hát, hogy kötelessége segíteni keresztapján. Újabb elhatározás előtt áll — és ez már könnyebb elhatározás —, önként jelentkezik a rendőrségen, hogy ő rejtette Neiselék szekrénye mögé az illegális rőpiratokat, amelyek véletlen folytán kerültek hozzá. A rendőrségen megverik és arra akarják rábírní, hogy válják besúgóvá, de ezt a rendkívül kemény jellemű fiút nem tudják megtörni.

Igen röviden és hézagosan elmondva — ez teszi ki a regény első felét. Egy proletár fiú férfivá-válásának története ez. Déry mély művészettel, hatalmas emberteremtő erővel, a körülményeknek, a cselekvéseknek és a tettek indítóokainak alapos és gondos ábrázolásával rajzolta meg főhőse útját. Embereiben és tetteiben felismerjük — vagy megismerjük — a harmincas évek proletariátusának sorsát és küzdelmét. Mégis, már ez a rész is némi hiányérzetet kelt bennünk — annak ellenére, hogy szóvan benne kommunistákról —, nem látjuk tisztán azt a szerepet, amelyet a párt a munkásosztály és az egész akkori társadalom életében vitt. A pártnak a lasizmus ellen vívott harca csak igen halványan, másodlagosan tükröződik.

A regény második része — szerkezeti- leg, kompozíciójilag — teljesen elszakad az elsőtől. Szinte teljesen különállónak tűnik. Ez a rész Farkas Zénó egyetemi tanár történetét viszi tovább. Farkas már a regény első felében hazajött Berlinből, mert nem bírta az uralomra jutott fasiszták durva szellemellenességét. Hazajötté után — részegen és akaratlanul — lebuktatja Döme Barnabást, akit a rendőrség kommunista tevékenységért keres és akit apja ugyanezért kiutasított házából. A regény második felében véletlenül összehatalákozik volt tanítványával, egy kommunista lánnyal, Döme volt menyasszonyával, Nagy Júliával. Egymásba szeretnek — és a regénynek ezt a felét szerelmük története teszi ki. Ezt a felét az elsőhöz, csak igen vékony szál fűzi: Nagy Júlia alakja — és nem szerepe —, akit az első részben — ugyancsak véletlen folytán — Bálint is megismert. De nemcsak a regény két része között ilyen vékony a kapcsolat. A társadalom két osztálya — a proletariátus és a burzsoázia — között is az. És ez az ábrázolásmód, mely nem egységében — a kizsákmányolás folyamatával szorosan összefűzve — mutatja meg a két szembenálló társadalmi osztályt, hamissá teszi a képet. A regényből úgy tűnik, hogy a két társadalmi osztály itt-ott csupán véletlenül és nem a termelés frontján találkozik egymással.

Farkas Zénó és Nagy Júlia szerelmét sem érezzük őszintének. Nem értjük és alig-alig hisszük el, hogy ez a kommunista lány; ez a szép, fiatal, jellemes teremtés, beleszerethetett ebbe a korosodó, iszákos, taszító külsejű és minden benső fenntartása ellenére is a kapitalizmus szennyében szügyig mocskolódott, valójában gyenge jellemű, ingatag, tétova, sem a társadalmat, sem magát és saját szerepét tisztán nem látó férfiba. Egy indokolhatná csak

ezt a szerelmet — és ezt Déry gyakran hangsúlyozza is —, Farkas Zénó kiváló e'rne, nagyon nagy tudós. Csakhogy ezt kötvé hiszzük el: munkában soha, egy pillanatra se látjuk a tanárt és — hár ezer gondolatát, töprengését megismerjük — a munkáján, az alkotáson sohase jár az esze. Farkas Zénó alakja az első kötetben nagyobb volt, akkori ábrázolásában megvolt a lehetőség a felemelkedésre, arra, hogy típusná és erős egyéniséggé váljék, akinek élete, tettei közérdekűek, mert befolyásolni képesek a világ folyását. Ebben a kötetben kicsinnyé, különccé zül-lik. Nem értjük Nagy Júliát — és rátört ösztönének hazug, kispolgári igazolnaka-rásának, érezzük azt a törekvését, hogy szerelmével harcol ezért az emberért, hogy meg akarja menteni a jövő társad-alma számára. Hogy ez tévútnak bizo-

nyul, sikertelen marad, sőt magát Nagy Júliát is elszakítja a párttól — nem iga-zolja Déryt, nem igazolja azt, hogy érde-mes volt ezt a történetet megírnia, hár kitűnő portrék és jó jelenetek megalkotá-sára adott alkalmat.

Az első kötetben fejlődőképes ember-nek éreztük Farkas Zénót, itt elveszettnek, akiért nem kár — tartjuk. Föllélekzünk, mikor Nagy Júliával való viszonya végetér és szinte megörülünk annak, hogy Nagy Júlia — ismét csak véletlen folytán — le-bukik. A börtön alkalmat ad neki, hogy újra emberré — akinek sorsa érdekel — és kommunistává váljék.

Déry rendkívül magas művészettel, mely emberábrázoló erővel, mindvégig lebilincselő cselekménnyel megírt története, e hibák ellenére is komoly gazda-godása irodalmunknak.

Z. V.

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Balla Aladárné:

SALLAI IMRE ÉS FURST SANDOR ELETE ÉS MÁRTIRHALÁLA.

Szikra.

»Régi tartozásunknak teszünk eleget — írja Rákosi elvtárs egy cikkében —, ami-kor pártunk és a magyar demokrácia előtt rámutatunk mártírjainkra és példaképpen állítjuk oda az új harcoshok élé azokat a hősöket, akiknek önfeláldozó küzdelme nél-kül nem tudtunk volna rátérni a szabad-ság jobb jövő felé vezető útjára.«

Balla Aladárné most megjelent könyve méltó emléket állít a dolgozó magyar nép két nagy halottjának: Sallai Imrének és Furst Sándornak.

Húsz évvel ezelőtt; 1932 július 28-án vetett véget a harcokban edzett életüknek Horthy hóhéra. Fiatalok voltak, szerették az életet és szerették a dolgozó népet, ez volt a »bűnük« — a mlókban dúskálók érdekeit képviselő Horthy-rendszer nem tűrhette, hogy életüknel is többre becsülték a kizsákmányolt, agyonsanyargatott nép, a munkásosztály és a párt ügyét.

Tizenyolc-húszéves korában, az első imperialista világháború idején Sallai már ott van azok között, akik élesen szembe-szállnak az uralkodó osztályok háborús politikájával. A legszorosabb kapcsolat-ban áll az antimilitarista Korvin—Révai csoporttal. Harcuk az imperialista háború

ellen különösen megerősödik a Nagy Ok-tóberi Szocialista Forradalom győzelmének hírére, amikor röpiratok ezreit juttatják el a dolgozókhöz és katonákhoz. Fáradságot nem kímélve, éjt-nappallá tévé harcolt Sal-lai és vált a *forradalmi békeharc újú propa-gandistájává.*

Az uralkodó osztály számára Sallai ve-szélyes lett. 1918 májusában letartóztatják, kegyetlen módon megkínózzák. A polgári forradalom győzelve nyitja meg börtöné-nek kapuit. Fordulópont következik életé-ben: részvevője annak az értekezletnek, amely kimondja a Kommunista Magyar-országú Pártja megalakulását. Ettől a pil-lanattól kezdve Sallai életét *a párt ügyé-ért*, a párt célkitűzéseinek megvalósítá-sáért vívott *önfeláldozó harc* tölti be. Ele-tének eseményei ettől kezdve gyorsan pe-regnek, abban a hősi küzdelemben, melyet a kommunista párt vívott Rákosi elvtárs vezetésével és irányításával a dolgozók felszabadításáért. Legdicsőbb állomása e harcnak kétségkívül a Tanácsköztársá-ság. De élettörténetének lapjai nem mutat-nak egy pillanatnyi megtorpanást a Ta-nácsköztársaság bukása után sem, amikor az üldöztetés, az illegálitás, az emigrációs évek súlya szakad rá. Következetesen ki-tart a kommunizmus ügye mellett. Min-dent megtesz azért, hogy a párt tovább-folytassa harcát a fehér terror tobzódása idején is, irányítja az ifjúmunkások moz-

galmát, s még Moszkvából is — ahol a Marx—Engels—Lenin Intézet titkáráként dolgozik — hazavágyik, itthoni munkára kéri magát. A párt utasítására 1928 nyarán hazajön Magyarországra.

A tömegek közötti felvilágosító és szervező munka területén hihetetlen szívóssággal és győzniakarással dolgozott Fürst Sándor. 1919-től volt tagja a szociáldemokrata pártnak, de felismerte Peyerék munkásárulók, opportunisták politikáját, keresi a kapcsolatot a kommunista párttal. Határtalan lelkesedéssel dolgozik, s 1926-ban a Kommunista Magyarországi Pártjának lesz a tagja. A párt fontos és jelentős feladatokat bíz rá; ezeket a legelkiemesebben elvégzi. 1928 tavaszától a Központi Bizottság tagja és a Kommunista Ifjúság Szövetsége irányítója.

1931 elejétől a párt Központi Bizottságának tagjaként együtt dolgozik Sallai Imrével, aki ekkor tér másodszor vissza Magyarországra, hogy a Szovjetunióban szerzett elméleti és gyakorlati tapasztalataival erősítse a magyarországi mozgalmat. Hatalmasak voltak a feladatok, melyeket végre kellett hajtaniuk a párt szervezeti megerősítése, a tömegek megnyerése, a provokátorok és a spiclik elleni harc területén. A fasiszta Horthy-rendszer nem ismert kíméletet, ha a munkásosztály jogos követeléseiről volt szó, mégsem tudta megtörni a kommunistáknak — köztük Sallainak és Fürstnek — a *proletáriátus feltétlen győzelmébe* vetett hitét. Ez a biztos tudat vezette őket harcaikban, amikor az ifjúsági mozgalom megerősítésén fáradoztak, amikor az új imperialista háború fenyegető veszélye ellen igyekeztek felsorakoztatni a dolgozó tömegeket, amikor a szociáldemokrata vezetők opportunizmusa ellen harcoltak.

Ez az erő fűtötte őket akkor is, amikor lefojták őket Horthy pribékjei. Megrázó sorokban számol be a könyv a vallatásról. *»Gúzsbakötés, kurtavas, az inkvizíció kínzókamráinak minden borzalmas módszere sorrakerült. Vér, seb, verejték, égetett emberhúszag. Sallai és Fürst ájuljan fekszenek hóhéraik lába előtt... Vésresrevert, összezúzott testüket pokrócba csavarva külön-külön cellába dobják. A zárka csuszap priccén reggel felé visszanyerik eszméletüket. Aztán kezdődik előről minden...«*

Egy szót sem vallanak. Öntudatuk erősebb testüknél. Helytállásukon megtörik a hóhéregények minden próbálkozása. Sallai a bitófa alatt is büszkén vágja hóhéraik szemébe: *»Ha meghalok, százan és ezren lépnek a helyembe. Az eszme, amelyért éltem és dolgoztam, végülis győzni fog... Közéleg egy szebb és jobb korszak és ez a mi harcaink eredménye lesz.«*

I. B.

Pándi Pál:

»HAZUG ÁLMOK PAPJAI SZUNNEK«

Művelt Nép Könyvkiadó.

»A Dózsát megégető hóhéroktól kezdve a Prónay-küldönitményen keresztül a népi demokrácia elleni összeesküvésekig mindehadd ott találjuk a reakciós klérus kezét, ahol a nép, a haza ellenségei gyülekeznek« — írja Pándi Pál a könyv bevezetőjében. A könyv bőséges, jól válogatott adattal, történeti ténnyel bizonyítja ezt a tevékenységet. Amikor a bécsi császári udvar vérbefojtotta a Wesselényi-féle hazafias szövetekezést, nem elégedett meg Caraffa katonái véstörvényszékével, hanem sorompóba állította a papságot is, amely szívesen vállalkozott a hazaáruló szerepére. *»Magyarországot rabhá, aztán koldusszegényé, végül katolikusá fogom tenni!«* mondotta Kollonich Lipót gróf esztergomi érsek — 1675 táján. És az utána következő hercegprimások *»mélto«* utódai voltak ennek a papi talárba bújt, népelnyomó főúrnak. Költőink és íróink szüntelenül és fáradhatatlanul ostorozták a népelnyomó és kizsákmányoló felsőpapságot.

Janus Pannoniusnak: *»Galeotto Marzió hoz«* írott verse, Petőfi Sándornak *»A Percsovics ifjakhoz«* című költeménye, Arany Jánosnak: *»János pap országa«* című szatírája, Ady Endrének: *»A papok istenek«* című szózata, József Attila: *»És keressük az igazságot«* kezdetű éneke — mind, mind egy-egy gyöngyszeme annak a nagyszerű harcnak, melyet a magyar költők vívtak a babona és sötétség kereszteslovagjai ellen. Nagyon emeli e könyv értékét, hogy Pándi Pál nem pusztán bemutató antológiát szerkesztett, hanem megmagyarázza egy-egy költemény születésének történelmi-politikai hátterét is. Megtudhatjuk éppen ezért e könyvből, hogy az antiklerikális harcot a múlt század végén a meginduló munkásmozgalom vitte tovább, majd később a Tanácsköztársaság sújtott le erős kézzel a klerikális reakcióra. Teljesebb teszi e művet ez a történelmi áttekintés: szerves egészében láthatjuk így a magyar történelmet és a magyar költészetet. — Hiányossága a könyvnek, hogy csak lezárt eseményeket és költői pályákat tárgyal; nevüket említi ugyan, de nem ismerteti Mindszenty és Grósz tevékenységét, s ma élő költőink harcát az amerikai imperializmus e papi szövetségei ellen.

Győri György

A KOMMUNIZMUS NAGY ÉPÍTKEZÉSEI

Művelt Nép Könyvkiadó.

Amióta csak mese van a világon, örökké visszatérő, ezerféle formában is állandóan ismétlődő motívum a »csodák birodalma«. Korunkban, az ember óriássá válásának, tudatos történelemformálásának sztálini korszakában egyre több »csoda« válik valóra, hatalmas országok válnak csodálatos földekké, az ember uralma alatt. Az az ország, amelynek népe az egész világon először kezdte meg a boldogság otthonává varázsolni földjét: a szovjet népek országa, ma már a kommunizmust építi. Erről az építésről szól »A kommunizmus nagy építkezése« c. könyv.

Hét szerző hét írását foglalja magába ez a rendkívül érdekes, a legmerészebb vernegyulái képzolelet is sokszorosan túlszárnyaló — mert nem képzeletbeli világot, hanem a valóságot tükröző — kötet. A bevezető tanulmányban Krizsanovszkij akadémikus ismerteti a Szovjetunió minisztertanácsának a nagyszabású építkezésekre vonatkozó határozatait.

Krizsanovszkij cikke mintegy keresztmetszetet ad a kommunizmus nagy építkezéseiről, s ezt a számokból, adatokból felvázolt keretet tölti meg izgalmas tartalommal a könyv további része. Magasszínvonalú irodalmi riportok követik itt egymást: Konsztantyin Lapin, Mihail és Vaszilij Velicsko, Jurij Dold-Mihajlik, Pjotr Nyikityin és a nemrég elhunyt nagy szovjet író: Pjotr Pavlenko írásai. Ezek az írások a kommunizmus építkezéseinek különböző helyein játszódnak és különböző stílusban ábrázolják azt, ami mindenütt azonos: hogyan *valósítja meg* a szovjet ember korlátokat nem ismerő teremtő ereje, alkotó fantáziája és legyűrhetetlen kitarása a párt és a kormány határozatait, hogyan harcol önmaga, az egész nép boldogságáért, szebb jövőjéért. Külön erőt és egyben mély távlatot ad minden írásnak, hogy az *embert* ábrázolja elsősorban, a harcoló és győző embert. De ugyanígy jelezgetessé, s elmélyültté teszi ezeket az irodalmi riportokat az, hogy egyben csodálatos színekkel festi meg a szovjetország különböző tájait. Jellemzője az írásoknak a dialektikus módszer is: tájat is, embert is a maga bonyolult sokrétűségében, összefüggéseiben látgyai. Az egyes vidékek mult-

beli sajátosságait: földrajzi, történelmi és társadalmi viszonyait is bemutatják a riportok.

A könyv olyan témát dolgoz fel, amely a béke minden magyarországi harcosát elsőrendűen érdekli, de talán mindenkinél jobban a merész tervekre leginkább fogékonny ifjúságot.

B T

ÖTÉVES TERVUNK NAGY MŰVEI

Népszava Könyvkiadó

Ujságcikkek, képekről és leírásokból sokat hallunk öt éves tervünk nagy építkezéseiről, műveiről. Egy-egy nagyobb alkotás megismerését teszi lehetővé a Népszava Könyvkiadó új könyvsorozata: *Ötéves tervünk nagy művei.*

Zolnay Vilmos: »Várpalota« című könyvében először a régi Várpalotát mutatja be, a falu nyomorban élő népét az egészségtelen, sötét ódukat, a dolgozó nép kilátástalanságba, jövőtlenségbe süllyedt életét a kapitalizmus idején.

Aztán az író szinte kézenfogva vezet el bennünket Várpalotára a felszabadult bányászok, munkások és parasztok új Várpalotájára, ebbe a várossá lett ipari központba.

A modern ipartelep, az új erőmű, az emeletes lakóházak, korszerű iskolák, kultúrépületek, parkosított utcák, szocialista várossá alakították Várpalotát.

Zoltán Péter: »Igy épül a budapesti metro« című könyvében előbb végigutaztat bennünket Budapesten, hogy lássuk, érezzük, milyen kényelmetlen ma még a közlekedés hazánk fővárosában.

Okvetlenül kell tehát a földalatti gyorsvasút, hogy a mi gyönyörű Budapestünk igazi világvárossá fejlődhessék. Olyan földalatti gyorsvasutat építünk, amely gyors is, biztonságos is, szép is. Ezért fordultunk a moszkvai Metro építőihez, hogy segítsenek, tanítsanak, irányítsanak, mint mindig, mindenben szabadságunk hajnala óta.

A könyv bemutatja, hogyan harcolnak a munkások és mérnökök azért, hogy a főváros dolgozó népe szívből mondja majd a földalatti gyorsvasút építőinek: »köszönjük elvtársak«.

Varga Domonkos: »Mezőgazdaságunk gépesítése« című munkája sok tízezer magyar dolgozó parasztot érdekel, de nemcsak a parasztokat, hiszen ma már a falu és város gondja közös.

A nagyüzemi mezőgazdálkodást, a dolgozó parasztok felszabadulását a kétkézi munka, a nehéz robot alól jelenti mezőgazdaságunk gépesítése.

A könyv sorra veszi a növénytermesztés és állattenyésztés minden ágát, hogy bemutassa, milyen robot sok-sok gépet adott a magyar munkásosztály már eddig is a dolgozó paraszt megsegítésére és mennyivel több mezőgazdasági gép járja a földeket az ötéves terv végén. A parasztból szakemberré, művelt munkássá lesz a tegnap elnyomott robotos napszamos és béres:

»Az ötéves tervünk végrehajtása — benne a gépesítési program sikerere — egyúttal új ötéves tervek győzelmének az ígérete. Olyan korszak eljöttét jelzi, amely falun és városban minden dolgozó ember számára valóban jómódú, művelt és boldog életet biztosít» — fejezi be könyvét Varga Domonkos.

»Ötéves tervünk nagy művei« című sorozat olvasása a jelen munkájához több erőt ad, a jövőért való küzdelemben pedig megedzi a dolgozók harcossá akaratát, hogy ötéves tervünket, a békés szocialista Magyarországiért való küzdelmünket minél teljesebb siker koronázza.

D. K.

Jorge Amado: ZSUBIABÁ

Szépirodalmi Könyvkiadó

Brazíliában, Bahia városában a »Capo Negro« domb szegényei közül indul útkereső úttára Antonio Balduino. Élettől duzzadó énje úgy érzi, hogy minden az övé a városban. Bandát szervez, mert hisz eddig is ő volt a dombon a gyerekek vezére. Csavarognak, lopnak, verekednek, a kés mindig ott van a nadrág korcában. Nem érzik magukat bűnösnek. Antonio Balduino számtalan kalandon át tanulja ki az életet. Díjbirkózó, cirkuszi artista, szambákat éneklő költő, napszamos a dohágyültetvényeken, hányódó-vetődő ember, aki még nem találta meg az igazi utat. A sokféle ember között régi szerelme is eléje kerül, mint szeretőjétől elhagyott nyilvánosházbeli prostituált. Lindinvala utolsó kívánsága, hogy Balduino vegye pártfogásába kisfiát. Hogy a gyereket eltarthassa, Balduino rakodómunkásnak áll. Itt ismerkedik meg a sztrájkokkal. Eleinte csak azt látja a sztrájkban, hogy ott kiabálni lehet, verekedni és birkózni kell. Csak lassan jön rá a sztrájk mély értelmére, hogy önmaga és népének sorsa

saját munkáskézében van, hogy a kiuzsároltakkal szervezett harca az igazi út a felszabaduláshoz. Harc közben tanulja meg, hogy Bahiában és a gazdag Ilheusban azért nyomorult a dolgozó néger, mulatt és fehér ember, mert minden: a kizsákmányolók tartanak a kezükben. De csak akarni kell, a munkáskezek sarokba szoríthatják a szipolyozó gyarmati kizsákmányolókat. Balduino megígéri, hogy nem érdemes harcolni azért, amit a varázsló Zsubiabá misztikus lánczaival hirdet, a munka nélküli életért, mert az nem jelenti az igazi szabadságot. A szolgálatban sínylők szerves harca, az az út, amely az igazi szabadsághoz vezet. Ezen az úton kell haladnia, mert ez az a hősi út, amelyen át nemcsak képzeletben, de valóban övék lesz a város és minden, amit uralni bírólnak.

A Sztálin-díjas Jorge Amado regénye érdekes történetekben gazdag könyv, nagyvonalú költemény, a brazíliai nép keserves életének, vágyainak, küzdelmeinek művészi tükrözése.

B. L.

Soós Magda:

A VÖRÖS HAJÓ

Népszava Könyvkiadó.

Régi adósság törlesztését kezdte meg a magyar irodalom Soós Magda könyvével. A magyar gyárak történetéről még alig írtak eddig irodalmunkban. A Vörös Hajó, a Ganz Hajó története, nemcsak a gyárá, hanem főleg a gyárban dolgozó munkásságé.

1951. június 18-án indul a könyv, a felszabadulás utáni XXVI. hajó próbaútján. Öreg hajógyári munkások mesélik el egy fiatal ipari tanulóknak a történetet.

A vén Markart Vilmos kezdi. Ő a gyár: majdnem egész hetven évének tanúja. Dolgozott már akkor is, amikor a Hartmann József alapította gyár még valahol a mai Országház környékén működött. Ő meséli el azt is, hogyan tette rá kezét a gyárra a Magyar Pénzváltó Bank, majd hogyan kebelezte be a Ganz konzern, hogyan lett belőle »Ganz és Társa Danubius«, röviden Ganz Hajó, legigazibb nevén pedig... Vörös Ganz!

Markart Vilmos és társai mondják el mennyit kellett szenvedniük a kapitalista gyárurak igazgatóitól és hajcsárjaitól, hogyan irtotta soraikat a Horthy-fasizmus galád terrorja, hogyan árulták el őket a szociáldemokrata »munkásvezérek«. De

elbeszéli azt is, hogyan vezette, segítette, támogatta őket a párt, a munkások igazi pártja, az illegális Kommunista Párt.

A történet további részére már többen emlékeznek. A felszabadulásról szól ez a rész, az első idők nekilendülésének nehézségeiről, majd a szocializmus diadalmas építéséről.

A. I.

Alekszej Muszatov:

FELRAGYOGNAK A CSILLAGOK

Ijjúsági Könyvkiadó

Jegor Konsakov különleges búzafajtával kísérletezik. Vadonőtt búzamatot akar meghonosítani. A kísérlet kiváló eredménnyel kecsegtet, de Konsakov az eredményt már nem várhatja meg. A közbejött háború őt is a legszentebb kötelesség teljesítésére szólítja: meg kell védenie hazáját. Felelősége, hogy az ellenségnek ne maradjon gabona, összetiporja a táblát. Az épen maradt kalászkok magját a falu bátor, eszes öregje magához veszi.

Lassanként hazatérnek a frontharcosok, még olyanok is, akiket elesetteknek hittek, csak Jegor Konsakov felesége reménykedik hiába.

Fia, Szanyka Konsakov hirtelen nagyon megváltozott. Aki a legkülönb volt a fiúk között, játék közben nem tűrt igazságtalan erőmegosztást, csalafintaságot, részrehajlást, most mogorva, zárkózott, kerüli a pájtásokat, tanulmányait elhanyagolja.

Nem csoda! Szanykát szörnyű titok nyomja. Ő vette át azt a levelet, amely apja haláláról ad hírt s ezt hallgatja el anyja előtt.

Végül is a búzának köszönheti Szanyka, hogy kilábal lelki betegségéből. A búza készíti a kis szovjet hazafiakat új hőstettekre, hogy végül diadalmas aratással végződjék a regény.

A búza körül folyó cselekmények alkalmat nyújtanak a szerzőnek, hogy a szovjet emberek, a szovjet gyermekek hősi életét ábrázolja. A téma komoly problémákat vet fel. A háború alatt a gyermekek nagy önállóságra tettek szert, ez sokszor szabadságig fajult, a fegyelmezetlenség határán jártak. Ezt a hibát aztán a szovjet iskola segítségével vetik le, s elindulnak azon az úton, hogy bátor, tettekre kész szovjet embereké váljanak.

Rab Zsuzsa a fordítás nehéz feladatát kitűnően oldotta meg. A bonyolult, gazdag mesében sehol nincs törés.

M. Gy.

Szpangenberg:

EGY VADÁSZ NAPLÓJÁBÓL

Művelt Nép Könyvkiadó

Szpangenberg, a Moszkvai Allatkert munkatársa, izgalmas vadásztörténeteket ír le ebben a könyvében. Bejárta a Szovjetuniókat majdnem minden vidékét, hogy a Moszkvai Allatkert számára különleges állatokat gyűjtson. Volt Kazahsztanban, Kaukázus vidékén, Kirgiziában, Turkmén földön. Az elbeszélésekből a természet iránti végtelen szeretete árad. Mindent alaposan megfigyel azon a vidéken, ahol felüti tanyáját. Így megismerteti az olvasót a Szovjetunió jellegzetes vidékeivel, azok lakóival — kedves történetek keretében —, a természeti viszonyokkal és nem utolsósorban az állatvilággal. Mérheterlen szeretettel ír a legkülönbözőbb állatokról.

Rendkívül szórakoztató a különböző fajtájú vadászkutyák ügyességének bemutatásán túlmenően az izgalmas vadászkalandok leírása. Így többek között a lágyhéjú teknősök fogása, vagy a maokócsalád életéről egy jelenet, melyet sikerült megfigyelnie az írónak. Megismerjük az elbeszélésekből azt a mérheterlen kitartást és bátorságot, amely az igazi vadászokat jellemzi.

A könyv könnyen érthető, izés stílusú, élénk humorral fűszerezett. Az író — a vadász — személyes élményeit hűen vissza tudta adni az olvasónak.

Gazdag képanyag teszi érdekessé és szemléletessé a könyvet.

A könyv szórakoztató, de egyben ismereteket nyújtó, felnőttek és iskolás diákok egyaránt élvezettel olvashatják.

Cs. S.

Dyson Carter:

MIÉNK A HOLNAP

Szépirodalmi Könyvkiadó

Alan Baird fiatal tehetséges mérnök lökhajtásos repülőgép konstrukcióján dolgozik. Rájön, hogy a gépet háborús célokra akarják felhasználni. A katonai hatóságok megbízhatónak találják, de ő megundorodik munkájától s otthagyja állását. Szívesebben vállal alacsonyabbrendű munkát egy nagy élelmiszerüzemben, ahol reklámcélokra »lökhardtásos« fánksütőgépet kell szerkesztenie. Bairdnek van egy érdekes találmánya: gumiruha, amely meleg és egyben villanymasszázszt ad. Kösztvényes betegek gyógyítására lehetne használni, de

Kanadában — ahol a regény játszódik — senkit sem érdekel ez a találmány. Amikor Baird arról értesül, hogy a Szovjetunióban külön Balneológiai Intézetet létesítettek a köszvényes betegeknek új módszerekkel való gyógyítására, el akarja juttatni találmányát a Szovjetunióba. Hogy ebből az ártatlan dologból Farnoy újságkirály Morton Cain propagandafőnök segítségével hogyan csinál szenzációs kémlörténetet, azt a tehetséges kanadai író bravúros módon mutatja meg érdekfeszítő, izgalmas regényében. Megdöbbenő az a minden erkölcsötől mentes cinizmus, az aljas lelkiismeretlenség, amellyel Morton Cain és megbízója a Különleges Nyomozóiroda és a rendőrség egész apparátusának igénybevételeivel teljesen ártatlan emberekből atom titkokat eláruló »kémeket« csinál. A kémper tüzeiben nemcsak a Szovjetunió elleni hisztéria lángjait akarják magasra lobbantani, de a béremelést követelő munkásságra is csapást akarnak mérni.

Dyson Carter leplezetlenül mutatja meg, hogyan turkál Morton Cain keze a törvényesnek látszó törvényenkivüliségben, milyen alávaló eszközökkel kínozza meg, kergeti az örületbe Baird feleségét. De Baird, az apolitikus polgár megacélosodva a béke tudatos harcosaként kerül ki a börtönből. A tömegek nyomása kényszeríti ki, hogy a foglyokat szabadonbocsássa, hogy szabadon védekezhessenek a bíróság előtt. A bírósági tárgyalás már nincs a regényben, de a fiatal mérnök emberi fejlődése biztosíték rá, hogy a bíróság előtt is szenvedélyesen ki fog állni és le fogja rántani az álarcot a béke alattomos és gonosz ellenségeiről.

B. L.

Urbán Ernő:

AZ IGAZMONDÓ NEPOMUK

Iffjúsági Könyvkiadó

»A szóbanforgó Nepomuk, aki az igazat megmondta, nem ember, mégcsak nem is hazajáró lélek, csupán egy vénségesen vén köszöbor« — adja tudunkra rögtön, könyvének legelején Urbán Ernő, Kossuth-díjas írónk. Hanem — természetesen — arról már nem számol be, hogy akiknek története szorosan összefonódik ezzel az utasok védőszejtjének kikialtott Nepomuki Szent Jánossal, azok meg éppen hogy nagyon is — emberek. Azazhogy egy részük már inkább hasonlít a fentemlített »hazajáró lelkek« valamelyikéhez.

De ne vágjunk a dolgok elébe mi sem. Mert hogyan is számolhatna be az író minderről mindjárt az elején, amikor éppen erről van szó ebben az egész, igen kedves, igen derűs, napsugaras történetben.

Végigmosolyogjuk a nagyerejű DÉFOSZ-elnök, Kozma Mihály harcát a csoportért Harkaházán és legszívesebben tapsolnánk minden esetben Biczó Ferinek, a nagyeszű traktoristafiúnak, Kozma Mihály jövődűs vejének. Mert nem csekélység ám ez a harc, amikor olyan ellenfelekkel vívják, mint az öreg Samu János kulák (hogy nem sül le a bőr a képiről), meg Pörge Mári és Paradicsom Lina, a »szakavatott templomi előénekesek«, no meg Giczy Ráfael plébános úr (akire már igazán nem tudjuk, mit is mondjunk).

Aki a harc kimenetelére kíváncsi, az feltétlenül olvassa el »Az igazmondó Nepomuk« történetét. És ajánljuk, hogy minél többen legyenek kíváncsiak, mivel Urbán Ernő (akiről köztudomású dolog, hogy nincs humor, meg jókedv híján), annyi meleg derűt zsúfolt ebbe a kis történetbe, hogy azzal már csak Zórád Ernő szívet-szemet gyönyörködtető rajzai vetekszenek. A rajzok, minden egyes oldalon híven követik a történet izgalmas menetét és olyan személyes ismerőssé teszik Kozma Mihályt, Biczó Ferit, Paradicsom Linát, meg Giczy Ráfaelt, hogyha az utcán találkoznánk egyikükkel-másikkal, hát feltétlenül köszönnénk nekik. Vagy éppen valami egészen mást csinálnánk velük. (Kinek ahogy dukál!)

És hogy melyiküknek mi dukál, azt majd döntsék el önök, ennek a nagyszerű könyvnek jövődű olvasói.

Csillag István

Hollós—Schubauer—Blum—László:

AZ ÉPÍTKEZÉSEK GÉPESÍTÉSE

Építőipari Kiadó

Építkezésünk eddigi elmaradottságát, a mutatkozó nagyméretű munkaerőhullámzást elsősorban építőiparunk kézműves jellege okozta. A korszerű gépesített építőipar a hiányosságokat ki fogja küszöbölni és ez döntő mértékben járul hozzá szocialista gazdaságunk fejlődéséhez.

A könyv jelentős segítség építőipari szakembereink: mérnökök, technikusok, számára; az építőipar gépesítéséről teljes áttekintést ad és a gépesítés kérdését négy részben tárgyalja.

I. rész. Az építőanyagok tartányos szállítása (konténerizáció). A konténerek felosztása, a konténerszállítás sémája, a szállítási mód előnyei és hátrányai. A legelterjedtebb típusok, a konténerek fejlődése Magyarországon. Számos ábra és szállítási séma.

II. rész. Kiszélesztés. Motornélküli, egy-sínes-motornélküli, sín nélküli-motornélküli szállítóeszközök. Rakodó munkák gépesítése. Építőállványok. A kiszélesztés munkaeszközeinek helyes kiválasztása. Gyakorlati példák és sok ábra.

III. rész. Komplex gépesítés. A komplex gépesítés fogalma, célja és előnyei, alkalmazásának hatásai, a gépesítés tervezése és alkalmazása, gyakorlati példa a komplex gépesítésre.

IV. rész. Gépi normák és gépkalkuláció. A gépi normák lényege és gazdasági szerepe. A gépi folyamatok szervezésének feltételei, gépesített folyamatok tervezése gyakorlati példával, gépi normák tervezéseinek részletei. Gépkalkuláció. Gépköltségek megállapítása, gépi termelési normák, a gépek kihasználásának biztosítása. Gépek kiválasztása, Földmunkagépek, kiverőgépek, szállítógépek.

Kiss Ferenc

KÖNYVEK

A BÉKEHARC SZOLGÁLATÁBAN

(Bibliográfia)

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár összeállította »Könyvek a békeharc szolgálatában« című bibliográfiáját.

A bibliográfia azzal az igénnyel készült, hogy elsősorban, a békeharc könyveinek propagálására, a könyvtár soknak nyújtson segítséget; azonban jól használhatják az egyes műveket ismertető annotációk alapján az olvasók is. A bibliográfia természetesen nem teljes, csupán a békeharcos irodalom legfontosabb műveit sorolja fel. Fejezetei: *Vezetőink a békemozgalomról, A Szovjetunió a béketábor élén, A szocializmus építésénél a békéért, Lepezzük le a háborús gyujtóusztókat.* A fejezetcímek megjelölik azokat a tárgyköröket, amelyekre a bibliográfia anyaga vonatkozik. Vitan felüli, hogy könyvtárosainknak kötelességük ismerni a békeharc irodalmát, ennek aktualitását alátámasztja a június hónapban megrendezendő Béketalálkozó is. Könyvtárosaink csakis a békeharc irodalmának ismeretében járhatnak a könyvtár olvasóközönségének azzal a műveket, amelyekkel fel kell vértetni magunkat a békéért folyó nagy küzdelemben.

ERŐNK A BÉKE

Szépirodalmi Könyvkiadó

A június 1-i nagy béketalálkozóra a Szépirodalmi Könyvkiadó kiadásában ezen a címen jelent meg az új békeantológia. Az antológia a magyar költők legszebb békeverseit tartalmazza.

Ezek a versek a június elsejei béketalálkozóval, Sztálinnal, a békeharc vezérével; Rákosival, az első magyar békeharcossal; szocialista építésünk eredményeivel foglalkoznak. Tiltakoznak az imperialisták gaztettei ellen.

A kötetben terjedelemben nagy helyet foglalnak el honvédségünkéről, új gyárainkról, épülő új városainkról, az öt-éves terv nagy létesítményeiről szóló versek, kifejezésre juttatva azt, hogy művészetünket, irodalmunkat átítatja az építés, a béke megvédésének gondolata. Ezt fejezi ki Illyés Gyula: *Építőkhöz* című szép verse is:

*»Állványok, frissen felrakott falak,
ez az alap
a lépcső, melyen ember-sorba lép
végre a nép!«*

Nemcsak az új gyárak, épülő városok felett örködik költőink szíve, hanem őrzi a családi tűzhely melegét, az új otthon is:

*»Hát én ne őrizzem, vigyázom,
mit a pernyéből kikapartam:
házam? s kemencém, melyen immár
sülő, piros kenyérem van!«*

(Zelk Zoltán: *Hát őrzöm ént!*)

»Ertünk is harcol Korea« a címe Hajnal Gábor versének. — A magyar költők nem feledkeznek el arról, hogy Beloianisz a népek szabadságának ügyéért, a békéért szenvedett mártírhalált, hogy a világ dolgozóinak harca az elnyomás, kizsákmányolás ellen: békeharc. Szólnak ezek a versek a francia béketüntetésre felvonuló francia munkásokról; a gyűlölet és felháborodás hangján a kivégzett hét néger munkásfőről; a baktériumháborút alkalmazó imperialisták és csatlósáik kegyetlenkedéséről.

Néphadseregünk erejét (Devecseri Gábor: *Pákozi dombon*), a béketábor növekedését és elszántságát (Benjamin László: *Röpcédulák és más költemények*), túlközik ezek a versek, azt, hogy költőink hisznek népünk, az ember természetátalakító erejében, a béke fennmaradásában.

T. L.

Irodalmi eseménynaptár

Junius 15—július 14

1889. június 15. megh. **EMINESCU MIHAIL** a román nép legnagyobb költője. A nép nyelvén beszélt, költészete az adott valóságból született és ezt a valóságot a költő átfelte, vergődött és harcolt benne. Küzdelmait, harcait halhatatlan verseiben örökítette meg.
Mihail Beniuc; Eminescu (Eminescu válogatott versei, Bp. 1951. 5—19. old.)
1810. június 17. sz. **FREILIGRATH, FERDINAND (Freiligrát)** német forradalmi költő.
1812. június 18. sz. **GONCSAROV J. A.** orosz író. Legjelentősebb regényében, az Ohlomov-ban a mások munkájából élő, önmaga cselekvésre képtelen ember típusát alkotja meg. Goncsarov realizmusa az oblomovizmus ábrázolásában teljesedett ki.
Zercsanyinov—Rajhin—Sztrazsev; Az orosz irodalom története, Bp. 1951. 176—205. old.; Dobroljubov, N.: Orosz realizmus, Bp. 1950. 29—78. old.
1836. június 18. megh. **GORKIJ A. M.** a nagy forradalmár író, a szocialista irodalom megteremtője. Temetésén (június 20-án) mondta Molotov: »Lenin halála után Gorkij halála a legsúlyosabb vesztesége országunknak és az egész emberiségnek.«
Jegolin A. M.: Gorkij és az orosz irodalom, Bp. 1949.; Gruzdev J.: Gorkij élete, Bp. 1950.; Radó György (szerk.): Gorkij Magyarországon, Bp. 1951.
1623. június 19. szül. **PASCAL, BLAISE (Pázkál Blez)** francia író és tudós.
1950. június 20. **SZTÁLIN ELVTÁRS CIKKENEK:** »Marxizmus és tudomány« megjelenése. Ebben és a további munkákban Sztálin állást foglalt a dialektikus és a történelmi materializmus számos alapvető kérdésében. Összefoglalta, rendszerezte és az imperializmus és a proletárforradalmak új tapasztalatainak feldolgoása alapján továbbfejlesztette a dialektikus és a történelmi materializmus egész elméletét.
Sztálin: Marxizmus és nyelvtudomány, Bp. 1950.; A szovjet nyelvtudomány kérdései, Bp. 1950.; Fogarasi Béla: A történelmi materializmus alkotó továbbfejlesztése Sztálin elvtárs nyelvtudományi munkáiban (Szabad Nép 1951. június 20. 4. old.)
1945. június 21. megh. **DZSAMBUL DZSABAJEV** kazah népköltő. Dalaiban vissza tudta adni a szovjet emberek gondolatait és reményeit, akik megvalósították az emberiség ábrándját a népek testvériségéről. Szocialista tartalmú költészete formájában mindig nemzeti.
Tyymofejev L. I.: A szovjetország irodalom története, Bp. 1951. 446—451. old.
1857. június 22. **A KOLOKOL (Harang)** első száma megjelenik Londonban. Szerkesztette Herzen A. I. orosz forradalmi demokrata.
1882. június 22. szül. **SOMLYÓ ZOLTÁN** költő.
1400. június 24. szül. **GUTENBERG JANOS**, a könyvnyomtatás feltalálója.
1887. június 25. szül. **KARINTHY FRIGYES** író.
1869. június 26. szül. **NEXÓ ANDERSEN** a nagy dán író.
1897. június 27. megh. **BRASSAI SAMUEL** politikus.
1712. június 28. szül. **ROUSSEAU, JEAN JACQUES (Russzó Zsan Zsák)** francia író.
1884. június 28. megh. **TANCSICS MIHÁLY** a szocializmus első magyar hírnöke, a »Munkások Ujsága« szerkesztője. A nép érdekében írt cikkei miatt 1816-ban börtönbe került, ahonnan a március 15-i forradalom szabadította ki. Szóval és tollal a parasztság és a proletariátus érdekeinek védelmezője volt.
Barabás Tibor: A szabadság magvetője, Bp. 1951.
1798. június 29. szül. **LEOPARDI GIACOMO (Leopardi Dzsakomo)** olasz költő.
1879. június 29. szül. **MÓRICZ ZSIGMOND** regény-, novella- és színműíró. A parasztság és a kisvárosi élet tőkéletes ábrázolója. Az akkori társadalom legfőbb kérdését, típusát felvonultatja és éles fényvel mutat rá korának változott sürgető problémáira.
Czibor János: Móricz Zsigmond (Móricz Zsigmond; Elbeszélések, Bp. 1950.)
1862. július 1. a Moszkvai Allami Könyvtár — ma **LENIN-KÖNYVTÁR** — a világ legnagyobb könyvtára, megnyitása.
1535. július 6. **MORUS THOMAS** angol haladó-szellemű tudós és író lefejezése.
1882. július 7. szül. **JANKA KÚPALA** belorussz forradalmi költő. Művészetének lángoló hazafisága különösen a Nagy Honvédő Hábóruban mutatkozott meg.
Tyymofejev L. I.: A szovjetország irodalom története, Bp. 1951. 458—461. old.
1621. július 8. szül. **LAFONTAINE, JEAN (Lafonten Zsan)** francia meseköltő.
1822. július 8. megh. **SHELLEY, PERCY BYSSHE (Selli Pörszi Bissi)** angol forradalmi költő. Azt vallotta, hogy a költő feladata harcba vinni a szenvedőket, feltárni a jövőt, megfogalmazni a szabad világ törvényeit. Lirai költészetén túl összes nagyobb munkái is a szabadság, a forradalom kérdései körül forognak. Egész életművében az elnyomottakéit harcolt.
Kardos László: Shelley (Shelley válogatott költeményei, Bp. 1950. V—XV. old.)
1850. július 9. megh. **VAZOV IVÁN** bolgár költő.
1889. június 11. megh. **REVICZKY GYULA** költő.
1743. július 14. szül. **GYERZSAVIN G. R.** orosz költő.
1816. július 14. szül. **GOBINEAU JOSEPH (Gobino Zsozef)** francia író és orientalista.
(Összeállította: Vajda Pál)

A különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke

Sztálin: A BÉKÉÉRT. Társadalmi Szemle május. (Szántó Rezső.)
Rákosi Mátyás: HONVÉDELEM ÉS HAZAFISÁG. Szabad Ifjúság május 7. (Szécsi András.)
Amado, Jorge: ZSUBIABA. Szabad Ifjúság május 14. Szabad Nép május 14. (Somlyó György.)
Barabás Tibor: GYÖZELMES ÉVEK. Esti Budapest május 3.
Csejvilli: LELO. Magyar Nemzet május 18. (Kőrössényi János.)
Danilevszkij: AZ OROSZ TECHNIKA TÖRTÉNETE. Népszava április 29.
Déry Tibor: FELELET II. Irodalmi Ujság május 8. (Keszli Imre.) Magyar Nemzet május 18. (Bodnár György.)
Uj Hang május. (Mészáros István.)

Dutt, Palme (Dött Palm): MERRE TART INDIA? Társadalmi Szemle május. (Nagy János.)
Fast, Howard (Faszť Houard): NÉVTELENEK BALLADÁJA. Magyar Nemzet április 29. (Sós Endre.)
Fast, Howard (Faszť Houard): SPARTACUS. Irodalmi Ujság május 8. (Orkény István.)
Fehér Klára: 1. AZ ÉREM MÁSÍK OLDALA. 2. NYITOTT KÖNYV. 3. HIVEK LESZÜNK A BÉKE SZENT ÜGYEHEZ. Csillag május. (Mihályi Gábor.)
Füsi József: LEONARDO DA VINCI. Irodalmi Ujság május 22. (Hegedűs Géza.) Szabad Művészet, május.
Gogol: HOLT LELKEK. Szabad Nép április 30. (Sötér István.)

Guljaski: GEPALLOMAS. Magyar Nemzet máj. 25.
György János: VICTOR HUGO. Irodalmi Ujság május 22. (Hegedűs Géza.)
Hegedűs Géza: MEGKONDULNAK A HARANGOK. Művelt Nép május. (Kelemen János.)
HÉT ÉVSZAZAD MAGYAR VERSEI. Csillag május. (Sötér István.)
Horváth János: RENDSZERES MAGYAR VERS-TAN. Csillag május. (Devcsery Gábor.)
Illés Sándor: VIHAR A TISZAN. Csillag május. (Ungvári Tamás.)
Jar, Alexandru: A 203-AS HATÁRKÖ. Szabad Ifjúság május 25.
Kaffka Margit: SZINEK ÉS EVEK. Társadalmi Szemle május.
Képes Géza: VALOGATOTT MŰFORDÍTÁSOK. Magyar Nemzet május 4. (Asztalos Sándor.)
Kravcsenko, Fjedor: IGÁZ LEGENDA. Esti Budapest május 24.
Máté—Réti: KORÁNYI FRIGYES. Társadalmi Szemle május.
Markos—Pécsi—Szabó László: MAGYARORSZAG FÖLDRAJZA. Szabad Nép május 21. (Csató Éva.)
Maupassant (Mopasszan): A SZÉPFIU. Magyar Nemzet április 29. (Kőrössényi János.) Társadalmi Szemle május.
Móricz Zsigmond: EGYSZER JOLLAJNI. Magyar Nemzet május 4.
Móricz Zsigmond: ÁRVACSKA. Szabad Ifjúság május 11.
Móricz Zsigmond: GYALOGOLNI JÓ. Magyar Nemzet május 25. (Goda Gábor) Szabad Ifjúság május 25.

Mulc Radzs Anand: TEALEVÉL. Magyar Nemzet május 11.
Nagy Kálmán: STROMFELD AURÉL. Művelt Nép május. (Márkus László.)
Nagy Sándor: MEGBÉKELES. Uj Hang május. (Abody Béla.)
Neruda, Pablo: EBREDJ FAVÁGO! Irodalmi Ujság május 22. (Kardos László.)
Ocsereylin: TIED VAGYOK HAZAM. Társadalmi Szemle május.
Oláh László: TEKINTÉLYES EMBEREK. Irodalmi Ujság május 22. (Koczkás Sándor.) Uj Hang május.
Pálffy Ilona: NŐK A FÜGGETLENSÉGÉRT. Magyar Nemzet május 14. (Kádár Karr Erzsébet.)
Pándi Pál: »HAZUG ÁLMOK PAPIAI SZÖNNEK.« Szabad Ifjúság május 11.
Simon István: HAJNALI LAKODALMASOK. Szabad Ifjúság május 25. (Illés Jenő).
Soós Magda: A VORÓS HAJÓ. Szabad Nép május 15. (Csapó György.)
Spanov: GYUJTOGATÓK. Szabad Nép május 11. (Vásárhelyi Miklós.)
Urbán Ernő: AZ IGAZMONDÓ NEPOMUK. Magyar Nemzet május 11.
Uzspenszkij, Gleb: EGYNEGYED LÓ. Társadalmi Szemle május.
Vadász Ferenc: A HARCNAK NINCS VEGE. Irodalmi Ujság május 22. (Fehér Klára.)
Vries, Theun de (de Frisz Teun): FELSÉGSÉRTÉS. Magyar Nemzet április 29.
Zakrutykin: AZ ÜSZÓ FALU. Magyar Nemzet május 4. (Ember Mária.)

Olvassuk a klerikális reakciót leleplező könyveket!

A klerikális reakció elleni harcban nagy segítséget nyújtanak a marxizmus-leninizmus klasszikusai, írói, tudósai, akik írásaikban leleplezik a klerikális reakció természetét, a dolgozók felett való uralmi törekvéseit s egyben megmutatják az új, szocialista világnézet, tudomány, erkölcs és művészet értékeit.

1.

A marxizmus-leninizmus a vallásról.

LENIN, V. I.: A munkáspártnak a valláshoz való viszonyáról. — Marx, Engels, marxizmus. 1949. Szikra.

SZTALIN, J. V.: A dialektikus és történelmi materializmusról. 2. kiad. Budapest, 1949. Szikra, 39 p.

CACHIN, Marcell: Tudomány és vallás. Ford. Rába György. Budapest, 1949. Szikra. 44 p.

FEDOSZEJEV, P. N.: A marxizmus-leninizmus a vallásról és a vallásos előítéletek leküzdéséről. Budapest, 1951. Szikra.

KAUTSKY, Karl: A kereszténység eredete. Budapest, 1950. Szikra. 466 p.

NYIKOLSZKIJ, V. K.: A vallás keletkezése. Ford. Oláh József. Budapest, 1950. Szikra. 144 p.

RUDAS László: Materialista világnézet. 1. rész. — A modern materializmus alapelvei. 2. kiad. Budapest, 1949. Szikra. 327 p.

II

Tettenérjük a klerikális reakciót.

ARTUROV, O.: Európa katolikus pártjál az amerikai imperializmus szolgálatában. Ford. Siklósi Mihály. Budapest, 1950. Szikra. 59 p.

ANDICS ERZSÉBET: Az egyházi reakció 1848—49-ben. Budapest, 1949. Szikra. 152 p.

CSONKA Rózsa: A klerikális reakció az ellenforradalom győzelméért. Budapest, 1952. Művelt Nép. 94 p.

GALAN, Jaroszlav: A sötétség atyja és cinkosai. Ford. Rózsa István. Budapest, 1950. Szikra. 31 p.

Mindszenty József a népbíróság előtt. Budapest, 1949. Állami Lapkiadó. 188 p.

MANHATTAN: A Vatikán a haladás ellen. Ford. Gömöri Endre. Budapest, 1950. Szikra. 331 p.

SEJNMANN, M. M.: A Vatikán ideológiája és politikája az imperializmus szolgálatában. Budapest, 1950. Szikra. 229 p.

A világ keletkezésének természettudományos magyarázata.

DARWIN, Charles: Egy természettudós utazásai. Bev. Boros István. Budapest, 1951. Művelt Nép. 471 p.

ILJIN, M.: A természet meghódítása. Budapest, 1951. Művelt Nép. 166 p.

LABERENNE, Paul: A világ keletkezése. Ford. Hahn Géza. Budapest, 1948. Szikra. 259 p.

PLISZECKI, M.: Az ember eredete. Ford. Földi Zsuzsanna. 2. kiad. Budapest, 1948. Uj Magyar Kiadó. 32 p.

PLISZECKI, M.: Tudomány és vallás az ember származásáról. Budapest, 1950. Művelt Nép. 35 p.

PRAJANYISZKOV, V.: A világ, amelyben élünk. Ford. Valkai Rezső. Budapest, 1945. Szikra. 168 p.

VORONCOV—VELJAMINOV: Hogyan keletkezett a világ? Budapest, 1949. Szikra. 36 p.

VI.

A klerikális reakció az írók szemével.

ADY Endre: A fekete lobogó. — Ady harca a klerikális reakció ellen. Szerk.: Földessy Gyula, Király István. Budapest, 1950. Franklin. 242 p.

GÁRDONYI GÉZA: A lámpás. Budapest, 1952. Szépirodalmi Kiadó. 83 p.

GERGELY Sándor: Falusi jelentés. Budapest, 1950. Szépirodalmi Kiadó. 173 p.

KAFFKA Margit: Hangyaboly. Budapest, 1950. Révai. 126 p.

MIKSZÁTH Kálmán: A kis primás. Budapest, 1949. Révai. 69 p.

MIKSZÁTH Kálmán: Különös házasság. Regény 6. kiad. Budapest, 1949. Révai. 365 p.

MOLIÈRE: Tartuffe. Ford. Jankovits Ferenc. Budapest, 1951. Szépirodalmi Kiadó. 113 p.

SANDOR András: Híradás a pusztáról. Budapest, 1950. Szikra. 249 p.

SARKADI Imre: Kísérletjárás Szikesen. Budapest, 1951. Szépirodalmi Kiadó. 60 p.

VIRTA: Kárhozottak összeesküvése. Ford. Gergely Sándor. Budapest, 1950. Uj Magyar Kiadó. 123 p.

VOINICH: Bögöly. Ford. Gergely Viola. Bev. Jegerova. Budapest, 1951. Ifjúsági Kiadó. 275 p.

Olvasóink írják...

ERDELYI BÉLA népkönyvtáros,
Tiszanána

Alig egy éve vettem át a tiszánánai népkönyvtárat. Kemény munkám volt: 90 olvasó táborát kellett erősen kiszélesítenem. Ma 400-an vannak. Rendszeresen könyvkiállításokat, a községben mindenütt szép plakátok hirdették a könyvtári órát, a Szabadföld Téli Estéken előadásokon ismertem a könyvtár szerepét és jelentőségét falunk életében. Sokat köszönhetek a karácsondi népkönyvtárnak, ahová átmentem tapasztalatcserére; gyönyörű díszítések, szép berendezés, tágas könyvtárhelyiség fogadtak. Megértettem, hogy ez egyik titka az olvasószervezésnek. Olyanná kell varázsolni a népkönyvtár olvasószobáját, hogy az olvasó azt érezze, otthon van. Május 1. tiszteletére felajánlásként egy fiókkönyvtárt szerveztem Dinnyeshátpusztán. Most azon igyekszem, hogy munkámat megoszassam az ifjúságból szervezett könyvtári olvasó-aktívákkal; az ifjúság mozgékony és a könyvek kiadásán kívül nagy segítséget fog nyújtani az olvasók toborzásában. A mi könyvtárunk olvasóközönsége nagyobb százalékban felnőttekből áll és a fiatalok igen ügyesen ösztönzik a felnőtteket olvasásra.

Igen kérném a Könyvbarátot, vegyen fel levelezőinek soraiba, mert azt tapasztaltam, hogy a Könyvbarát levelezési rovata nekünk komoly útmutató. — Ezúton is megköszönöm azt a jutalmat, amelyben a Népművelési Minisztérium eddigi munkáért részesített.

*

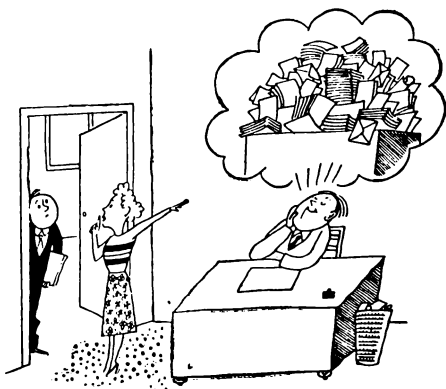
HAVRILLA JÁNOS népkönyvtáros,
Alsótekerespuszta

Kedves szerkesztő elvtárs, amint megkaptam a Könyvbarát áprilisi számát, rögtön arra gondoltam, beszámolok egy kicsit az alsótekerespusztai népkönyvtárról. Meglehetősen elhanyagolt állapotban vettem át a könyveket, szekrényben voltak ugyan, de olyan mélyen, hogy még a por sem akadt rájuk. Mielőtt könyvtáros lettem, én a saját könyveimet kölcsönözgettem dolgozó elvtársaimnak és akkor láttam már, mennyire szeretnének olvasni. Elképzelheti, milyen örömmel vettem át a könyvtárat, mert arra gondoltam, hogy most már sok könyvet adhatok az arra szomjazóknak. Induláskor 27 dolgozó iratkozott be és 40 könyvet kölcsönzött. Mindenki szépirodalmi munkát akart, azonban kevés volt a könyv. Felvettem a kapcsolatot a körzeti könyvtárral és

Kocsis István körzeti könyvtáros elvtárs a könyvtári munkát mellett 140 db szépirodalmi munkát adott (én csak 120-at mertem kérni), mégpedig olyanokat, amiket kerestek: Jókai, Mikszáth, Móricz Zsigmond könyveit. Alig érkeztek meg a könyvek a postán, csakhamar bejárta a hír a falut. A következő könyvtárra vasárnap volt. Az új olvasók egymásnak adták a kilincset, 31 lépett be a könyvtárba és 70 db könyvet kölcsönzött. Munkámat erősen támogatja a pártszervezet is: igen szép helyiséget kaptam és betanítottam már helyettesemet is, ifj. Kalapács Béla könyvtáros-aktívát. Azért választottam őt, mert láttam, milyen lelkesedéssel segít könyvtári munkában és mennyire szereti a könyvet. Valamiről külön meg kell emlékezni: a székesfehérvári körzeti könyvtár vezetője, Kocsis elvtárs egy napjagi gyakorlati könyvtári munkára hívott be. Ő és a körzeti könyvtár többi munkatársai a legnagyobb szeretettel és hozzáértéssel mutatták meg a könyvtárkezelési munkát. Eppen a Könyvbarát útján javasolnám és üzenem népkönyvtáros elvtársaimnak, hívassák be magukat gyakorlásra a körzeti könyvtárakba, mert tapasztalni fogják, hogy még egy napon is mennyit lehet tanulni. Kérem a Könyvbarát szerkesztőségét, fogadjon el engem rendszeres levelezőjének.

*

Ez a levelezőknek szól...

Titkárnő: Pszt, ne zavarja a szerkesztő elvtársat! Láthatja, hogy milyen boldogan ábrándozik az olvasók leveleinek tömegéről.

(A szerkesztő megjegyzése: A rajzolónak igaza van, de azért tesszünk is majd egymást ennek érdekében.)

KOVACS KALMAN népkönyvtáros,
Hajduhadház

Igen nehéz körülmények között vettem át a hajduhadházi népkönyvtárat. Egyetlen kis szobából állt, ahol alig férhetett el 30 ember. Nem is volt több olvasója e könyvtárnak, mint 550. A könyvtári propagandának köszönhettem, hogy kétszeresére, sőt négyszeresére emelkedett az olvasók száma. Ezzel a fejlődéssel nem tudott megbirkózni a könyvtár helyhiánya. Kezdetben úgy segítettem magamon, hogy egy héten négyszer tartottam könyvtárórát. A Tanácshoz fordultam, segítsen bajunkon, most sikerült olyan épületet szereznünk, melyben 3 helyiségünk lesz: egy olvasószoba, egy kölcsönző és egy raktárhelyiség. Szeretnénk villanyvilágítást, telefont és rádiót. A népművelési ügyvezető azonban már a villanyt is kifogásolja, azt kívánja, hogy csak ritkán gyujtsuk meg takarékoságból és lehetőleg hagyjuk abba a könyvtárórát, amint sötétedik, pedig a dolgozók akkor érnek rá. Kérem a könyvtáros elvtársakat és a Könyvbarátot, hogy terveimhez, céloim elérésére segítsenek tanácsaikkal.

*

KOVACS LAJOSNÉ, *Ózd*

A könyvek a leghűségesebb barátaim. Már ifjúkoromban nagyon szerettem őket, de családuink szegénysége miatt, csak ritkán volt alkalmam olvasni. Most népkönyvtáraink lehetővé teszik, hogy mindenki megkaphatja a jó könyvet és nem kell könyvéhségét, mint nekem, szegénység és alkalom hiány miatt rossz könyvekkel csillapítania. A legszebb magyar klasszikusok: Arany, Petőfi Jókai, Mikszáth, Móricz, Móra és a mai magyar irodalom értékei, a szovjet irodalom értékei, a szovjet irodalmi remekművek, a népi demokratikus irodalom legjobbjai és a világ-irodalom kiválói sorakoznak egy-egy népkönyvtár polcain. Gazdag az ismeretterjesztő és a szakirodalom is. Sohasem gondoltam volna, hogy Darwinról az életben úgy olvashatok, hogy megértem, mit jelent Darwin működése a haladó tudomány számára. Szeretném, ha leveletem sok mai fiatal olvasná és megértené belőle, mennyivel jobb helyzetben vannak ők, akiket népi demokráciánk minden jó könyvvel ellát.

*

BARTUS ANDRÁS népkönyvtáros,
Mezőberény

Nagy kitüntetésnek veszem azt, hogy a Könyvbarátnak levelezője lehetek. Még csak négy hónapja vagyok a mezőberényi népkönyvtárnak könyvtárosa, mégis sze-

retnék erről a négy hónapról beszámolni. Indulásomkor kevés rendszeres olvasóm volt, szociális összetételük sem volt kielőgítő, azonban ezt kijavítottam. Ma már igazi népkönyvtárban dolgozom, olvasóim dolgozó parasztok. A rendszeres olvasás fokozására aktivákat szerveztem és ma már nem ritka az a könyvtári óra, amikor az olvasószoba szűknek bizonyul.

*

LITUNSZKI ISTVANNÉ, *Kondoros*

Nagyon szeretem a Könyvbarátot, sokat segít könyvterjesztő munkámban. De úgy találok, hogy keveset foglalkozik a mi munkánkkal. A könyvterjesztéssel kapcsolatban még sok a tennivaló: javasolnám, hogy a tanyavilágba, távoleső helyekre vasutasok és mezőőrök segítségével igen sok könyvet lehetne eljuttatni. Erre már volt példa: a Szovjet Könyv Unnapi Hetében mezőőrök nálunk 125 db könyvet adtak el; csak Kálmán Imre egymaga 85 darabot. A könyvterjesztés akkor fog még nagyobb sikerrel járni, ha a tanácsok, a földművelőszövetkezetek is kiveszik ebből a munkából részüket.

HEGEDŰS GÁBOR népkönyvtáros,

Ökörítőjülpös

Kedves Könyvbarát, tanácsoljon valamit, hogyan fejleszhetném könyvtáramat. Amikor ide kerültem, soknak bizonyult a könyvvállomány, ma már legnagyobb örömmre kevés: a legnagyobb hiány az ifjúsági könyvekben, hiszen 150 diákunk van. A tanács, fedezet hiányában, nem segíthet. Ezért olvastam örömmel a könyvtárat és a könyvtárosokat pártoló új minisztertanácsi határozatot. Az talán majd segít. Segít a mi könyvtárunknak egy függetlenített könyvtárost adni, sok könyvet amit a mi falunk, ahol négy tsz is van, nagyon megérdemelne

*

MORVAI GYULÁNÉ körzeti könyvtáros,

Nagykanizsa

Szeretném, ha a Könyvbarát megírná, hogy a zalaszabari tanács elnöke, Sebők Irén elvtársnő, nem érzi a könyvtári munkának nagy jelentőségét kultúrforradalmunkban. A helység szép könyvtárának még a mai napig sincsen zárható szekrénye. Nyitott polcon állnak a könyvek, az olvasók viszik is, de ellenőrzés nélkül. Kölcsönzési nyilvántartás sincsen, eredménye: ötvennél is több könyv hiányzik. A zalaszabari tanácsnak ebben az ügyben azonnal intézkednie kellene.

A Minisztertanács rendelete előtt

Szemléltető kép a tudományos és tömegkönyvtárosok eddigi »együttműködéséről«.

*

BARDY ZOLTÁN honvédkönyvtáros,
Nagyoroszi

Honvédkönyvtárunkban igen nagy érdeklődéssel olvassuk felszabadulás utánj irodalmunkat és a nagy szovjet írót. Van köztünk, aki 45 előtt a romboló imperialista irodalom ponyvájával szórakozott, ma már azonban mint rossz emlékre gondol erre vissza. Természetesen a világirodalom nagy klasszikusait ma is olyan szeretettel forgatjuk, mert tudjuk, hogy ezek hozzátartoznak a szocialista ember műveltségéi színvonalának emeléséhez.

*

JAKOBI EDIT könyvtáros,
Szigetvár

Két község példáját szeretném a könyvtáros elvtársak, de főleg a tanácsok tudomására hozni. Baranya megye egyik községében, közel a jugoszláv határhoz, Kisdobszán az »Aratás« c. könyvből és Siklóson »Tilóék kultúrpolitikája« címen tett házzal könyvismertetéseket rendeztünk. A hallgatóság nagy számát elsősorban az magyarázza, hogy valamennyien népkönyvtárainknak is szorgalmas olvasói, tehát nem kellett őket arról különösebben meggyőznünk, hogy mit jelent az ember életében a jó könyv. Ez eredményezte, hogy például az »Aratás«-hoz — előadója Szegény Ferenc volt — Kovács Gáborné,

Sánta Józsefné, Patza Anna, Bözsényi Erzsébet és még számosan szóltak hozzá; Siklóson is ilyen jó volt az eredmény. Végső fokon ezt a kitűnő rendezésnek köszönhetőék, a rendező Kisdobszán Penzár Szlavia könyvtáros és az erősen pártfogó tanács voltak, Siklóson ugyanúgy: előljárt Kánya József tanácselnök, a tanácsnak minden dolgozója, a járási pártbizottság. Látszott a rendezésen, hogy megiszívlelék Révai elvtárs szavait. Szeretném, hogyha ezt olvasná a terehegyi, szavai, diósviszlói tanács is.

*

HOHL JÓZSEF népkönyvtáros,
Magyarszentmiklós

Köszönetemet fejezem ki mindazoknak, akik közreműködtek abban, hogy népkönyvtárat kapjunk. Még csak két hónapja állítottuk fel, azóta is munkánkban, műveltségünk emelésében, szórakozásunkban egyformán éreztük jótékony hatását. Községünkben dolgozó parasztok laknak, nem állítom, hogy minden könyvet rövid fennállásunk óta már kikölcsönöztek, de a tavaszi munkálatok ellenére is egyre növekszik az olvasás. Mindenki örült a gazdasági szakkönyveknek, melyek hozzásegítettek a jobb termeléshez, úgy a növénytermesztés, mint az állattenyésztés terén. A természettudományi és ideológiai könyvekkel most folyik az ismerkedés. Igen könnyen viszik a regényeket és elbeszéléseket, mert ez fárasztó napi munka után is jölesik. Szeretnék, ha minden falu úgy örülne a könyvtárnak, mint mi, akik megértettük, hogy most már csak rajtunk múlik, ha művelődni akarunk.

*

SIMON DEZSŐ,
Nehézipari Allami Könyvesbolt vezetője

Az előjegyzéses könyvvásárlási rendszer új és helyes út a könyvterjesztésben. A siker a megszerveztől függ. Ugy gondolom, azokkal a könyvekkel kell megindulnia, amelyeket leginkább kedvel a község, amelyek a legnagyobb érdeklődésre tarthatnak számot. Tekintettel arra, hogy tervgazdálkodásunk folytán meghatározott példányszámban jelennek meg az egyes művek, a jó propagandista könyvterjesztőnek tudatosítania kell az előjegyzetésekor, hogy népállamunk elsősorban dolgozóinkhoz akarja eljuttatni a tudását, művelődését, szórakoztatását szolgáló könyvet. Az előjegyzéskor a könyvterjesztő propagandistának minden tekintetben már ismernie kell az általa ajánlott műveket. A könyv jó tartalomjegyzéke legyen birtokában, mert ez többet mond az olvasónak, mint a legszebben hangzó, ajánló körmondat.

Hírek

Új könyveket jelentetett meg az Allami Műszaki Könyvkiadó: Rosztovjev: **A fémek megmunkálásának elmélete**, Prímak: **Műszaki normák a kohászatban**, Bogdanov: **A fémek tanulmányozása és az acél hőkezelése**, Szmirnov—Szolovjev: **Kábelhálózatok szerelése és kihasználása**, Mozorov: **Elektromos berendezések alapfogalmai**, stb. E művek szakirodalmunk szüntelen gazdagodását jelentik.

*

A Szikra Könyvkiadó **Marxista ismeretek kiskönyvtára** című sorozatának új száma: **Szelektor: Politika és erkölcs és Csen Po-ta tanulmánya**. Az első kidomborítja a politika és erkölcs egységét a szovjet szocialista társadalomban, szemben a burzsoáz politikai erkölcsnélküliségével; Csen Po-ta: **Sztálin a kínai forradalom kérdéseiről** című nagyjelentőségű műve elemzi Sztálin elvtársnak a kínai forradalommal kapcsolatos döntő jelentőségű elvi megállapításait. — Ugyancsak a Szikra Könyvkiadónál, a **Pártlét Kiskönyvtára 34.** füzeteként jelent meg Boloszoza — Tropp szovjet szerzők közös munkája: **Szovjet agitátorok harcban a magas termelési színvonalért**. A tanulmány kitérően szemlélteti a szovjet agitátorok harcát az élenjáró munkamódszerek meghonosításáért, a selejt és az önköltség csökkentéséért, az anyagtakarékoságért és végső fokon a termelés növeléséért.

*

A Pravda 40-ik születésnapja alkalmából a Magyar Szovjet Társaság, a Magyar Újságírók Szövetségével karöltve, a Nemzeti Szalonban kitérő kiállítást rendezett. A kiállítás nemcsak a Pravda, a Bolsevik Párt központi lapjának történetét, életét, hatalmát mutatja meg, hanem a Pravda egy napja, illetőleg egyik számának képekben és szövegben való elemzése, a harmadik terem a Szovjet Szocialista Köztársaságok kiemelkedő sajtótermékeit mutatja be és a **»Tartós békéért, népi demokráciáért«** c. lap feladatát, elterjedtségét. A kiállításnak hatalmas számú látogatóközönsége van.

Május 10-én nyitották meg Nyiregyházán az MSZT székház nagytermében a **»Sztálin nevével épül a világ«** c. könyvkiállítást

*

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár elkészítette az állományában lévő marxista-leninista művek s a könyvekben található beszédek, cikkek, tanulmányok katalógusát. A katalógus segítségével könnyen megtalálható egy-egy beszéd, vagy cikk. A könyvtár a pártoktatási anyagok alapján is készít iránymutató katalógust.

*

A Könyvbarát májusi számában felhívta az Allami Könyvterjesztő Vállalat figyelmét arra, hogy egyes vidéki szervei a könyvtárakat helytelenül látják el. Példának a hegyeshalmi állami gazdaság esetét hozta fel, ahol a könyvterjesztő »visszaélt azzal, hogy a könyvek már ki vannak fizetve« és elheverő könyveket szállított a könyvtárnak.

Az esetet az AKV alaposan kivizsgálta és megállapította, hogy 1950-ben fordult elő, azóta ilyesmi nem ismétlődött meg.

A minisztertanács a könyvtárügy fejlesztéséről szóló határozata után helyes az, ha az AKV boltjai tervszerűsítik a könyvtárak beszerzését és rátérnek a könyvtárakkal kötött szerződések rendszerére. Így helyes az, ha az üzemek megállapodnak a könyvterjesztőkkel a jóléti keret terhére történő könyvszállításokra. Ha ezzel kapcsolatban netán valami panasz merülne fel, az AKV kéri, hogy a könyvtárosok forduljanak közvetlenül hozzá, vagy a Könyvbaráthoz. Az AKV minden panaszt kivizsgál és ha az alapos — orvosol.

*

A MEH hulladék papír anyagából könyvritkaságok kerültek elő. A szocialista vagyon megőrzésére való tekintettel, több éberséget és figyelmet kell fordítani arra az anyagra, amelyet egyes szervek a MEH-nek juttatnak!

*

A Felszabadulás ünnepén Gyomán megnyílt Járási könyvtár máris szívéhez nőtt a helyi. ség lakosságának: apraja-nagyja sűrűn látogatja a könyvtárat, különösen az ifjúság az, amely a legtöbb könyvet kölcsönzi.

A Népszava, a Szakszervezetek Országos Tanácsa Lap- és Könyvkiadó Vállalata a Szakszervezeti Aktívák Házában (VII., Rózsa F.-u. 221.) kiadványaiból gazdag könyvkiállítást rendezett.

*

»Legújabb könyvek vitrinje« — felállítását javasoljuk könyvtárainknak. Nagy mértékben előmozdítják az olvasók tájékozódását a könyvpiac új termékeiről és egyben szemléltetik az új műveket. A tapasztalat azt mutatja, hogy az olvasóközönség figyelmesen és hosszasan időzik az új könyvek vitrinje előtt, feljegyzi a könyvcímeket akár vásárlás, akár kölcsönzés céljából; a könyvpropagandának kitérő eszköze ez.

*

A Népművelési Minisztérium öt. hónapos könyvtárosképző iskolájának hallgatói meghívtak magukhoz néhány magyar író: Gergely Sándort, Déry Tibort, Örkény Istvánt, Hegedűs Gézát, Keszli Imrét, Szeberényi Lehel és Enczl Endrét, hogy baráti beszélgetés keretében a kultúra agitátorai közelebből is megismerkedhessenek az új magyar irodalom alkotóival. A könyvtárosfelszólalók rámutattak arra, hogy ők azok, akik összeköthetik és összekötik az írókat az olvasókkal. Ők közvetíthetik az írókhoz az olvasók véleményét. Az íróknak az olvasókra kell támaszkodniuk műveik megalkotásánál és így rajtuk, a könyvtárosokon is múlik, hogy az írók jó, vagy rossz könyveket írnak-e. Példákként mondtak el a könyvtárosok, hogy egy-egy regény miként változtatta meg egy-egy olvasójának életútját. Kiss elvtársnő elmesélte, hogy öt Örkény István **Házastársak** című regényének Lugosi Sándornéja segítette az elhatározásában, hogy elhagyja erre az iskolára. Más hasonló példákat is felhozott arra, hogy közvetve, vagy közvetlenül milyen hatással volt rájuk egy-egy regény. Gergely Sándor elmondta, hogy a Szovjetunióban annak idején milyen módszerrel tették a könyvtárosok és aktívák olvasókká a dolgozókat. Az írók kérték a könyvtárosokat, hogy bátran és szívós kitarással ajánlják az új magyar irodalmi műveket, a kezdő írókét is. A találkozás és beszélgetés mind az íróknak, mind a könyvtárosoknak nagy hasznára vált.

Kazinczy Ferenc mauzoleuma Széchalmon

A klasszikus irodalmunkat nagy kedvvel olvasók körében örömet keltett a Szépirodalmi Kiskönyvtár sorozatban megjelenő Kisfaludy Károly: **A kőrök** című vigjátéka. Vigjáték-irodalmunk elsői között foglal helyet ez a mű, 1819-ben írta szerzője és még ugyanebben az évben került először Pest város színházában bemutatásra. A most megjelent műhöz bevezető tanulmányt és magyarázó jegyzeteket Hegedüs Géza készített.

*

A Szépirodalmi Könyvkiadónál jelent meg Zelk Zoltán Kossuth-díjas költőnk szeretett vezérünk-ről, Rákosi Mátyásról szóló költeménye, **A nép szívében** címmel. E költemény Rákosi elvtárs 60. születésnapjára készült és a Magyar írók Rákosi Mátyásról című antológiában jelent meg először.

Kuznyecov professzor művet jelentetett meg Joliot-Curie-ról, a tudósról és békeharcosról. A moszkvai kiadóvállalat a művet 50.000 példányban adta ki.

*

A Magyar Művészeti Munkaközösség elvi jelentőségű tanulmánykötetét jelentetett meg; alig egyévi munkájának eredményét. Kiemelkednek a tartalomból Pogány Ö. Gábor: **A haladó és reakciós erők harcának tükröződése a XIX. század festészetében**, Zádor Anna: **A magyar művészettudomány történetének vázlatja és Körner Eva: Az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság művészeti intézkedései** című tanulmányok és mellettük számos kitűnő, a művészettörténet haladó hagyományait feltáró munka.

*

A Magyar-Szovjet Társaság küldöttsége leningrádi látogatása folyamán meglátogatta az írókat. A baráti légkörben folyt beszélgetésen résztvett Pá. vel Zsurba is, az **Alekszandr Matroszov** magyar nyelven is megjelent könyv szerzője. E műnek sikerére és népszerűségére való tekintettel küldöttségünk érdeklődött a mű létrejöttének körülményeiről és Zsurba készséggel, részletesen tájékoztatta magyar hallgatóságát a művel kapcsolatos élményeiről, arról a felelősségről és az olvasóközönséggel való közös munkáról, melyek mind döntő tényezők voltak könyve megszületésében.

*

Illés Béla: **Fegyvert s vitézt éneklek** című műve most jelent meg hatodik kiadásában, nagy olvasottságára, kelendőségére való tekintettel.

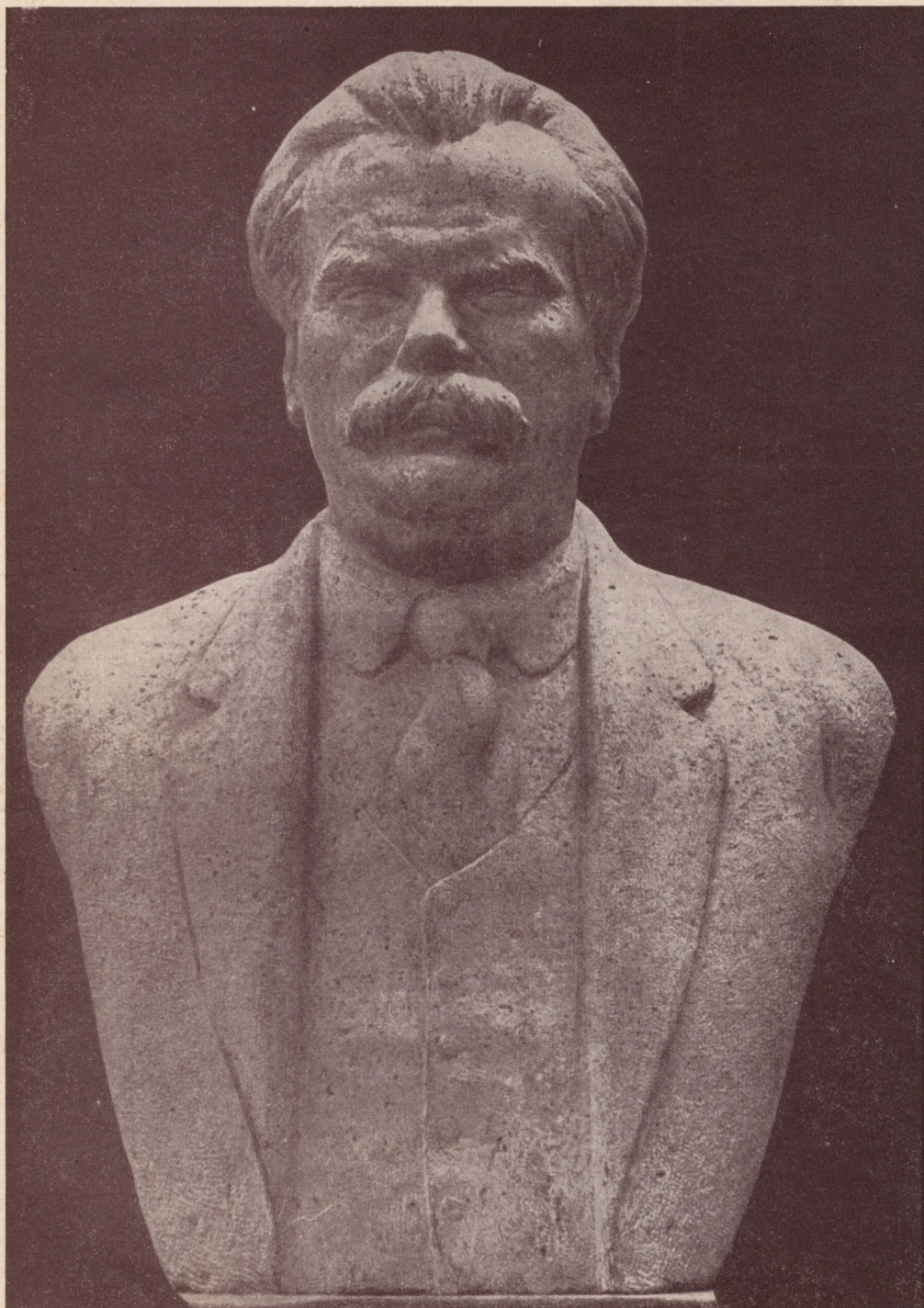
KÖNYVBARÁT

Megjelent 8000 példányban

Kiadja a Népművelési Minisztérium — Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság — Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjeszti: Posta Központi Hírlap Iroda U. V. — Előfizetés, személyes ügyfélszolgálat: Budapest, V., József nádor-tér 1. üzlethelyiség — Telefon: 183-022, 185-850 — Postatakarékpénztári csekkszám: 47.087 — Egyes szám ára: 1.50 Ft — Előfizetés negyedévre 4.50 Ft

KÖNYVBARÁT

Ára 1.50 Ft